

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

2011

Dominika Takáčová

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Odpovědnost v právu:

teoretická a komparativní analýza prosté ekonomické škody

Vypracovala: Dominika Takáčová

Vedoucí: Doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Akademický rok: 2010/2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu Doc. JUDr. Zdenkovi Kühnovi, Ph.D., LL.M., S.J.D., za cenné rady a vstřícný přístup při psaní této diplomové práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK A ZPŮSOB CITACÍ

1. KAPITOLA	ÚVODNÍ KAPITOLA	1
1.1	Pojem prosté ekonomické škody	1
1.2	Definice prosté ekonomické škody	3
1.3	Prostá ekonomická škoda (<i>pure economic loss</i>) versus následná škoda (<i>consequential loss</i>)	4
1.4	Ekonomická škoda vzniklá z porušení zákonem chráněných zájmů	5
1.5	Úmysl versus nedbalost	6
2. KAPITOLA	TAXONOMIE STANDARDNÍCH PŘÍPADŮ PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY.	7
2.1	Nepřímá škoda (<i>ricochet loss</i>)	7
2.2	Přenesená škoda (<i>transferred loss</i>)	8
2.3	Poškození veřejných služeb a infrastruktury	9
2.4	Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby	10
3. KAPITOLA	Hlavní argumenty vyloučení náhrady prosté ekonomické škody.....	12
3.1	Problém předvídatelnosti prosté ekonomické škody (<i>foreseeability</i>).....	12
3.2	Neomezené množství soudních sporů (<i>floodgates argument</i>).....	12
3.3	Hierarchie právních statků.....	13
3.4	Historická perspektiva.....	15
4. KAPITOLA	REŽIMY ODPOVĚDNOSTI FRANCIE, ANGLIE, NĚMECKA A ČESKÉ REPUBLIKY V KONTEXTU PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY	16
4.1	Liberální, pragmatické a konzervativní režimy odpovědnosti.....	16
4.2	Francie.....	17
4.2.1	Příčinná souvislost (<i>lien de causalité</i>)	17
4.2.2	Zavinění (<i>faute</i>).....	18
4.2.3	Škoda (<i>dommage</i>)	18
4.2.4	Kontrolní mechanismy náhrady prosté ekonomické škody: <i>faute</i> a příčinná souvislost	19
4.3	Anglie.....	19
4.3.1	Institut <i>negligence</i> jako základ pro odpovědnost za prostou ekonomickou škodu.....	20
4.3.2	Povinnost péče vůči poškozenému (<i>duty of care</i>).....	20
4.3.3	Porušení povinné péče (<i>breach of duty of care</i>)	23
4.4	Německo	24
4.4.1	Základní skutkové podstaty: §823 a §826 BGB	25
4.4.2	Právo na zřízený a vykonávaný podnik (<i>das Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb</i>)	26
4.4.3	Smlouva s ochranným účinkem pro třetí osoby (<i>Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte</i>).....	27
4.4.4	Odpovědnost z titulu předsmuvní odpovědnosti (<i>culpa in contrahendo</i>).....	29
4.5	Česká republika.....	29

4.5.1	Předpoklady pro vznik občanskoprávní odpovědnosti	30
4.5.2	Porušení právní povinnosti (<i>protiprávní jednání</i>).....	30
4.5.3	Smlouva s ochranným účinkem pro třetí osoby v českém právu?.....	32
4.5.4	Náhrada prosté ekonomické škody z titulu porušení obecné prevenční povinnosti v §415.....	34
4.5.5	Náhrada prosté ekonomické škody z titulu předsmulvné odpovědnosti (<i>culpa in contrahendo</i>).....	35
4.5.6	Role příčinné souvislosti při řešení prosté ekonomické škody	36
4.5.7	Jedno z možných řešení prosté ekonomické škody: přičitatelnost.....	38
5. KAPITOLA	EKONOMICKÁ ANALÝZA PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY	39
5.1	Ekonomická analýza odpovědnosti za škodu	39
5.2	Prostá ekonomická škoda a optimální rozsah odpovědnosti.....	41
5.3	Prostá ekonomická škoda jako společenská škoda (<i>social loss</i>) / společenské náklady (<i>social cost</i>)	42
5.4	Ekonomické vyjádření prosté ekonomické škody	43
5.5	Aplikace ekonomického vyjádření prosté ekonomické škody ve vztahu ke standardním případům.....	45
6. KAPITOLA	ŘEŠENÍ STANDARDNÍCH PŘÍPADŮ PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY PROSTŘEDKY EKONOMICKÉ ANALÝZY	48
6.1	Smíšená ekonomická povaha nepřímé škody (<i>ricochet loss</i>).....	48
6.2	Přenesená škoda (<i>transferred loss</i>)	49
6.3	Poškození veřejných služeb a infrastruktury	51
6.4	Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby	52
6.4.1	Případy, kdy má být odpovědnost založena, protože náklady odpovědnosti jsou internalizovány do ceny smlouvy	53
6.4.2	Případy, kdy odpovědnost nemá být založena, protože náklady odpovědnosti nejsou internalizovány do ceny smlouvy	55
7. KAPITOLA	KOMPARATIVNÍ PŘÍPADOVÉ STUDIE PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY	58
7.1	Nepřímá škoda (<i>ricochet loss</i>) I - <i>Protiprávní přerušení dodávky energie</i>	58
7.1.1	Francie	58
7.1.2	Anglie	59
7.1.3	Německo.....	60
7.1.4	Česká republika	62
7.2	Nepřímá škoda (<i>ricochet loss</i>) II - <i>Ztráta hvězdy</i>	63
7.2.1	Francie	63
7.2.2	Anglie	64
7.2.3	Německo.....	64
7.2.4	Česká republika	65
7.3	Přenesená škoda (<i>transferred loss</i>) - <i>Ztráta užívacího práva</i>	65
7.3.1	Francie	66

7.3.2 Anglie	66
7.3.3 Německo	66
7.3.4 Česká republika	67
7.4 Poškození veřejných služeb a infrastruktury	68
7.4.1 Francie	68
7.4.2 Anglie	69
7.4.3 Německo	70
7.4.4 Česká republika	71
7.5 Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby	
I – <i>Odpovědnost při poskytování právních služeb</i>	73
7.5.1 Francie	73
7.5.2 Anglie	73
7.5.3 Německo	74
7.5.4 Česká republika	74
7.6 Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby	
II – <i>Odpovědnost znalců za nesprávný znalecký posudek</i>	77
7.6.1 Francie	77
7.6.2 Anglie	78
7.6.3 Německo	80
7.6.4 Česká republika	84
8. KAPITOLA ZÁVĚREČNÁ KAPITOLA.	87
8.1 Shrnutí	87
8.2 Závěr	88

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JUDIKATURY

SEZNAM ZKRATEK A ZPŮSOB CITACÍ

BGB	německý občanský zákoník (<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i>), ve znění pozdějších předpisů
BGH	Spolkový Soudní dvůr, SRN (<i>Bundesgerichtshof</i>)
BGHZ	Oficiální sbírka rozsudků BGH v civilních věcech (BGHZ [Svazek], [První s.]
CC	francouzský občanský zákoník (<i>Code Civil</i>), ve znění pozdějších předpisů
HL	anglická Sněmovna lordů (<i>House of Lords</i>)
Kasační soud	francouzský Kasační soud (<i>Cour de Cassation</i>)
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
ObchZ	zákon 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Citace amerických a německých článků uvádíme v původním formátu.

Citace české judikatury Nejvyššího soudu uvádíme ve formátu [datum][spisová značka]; není-li uvedeno jinak, je zdrojem www.nsoud.cz.

Citace francouzské judikatury uvádíme v původním formátu: např. Civ. 2e 14 November 1958.

Citace německé judikatury uvádíme v původním formátu: např. BGH NJW 1965, 187. [Zkratka názvu soudu, příp. i jeho sídla] [Zkratka názvu zdroje, tj. časopisu nebo sbírky] [Rok], [První strana] (případně ještě [Citovaná strana]).

Citace anglické judikatury uvádíme v původním formátu: např. *Caparo Industries plc v. Dickman* [1990] 2 AC 605 [Žalobce] v. [Žalovaný] [1990] 2 AC 605.

1. KAPITOLA

ÚVODNÍ KAPITOLA

1.1 Pojem prosté ekonomické škody

Téma prosté ekonomické škody je v současném evropském deliktním právu¹ jedním z nejvíce diskutovaných. Fascinaci touto problematikou prokazuje i množství odborné literatury publikované k této problematice (zejména v zahraničí) v posledních letech. Odpovědnost za prostou ekonomickou škodu je součástí diskusí o tom, jak dalece by až měly sahat hranice odpovědnosti, aniž by založení odpovědnosti vedlo k nepřiměřeným zásahům do svobody jednání. Má-li účelem liberálně pojímaného práva být „*vedení svobody jedněch do souladu se svobodou ostatních*“, resp. „*zajištění vnitřního míru v určitém lidském společenství, a umožnění jeho zachování*“,² musí mít každý právtvůrce na zřeteli, jak budou adresáti na jím tvořená právní pravidla reagovat.

Toto politicko-filozofické pozadí pravidel odpovědnosti je zřejmě příčinou toho, proč jsou v tolika zemích diskuze o odpovědnosti za prostou ekonomickou škodu doprovázeny obavami z nekontrolované, nepředvídatelné a nikde nekončící záplavy soudních sporů.³ Postoje proti kompenzaci prosté ekonomické škody postupně vedly ke vzniku tzv. **pravidla vyloučení** (*exclusionary rule* nebo *economic loss rule*), které říká, že poškozenému nelze přiznat náhradu prosté ekonomické škody.

Ačkoli se odpovědnost za prostou ekonomickou škodu v mnohých jurisdikcích řídí pravidlem vyloučení, právní nauka překvapivě nepodává dostatečně vyčerpávající odůvodnění, proč by se ekonomická škoda měla nebo naopak neměla nahrazovat. Jednou z metod, která se nabízí k popisu a predikování lidského jednání, představuje ekonomická analýza práva. Ekonomická analýza práva říká, že klíčovým faktorem při stanovení optimálního dosahu pravidla vyloučení je vztah mezi prostou ekonomickou škodou (*pure economic loss*) a společenskou škodou (*social loss*). Ekonomická škoda by se měla

---

¹ Viz W. V. H. ROGERS, W. V. H., SPIER, J., a VINEY, G. in: SPIER, J.: *The Limits of Liability – Keeping the Floodgates Shut*, b.m., Kluwer, 1996, s. 8.

² HOLLÄNDER, P.: *Filozofie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 80 – 81.

³ BUSSANI, M., PALMER, V.V.: *The Frontiers of Tort Liability*, in BUSSANI, M., PALMER V.V. (eds.): *Liability for Pure Economic Loss: Frontiers of Tort Law*, b.m., Cambridge University Press, 2003, PERIMAN, H.: *Interference with Contract and other Economic Expectancies: A Clash of Tort and Contract Doctrine*, 1982, *The University of Chicago Law Review* 49, s. 70.

nahrazovat jen v rozsahu, v jakém odpovídá společenské škodě a čistě soukromá ekonomická škoda se nemá nahrazovat.

Tato práce je založena na **hypotéze**, že ačkoli *soudy v analyzovaných právních řádech tento ekonomický přístup formálně nezastávají, přesto se soudní praxe řídí ekonomickými hledisky a judikatura je v souladu s ekonomicky optimálními pravidly odpovědnosti*. Komparativní analýzou dospějeme k výsledku, že *pokud se judikatura neřídí ekonomickými hledisky, je to většinou kvůli tradičním právním principům odpovědnosti zakořeněným ve srovnávaných právních řádech*.

Východiskem práce je teoretická a komparativní analýza odpovědnosti za prostou ekonomickou škodu v právních řádech Francie, Anglie, Německa a České republiky. Pro právní komparaci jsem si vybrala zahraniční jurisdikce, které pojem prosté ekonomické škody znají prakticky a na rozdíl od českého práva i teoreticky a v nichž se koncepční přístup odráží v poměrně bohaté judikatuře. Další část práce obsahuje ekonomické vysvětlení typických případů prosté ekonomické škody a následuje praktičtěji zaměřená část obsahující komparativní případové studie prosté ekonomické škody, čerpající zejména z judikatury vztahující se k této problematice.

Práce je strukturována spíše po typických okruzích prosté ekonomické škody, nežli po jednotlivých právních řádech. Domnívám se, že tak lépe vyniknou jednotlivé odlišnosti a podobnosti a práce se nerozpadne do tří dílčích pod-prací.

Text byl ukončen k právnímu stavu ke dni 28. února 2011.

1.2 Definice prosté ekonomické škody

Předem je třeba říci, že univerzálně akceptovaná definice prosté ekonomické škody neexistuje. Některé právní řády (jako je francouzský nebo český) tuto právní kategorii dosud neznají a nerozlišují mezi prostou ekonomickou (finanční) škodou a jinými druhy škody. Jiné evropské jurisdikce (např. německá nebo anglická) tento pojem sice znají, ale používají jej v kontextu vyloučení náhrady. Snaha o nalezení jakéhosi společného jmenovatele je navíc komplikovaná tím, že fenomén prosté ekonomické škody zahrnuje množství různých praktických situací.⁴ Zatímco některé právní řády řeší ekonomickou škodu jako otázku deliktního práva, jiné namísto toho rozšiřují hranice smluvní odpovědnosti.⁵ V každém případě se však zdá, že přeci jen existují jisté všeobecně akceptované znaky prosté ekonomické škody.

Za prvé, v žádném z případů prosté ekonomické škody nedochází k poškození nebo zničení nějakého ekonomického zdroje.⁶

Za druhé, prostá ekonomická škoda je v protikladu se škodou plynoucí ze smrti, zranění nebo poškození hmotných věcí.⁷ Podle definice B. Feldthusena „prostá ekonomická škoda je finanční újma, která nesouvisí s absolutními právy (tj. právy chráněnými *erga omnes*)“⁸. I pokud došlo ke škodě na zdraví, životě nebo majetku, tak tuto škodu utrpěla jiná osoba než žalobce.⁹

Za třetí, v žádném z těchto případů není poškozený se škůdcem ve smluvním vztahu, na základě něhož by mohl požadovat náhradu finanční škody.¹⁰

První z uvedených znaků vedl ekonomickou analýzu práva k závěru, že prostá ekonomická škoda se má nahrazovat jenom v omezených případech, protože pouhý

---

⁴ Jak poznamenává KÖTZ, H.: *Economic Loss in Tort and Contract*, 1994, *Rubels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 58, 423.

⁵ DARI-MATTIACCI, G., SCHÄFER, H. - B.: *The Core of Pure Economic Loss*, Amsterdam: Tinbergen Institute Discussion Paper, Universiteit van Amsterdam.

⁶ Tamtéž.

⁷ VAN BOOM, W.: *Pure Economic Loss: A Comparative Perspective* in VAN BOOM, W., KOZIOL H., WITTING, C. H.: *Pure Economic Loss*, b.m., Springer, 2004.

⁸ FELDTHUSEN, B.: *Economic Negligence. The Recovery of Pure economic Loss*, b.m., CARSWELL, 2000, str. 1.

⁹ VAN BOOM, W.: *Pure Economic Loss: A Comparative Perspective* in VAN BOOM, W., KOZIOL H., WITTING, C. H.: *Pure Economic Loss*, b.m., Springer, 2004.

¹⁰ DARI-MATTIACCI, G., SCHÄFER, H. B.: *The Core of Pure Economic Loss*, Amsterdam: Tinbergen Institute Discussion Paper, Universiteit van Amsterdam.

majetkový přesun z jedné osoby na jinou nepředstavuje společensky relevantní škodu.¹¹ Druhý znak vede právní teoretiky k odmítnutí náhrady škody z důvodu, že finanční škoda se v pořadí významnosti chráněných zájmů řadí až za škodu na jiných, významnějších zájmech. Třetí znak míří na rozhraničení mezi smluvním a deliktním právem.¹² Toto rozhraničení je klíčové, protože je-li náhrada škody součástí smluvního ujednání, prostá ekonomická škoda se nahrazuje bez dalšího.¹³ Podle úzkého pojetí smlouvy (jaké např. v anglickém právu) nespadá žádný z případů prosté ekonomické škody pod smluvní právo. Naopak v jurisdikcích, kde se uplatňuje široké pojetí smlouvy (jako např. v Německu) by některé z případů prosté ekonomické škody mohly zakládat smluvní nebo kvazi-smluvní nárok.

1.3 Prostá ekonomická škoda (*pure economic loss*) versus následná škoda (*consequential loss*)

Slovo „prostá“ (*pure*) hraje v označení prosté ekonomické škody klíčovou roli, protože náhrada ekonomické škody spojené s předchozí škodou, která poškozenému vznikla na absolutně chráněných zájmech (např. zdraví, život nebo majetek) se připouští v každé z analyzovaných jurisdikcí. Platí, že čím více se určitý právní řád zdráhá kompenzovat prostou ekonomickou škodu, tím důležitější bude interpretace majetkového práva a vymezení toho, co se považuje za následnou škodu. Čím širší je pojetí majetkové sféry, tím méně ekonomické škody se považuje za „prostou“ a tím více následné škody se nahrazuje.¹⁴

Jak bylo řečeno, následná ekonomická škoda se zásadně nahrazuje v každém evropském právním řádu, nehledě na to, zda je její příčinou jednání úmyslné nebo z nedbalosti anebo jednání, které se posuzuje podle pravidel objektivní odpovědnosti.¹⁵ To značí, že evropské

---

¹¹ Bližší ekonomická analýza prosté ekonomické škody je obsažena v 5. Kapitole.

¹² Pro diskusi o rozhraničení deliktní a smluvní odpovědnosti viz taktéž GILEARD, I.: *Non-Consensual Liability of a Contractual Party: Contract, Negligence, Both or In-Between?* 3 Theoretical Inquiries in Law, 2002, s. 511 – 544.

¹³ Pro ekonomickou analýzu smluv viz např. CRASWELL, R., CALFEE, J. E.: *Deterrence and Uncertain Legal Standards*, 2 Journal of Law, Economics and Organisation, 1986, 279 – 303; DE MEZA, D.: 1998: *Coase Theorem*, in: Newman, P. (ed.), *The New Palgrave Dictionary of Economics and the Law*, vol. 1, New York, 270 – 281 a KATZ, A. W.: 1998: *Contract Formation and Interpretation*, in: NEWMAN, P. (ed.), *The New Palgrave Dictionary of Economics and the Law*, vol. 1, New York, 425 – 432.

¹⁴ VAN DAM, C.: *European Tort Law*, Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 166.

¹⁵ Přiznávání náhrady následné finanční škody není v evropské kontinentální tradici nic překvapivého. Ušlý zisk (*lucrum cessans*) je zde tradičně způsobilý k náhradě, stejně jako vlastní škoda. Viz VOLTERRA, E.: *Instituzioni di Diritto Privato Romano* 128 (1980) o římském původu odpovědnosti za ušlý zisk; viz též

právní řády mají jasnou tendenci považovat ekonomickou škodu za relevantní a proto nahraditelný druh škody.

Z teoretického hlediska je rozlišení mezi prostou a následnou ekonomickou škodou dosti problematické. Zájmy jednotlivých ekonomických subjektů jsou vzájemně propojené do sítě práv a povinností, které spojují jejich právní, ekonomické a majetkové zájmy. Za těchto okolností lze rozumně předvídat, že škoda na jednom z těchto zájmů poškodí zájmy jiné. Vezmeme-li do úvahy toto přirozené spojení mezi škodlivým jednáním a ekonomickou škodou, musíme přiznat, že stavět pravidlo vyloučení na příčinné souvislosti je poměrně složité.

Z komparativního srovnání případů ekonomické škody vyplývá, že napříč různými jurisdikcemi není shoda o tom, jaká škoda by se měla kvalifikovat jako následná a tudíž i nahraditelná. Soudní praxe v některých zemích vyvinula pravidla, která požadují mnohem silnější spojení mezi předchozí fyzickou škodou a následnou ekonomickou škodou. Podle nich pak může soud uzavřít, že škoda žalobce byla prostá, protože nedostatečně souvisela s jeho předchozí fyzickou škodou. V jiných zemích naopak mohou soudci tu samou škodu kvalifikovat jako následnou, a proto nahraditelnou.

1.4 Ekonomická škoda vzniklá z porušení zákonem chráněných zájmů

Pro ilustraci naší hypotézy, že použití pravidla vyloučení se řídí ekonomickými úvahami, bychom měli zmínit další faktor. Prostá ekonomická škoda se v zásadě nahrazuje vždy, pokud vznikla na zákonem chráněných zájmech, jako například v oblasti duševního vlastnictví, hospodářské soutěže a nekalé soutěže. Všeobecná tendence k náhradě škody pro tyto úzké kategorie chráněných ekonomických zájmů je plně v souladu s mikroekonomickou teorií. Pokud by se ekonomická škoda vzniklá například z porušení duševního vlastnictví nenahrazovala, tak by celková společenská škoda byla vyšší, než prospěch, který se v důsledku protiprávního jednání přesouvá z majitele předmětu průmyslového vlastnictví na porušitele. Autorská a průmyslová práva představují jistý časově omezený monopol, který je odměnou za kreativní úsilí a zároveň podnětem pro tvorbu hodnotných nehmotných statků. Nedostatek ochrany ekonomických zájmů by snížil motivaci k tvorbě duševního vlastnictví. Podobným případem je i prostá finanční

TALAMANCA, M.: *Instituzioni di Diritto Romano* 657 (1990), který pojednává o možném původu pravidla vyloučení v římském právu.

škoda v oblasti antimonopolního práva, kde společenská škoda vzniklá z deformace trhu přesahuje prospěch, který se převádí z jednoho subjektu na jiný. Nahrazování těchto ekonomických transferů má tedy zajistit efektivní přerozdělování společenských zdrojů.¹⁶

1.5 Úmysl versus nedbalost

Všem srovnávaným právním řádům je společná shoda na náhradě prosté ekonomické škody způsobené úmyslným jednáním. Pravidlo vyloučení je tedy spojeno výlučně s ekonomickou škodou způsobenou nedbalostním jednáním. Z komparativního hlediska není bez zajímavosti, že posun k vyšším stupňům zavinění rozšiřuje možnosti náhrady škody ve všech zemích. To nejspíš indikuje, že pravidlo vyloučení nestojí výlučně na charakteru škody, Charakter škody je pouze jedním faktorem při posuzování, kde mají ležet hranice možné odpovědnosti¹⁷ a dalším z faktorů je zavinění.¹⁸

Ve prospěch náhrady prosté ekonomické škody způsobené úmyslným jednáním mluví i skutečnost, že úmyslné delikty představují jenom zlomek z celkového počtu případů. Z hlediska obav z velkého množství soudních sporů je tedy náhrada úmyslně způsobené prosté ekonomické škody méně problematická.¹⁹

---

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 9.

¹⁸ Tento proces vyvažování není tak zřetelný v otevřených, liberálních systémech (jako je kupř. francouzský), které tolik nerozlišují mezi úmyslným a nedbalostním jednáním. Naopak, je zřejmý v anglickém a německém právu, které v případě úmyslně způsobené škody opouští omezení náhrady škody např. povolením požadavku kauzality. Jak zmiňuje D. HOPTHWARTH, konečným výsledkem pak je, že úmyslné zavinění odstraňuje omezení odpovědnosti; 'The General Conditions of Unlawfulness', in HARTKAMP, A., HESSELINK, M., HONDIUS, E., JOUSTRA, C., PERRON, A. E.: *Towards a European Civil Code*, b.m., 2. vydání, Kluwer, 1998, s. 411.

¹⁹ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, *Int. Rev. of Law and Economics*, 27, 2007, s. 59.

2. KAPITOLA

TAXONOMIE STANDARDNÍCH PŘÍPADŮ PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY

Prostá ekonomická škoda vzniká v důsledku vzájemné propojenosti vztahů a zájmů v moderním světě. Tyto vztahy mohou být v závislosti na počtu účastníků dvourozměrné nebo i třírozměrné. V této kapitole popíšeme hlavní způsoby, jakými ekonomická škoda vzniká. Nejde o vyčerpávající seznam, nýbrž o výčet nejčastěji se vyskytujících typových případů, které bývají v literatuře označovány za „standardní případy“.²⁰

2.1 Nepřímá škoda (*ricochet loss*)

Jako nepřímou škodu (*ricochet loss*) označujeme majetkovou škodu, která postihla třetí osobu v důsledku jejího vztahu s poškozeným.²¹ Jinými slovy jde o situace, kdy osoba C utrpí prostou ekonomickou škodu, která je nepřímo způsobena škodou na absolutně chráněných zájmech osoby B, kterou způsobila osoba A svým jednáním.²² Tato situace je třírozměrná a někteří autoři ji označují jako „relační škodu“.²³ Přímou poškozená osoba B utrpí nějakou formu fyzické škody, která postihne osobu C ve formě prosté ekonomické škody.

Případem nepřímé škody jsou situace, kdy újma na zdraví jedné osoby způsobí škodu jiné osobě. Například, po nehodě manželky, kterou zavinila třetí osoba, musí se manžel vzdá svého zaměstnání, čím se mu sníží příjmy. Tato forma ekonomické škody může vzniknout i z porušení pracovní smlouvy; jde například o škodu na straně sportovního klub způsobenou zraněním jeho hráče, které zavinila třetí osoba.

Další typickou situací nepřímé škody je protiprávní přerušení dodávky energie, která je způsobena například neodborně prováděnými stavebními pracemi, přičemž výpadek

---

²⁰ Tuto kategorizaci jsem čerpala z BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, která je první empirickou a komparativní studií prosté ekonomické škody napříč evropskými právními řády.

²¹ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 10.

²² KOZIOL, H.: *Compensation for Pure Economic Loss from a Continental Lawyer's Perspective*, in: KOZIOL, H., VAN BOOM, W. H., WITTING, Ch. A.: *Unification of Tort Law: Pure Economic Loss*, Vídeň/New York, Springer, 2003, s. 154

²³ Viz tuto terminologii a analýzu v BERNSTEIN, R.: *Economic Loss*, Londýn: Sweet & Maxwell, 1998, s. 163 a n. a FELDTHUSEN, B.: *Economic Negligence, The Recovery of Pure Economic Loss*, b.m., CARSWELL, 2000, s. 199 a n.

energie zapříčiní nejenom majetkovou škodu (např. na výrobcích, strojním zařízení), ale i ušlý zisk.

Případy nepřímé škody spadají v mnohých právních řádech pod pravidlo vyloučení.²⁴ Jako důvod se zpravidla uvádí obavy z neurčitého množství sporů a dále fakt, že osoba C je „pouze“ sekundárně poškozenou a její škoda je příliš spekulativní, ne-li hypotetická.²⁵ Právní základ vyloučení náhrady spočívá většinou v nedostatku příčinné souvislosti nebo v relativitě protiprávnosti: (jsou-li statky osoby B chráněny jako absolutní práva, pak je zřejmé, že porušení těchto práv je protiprávní vůči osobě B, nikoliv již však vůči osobě C).²⁶

2.2 Přenesená škoda (*transferred loss*)

Přenesenou škodu (*transferred loss*) lze považovat za podmnožinu nepřímé škody. Jde o škodu, která by za normálních okolností vznikla jedné osobě, ve skutečnosti však postihne třetí osobu, a to z důvodu zvláštního vztahu, který mezi nimi existuje.²⁷ Tento přesun rizika z „přirozeného“ na „nahodilého“ poškozeného odlišuje tyto případy od nepřímé škody, kde nejde o přenesenou škodu, ale o odlišnou škodu ve sféře jiného subjektu.²⁸

Tento přesun se obvykle vyskytuje ve vztazích nájemních, kupních, pojišťovacích a jiných smluvních vztazích, které oddělují vlastnické právo od práva užívacího nebo

---

²⁴ BERNSTEIN, R.: *Economic Loss*, Londýn: Sweet & Maxwell, 1998, s. 11; CANE, P.: *Tort Law and Economic Interest*, b.m., Clarendon Press, 1996, s. 11 - 12. Výjimkou je italský případ fotbalisty L. Meroniho (*Torino Calcio SpA v. Romero*, Cass., SU, 26.1.1971, no. 174, *GI*, 1971, I, 1, 681). Fotbalový klub Torino Calcio SpA žaloval o náhradu ekonomické škody vzniklé v důsledku usmrcení jeho klíčového hráče, které zavinila třetí osoba. Ačkoli klub se žalobou neuspěl kvůli nedostatečnému prokázání škody, principy formulované v tomto rozhodnutí se staly základem pro náhradu ekonomické škody zaměstnavatele v případě zranění nebo usmrcení zaměstnance. Soud tuto doktrínu opřel o širokou interpretaci konceptu „protiprávního zranění“ v článku 2043 italského občanského zákoníku, který stanoví, že „každé podvodné, zlomyslné nebo nedbalé jednání, které způsobí škodu jinému, zavazuje jednajícího k náhradě škody“ (cit z BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 244). Dalším příkladem je francouzské rozhodnutí *Football Club de Metz v. Wiroth* z roku 1955. Šlo o případ slavného profesionálního hráče, který zahynul při dopravní nehodě zaviněné škůdcem. Soud přiznal náhradu, protože prostá finanční škoda byla „přímým následkem škůdcova zanedbání“. Soud považoval škodu klubu za „ztrátu naděje“ (*perte d'une chance*) užívat své „vlastnictví“.

²⁵ KOZIOL, H.: *Compensation for Pure Economic Loss from a Continental Lawyer's Perspective*, in: KOZIOL, H., VAN BOOM, W. H., WITTING, Ch. A.: *Unification of Tort Law: Pure Economic Loss*, Vídeň/New York, Springer, 2003, s. 154.

²⁶ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 254.

²⁷ Používáme zde označení „zvláštní vztah“, namísto označení „smluvní vztah“, protože tato problematika zjevně přesahuje smluvní vztahy.

²⁸ O této kategorii prosté ekonomické škody obsáhle pojednává VON BAR, Ch.: *Common European Law of Torts, díl I.*, b.m., Oxford University Press, 1999, s. 507 – 512.

určitým způsobem řeší rozložení rizika.²⁹ Jako příklad lze uvést situaci, kdy A se má stát nájemcem věci patřící osobě B. Krátce před započítím nájemního vztahu dojde v důsledku protiprávního jednání osoby C k poškození předmětu nájmu a následně k dvoutýdennímu zpoždění, což pro A znamená ztrátu užívání věci. K náhradě škody by byl standardně oprávněn B jako vlastník, protože však bylo uživatelské právo přesunuto na nájemce A, je A poškozeným subjektem namísto B.

Jiným příkladem jsou přenosy škody, které nastávají přímo ze zákona; např. osoba B, která je zaměstnancem A, je v důsledku protiprávního jednání C neschopna pracovat po dobu několika měsíců. Protože však zákon stanoví povinnost zaměstnavatele A vyplácet B náhradu mzdy i po dobu pracovní neschopnosti, škoda, kterou by jinak nesla B, je na základě kombinace protiprávního jednání C a příslušné zákonné povinnosti přenesena na A.

Případy přenesené škody zpravidla nepodléhají pravidlu vyloučení, protože s ohledem na uzavřený okruh účastníků odpovědnostního vztahu zde není důvod pro obavy z příliš širokých hranic odpovědnosti. Dále se uvádí, že odpovědnost škůdce vůči primárně poškozenému je v případech přenesené škody zcela evidentní, a proto by neměl profitovat z pravidel, které vylučují jeho odpovědnost. Slovy von Bara je „účelem konceptu přenesené škody zabránit tomu, aby se osoba, které právní ochrana nepřísluší, mohla dovolávat pravidel určených na ochranu jiných“.³⁰

2.3 Poškození veřejných služeb a infrastruktury

Třetí kategorií prosté ekonomické škody je ekonomická škoda bez předchozího poškození absolutně chráněných statků. Může zde být předchozí fyzická škoda, ta ale vzniká na „nevlastněných“ zdrojích ve veřejné sféře.³¹ Jde o to, že jediné protiprávní jednání může zapříčinit uzavření veřejné infrastruktury, čímž nevzniká škoda jejím vlastníkům, ale uživatelům, kteří jsou závislí na užívání těchto statků. Tato kategorie prosté ekonomické škody je nejpádnějším argumentem zastánců pravidla vyloučení,

---

²⁹ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 11.

³⁰ VON BAR, Ch.: *Common European Law of Torts, díl I.*, b.m., Oxford University Press, 1999, s. 510 – 511.

³¹ GOLDBERG, V.: *Recovery For Economic Loss Following the Exxon Valdez Oil Spill*, (1994) 23 *Journal of Legal Studies* 1, 37.

protože vzbuzuje obavy z odpovědnosti v neurčitěm rozsahu a vůči neurčité skupině subjektů, která má navíc potenciál šířit se dominovým efektem dál.³²³³

Například, osoba C způsobí vypuštění chemikálií do řeky a následně je celý provoz na řece přerušen na období několika týdnů. Dopravci pak musejí použít nákladnější cesty a škodu utrpí i další subjekty, jako jsou jejich dodavatelé, hotely, které přijdou o své hosty, rybáři atd. podobná řetěz škody vznikne, když C z nedbalosti způsobí, že mu unikne dobytek nakažený nemocí, a příslušné úřady musejí nařídit uzavření celého trhu z masem. Ve výsledku je pak poškozena široká škála subjektů – farmáři, kteří nemohou prodávat, i řezníci, kteří nemohou nakupovat. Dalším případem jsou škody ve formě ušlého zisku, který vznikne z uzavření silniční komunikace kvůli tomu, že někdo způsobil dopravní nehodu. Náhradu tohoto typu prosté ekonomické škody většina analyzovaných právních řádů (jak dále uvidíme, až na francouzský a český) odmítá s odůvodněním, že tyto situace jsou součástí každodenního života.³⁴ Někteří autoři argumentují, že výskyt těchto situací je jednak příliš častý, jednak je poměrně obtížné určit odpovědnou osobu a pokud se to povede, pak je škoda převážně způsobena jenom nepatrným zaviněním, majícím za následek masivní ekonomickou škodu těžko vyčíslitelného rozsahu.

2.4 Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby

Poslední významnou kategorií je prostá ekonomická škoda, která vznikla v důsledku jednání v důvěře ve správnost informace nebo poskytované služby. Jedná se zejména o případy odpovědnosti profesionálů, tedy osob, které v rámci svého povolání poskytují kvalifikované rady nebo služby, které mohou mít dopady nejen pro jejich klienty, s kterými jsou ve smluvním vztahu, ale i ve vztahu k třetím osobám stojícím,

---

³² BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 12.

³³ Uvádí se, že pokud jde o prostou ekonomickou škodu, neplatí zákony fyziky, které v případech škody na absolutně chráněných zájmech jasně vymezují její hranice. K této argumentaci viz např. JAMES, F.: *Limitations on Liability for Economic Loss Caused by Negligence: A Pragmatic Appraisal*, [1972] *Vanderbilt Law Review* 25, 50.

³⁴ SINDE MONTEIRO, J., in: SPIER, J.: *The Limits of Expanding Liability – Eight Fundamental Cases in a Comparative Perspective*, b.m., Kluwer, 1998, s. 64 – 65; DU PERRON, C. E.: *Overeenkomst en derden, dissertation Amsterdam*, 1999, s. 131 – 132; K. D. Kerameus / K. Roussos, in: SPIER, J.: *The Limits of Expanding Liability – Eight Fundamental Cases in a Comparative Perspective*, b.m., Kluwer, 1998, s. 131, tvrdí, že dopravní zácpy jsou “sociálně akceptovatelným negativním důsledkem dopravních nehod”. Srov. s doktrínou *Sozialadäquanz*, jak ji popisuje by KOZIOL, H.: *Österreichisches Haftpflichtrecht I*, b.m., 3. vydání, 1997; srov. taktéž koncept “běžného obchodního rizika”, zmiňovaný v rozhodnutí kalifornského nejvyššího soudu z roku 1979 *J’Aire Corp. V. Gregory* (598 P. 2d 60 (Cal. 1979)), citovaného v SCHWARTZ, G. T. in: BANAKAS, E.: *Civil Liability for Pure Economic Loss*, Londýn, Kluwer Law International, 1996, s. 105.

mimo tento smluvní vztah. Prakticky půjde o odpovědnost auditorů při oceňování společností pro účely veřejné nabídky, znalců, právníků a jiných profesionálů, na jejichž rady často spoléhají kromě jejich klientů i třetí osoby, které vkládají svou důvěru v jejich profesionální znalosti.

Obecně lze říci, že odpovědnost za tento případ ekonomické škody je v analyzovaných právních řádech řešena různými právními prostředky. Právě u tohoto druhu prosté ekonomické škody lze z komparativního hlediska pozorovat prolínání hranic smluvního a deliktního práva. Pro ilustraci lze uvést, že případy profesionální odpovědnosti se podle anglického práva řeší jako deliktní, a to z důvodu, že právu *common law* vlastní doktrína protiplnění (*consideration*) nedovoluje tyto případy kvalifikovat podle práva smluvního. Naopak v Německu spadají stejné případy profesionální odpovědnosti do sféry smluvního práva, jehož hranice byly soudcovským pragmatizmem rozšířeny o tzv. smlouvu s ochranným účinkem pro třetí osoby (*Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*).

3. KAPITOLA

HLAVNÍ ARGUMENTY VYLOUČENÍ NÁHRADY PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY

3.1 Problém předvídatelnosti prosté ekonomické škody (*foreseeability*)

Tento argument vychází z předpokladu, že prostá ekonomická škoda je mnohem obtížněji předvídatelná než újma na absolutně chráněných zájmech. Uvádí se, že kategorie předvídatelnosti jako jedna z podmínek odpovědnosti vznikla v kontextu fyzické škody a mimo tento rámec nemůže spolehlivě fungovat.³⁵ Bussani, Palmer a Parisi proti tomuto argumentu uvádějí následující.

Z faktického hlediska lze pravděpodobnost vzniku a rozsah prosté ekonomické škody předvídat stejně tak dobře, jako ostatní, neekonomické následky protiprávního jednání.³⁶ Ekonomicky optimální úroveň odpovědnosti je ta, když škůdce čelí všem následkům svého jednání, a to jak předvídatelným, tak nepředvídatelným, tak, aby se předpokládaná úroveň odpovědnosti shodovala s předpokládanou výší škody. Každá odchylka od tohoto pravidla snižuje motivaci škůdce k tomu, aby se vyvaroval škodě v celém jejím rozsahu.³⁷

3.2 Neomezené množství soudních sporů (*floodgates argument*)

Často zastávaným argumentem proti přiznání náhrady za prostou ekonomickou škodu se zakládá na obavě z rozšíření odpovědnosti *ad infinitum*.³⁸ V literatuře lze odlišit tři různé linie této argumentace. První je přesvědčení o tom, přiznání náhrady škody by zpustilo lavinu žalob, která by zahltila soudní systém³⁹. Druhá linie uvádí, že příliš rozsáhlá odpovědnost by neúměrně zatížila škůdce, který by byl vystaven odpovědnosti v neurčitém rozsahu a vůči neurčitému okruhu osob. Jinými slovy, riziko vzniku

---

³⁵ FELDTHUSEN, B.: *Economic Negligence. The Recovery of Pure economic Loss*, b.m., CARSWELL, 2000, s. 10 - 11. Autor uvádí, že „vzdálenost“ škody od jednání, které je její příčinou, je charakteristickým znakem, který odlišuje prostou ekonomickou škodu od případů fyzické škody.

³⁶ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 16.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ V literatuře se poukazuje na to, že způsob soudcovské aplikace pravidla ekonomické škody je jedním z projevů všeobecného úsilí o omezení delikt ní odpovědnosti. SCHWARTZ, G. T.: *The Economic Loss Doctrine in Civil Liability for Pure Economic Loss* 103 (in E. K. Banakas ed. 1996); SCHWARTZ, G. T., *American Tort Law and the (Supposed) Economic Loss Rule*, in *Liability for Pure Economic Loss: Frontiers of Tort Law* (M. Bussani, V. V. Palmer eds. 2001). Pravidlo vyloučení u ekonomické škody je zřejmě v protikladu s celkovou tendencí k rozšiřování dosahu odpovědnosti v jiných oblastech delikt ního práva (např. škoda na absolutně chráněných zájmech – majetek, život, zdraví atp.).

³⁹ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 22.

odpovědnosti za prostou ekonomickou škodu by bylo příliš vysoké.⁴⁰ V rámci této linie nejsou důležité soudní náklady, nýbrž náklady předpokládané odpovědnosti škůdce.⁴¹ Podle některých autorů je nebezpečí disproportčních následků nepatrně závažného jednání mnohem větší v případech prosté ekonomické škody. Mají za to, že finanční škoda má větší sklon rozšiřovat se dál, zatímco fyzická škoda má vždy svůj „konečný bod“.⁴²

Třetí linie argumentu říká, že ekonomická škoda je jednoduše součástí moderního trendu rozšiřování deliktivní odpovědnosti, který se musí udržovat pod kontrolou. Povolení výjimek z pravidla vyloučení je podle nich šikmým svaahem, který může mít nepředvídatelné následky.⁴³

Při posuzování argumentu neomezeného množství soudních sporů je třeba vzít do úvahy, že tento argument nikdy neměl vědecký (rozuměj teoreticky zdůvodněný) základ. Jeho výchozí předpoklad, že fyzická škoda se ve své podstatě liší od škody finanční, jen těžko ustojí ve světle současných masových deliktů, které mohou někdy postihnout nevyčísitelné množství osob žalujících o vysoké částky. Nelze ani připustit námitku, že škůdce neměl povinnost počínat si dostatečně opatrně a bedlivě jen proto, že by tím mohl poškodit příliš mnoho osob.⁴⁴

3.3 Hierarchie právních statků

Další argument proti náhradě prosté ekonomické škody vychází z kategorizace právních zájmů a z jejich seřazení podle jejich důležitosti. Na této stupnici stojí základní osobnostní práva nejvýš; majetková práva a práva k nehmotným statkům se řadí pod ně. Čistě ekonomické zájmy jsou na nejnižší pozici. Pravidlo vyloučení je pak jenom promítnutím nižšího významu připisovanému těmto zájmům. Hierarchii chráněných zájmů nejlépe ilustruje příklad z německého deliktivního práva, jehož hlavní skutková

---

⁴⁰ GILEAD, I.: *The Limits of Tort Liability in Negligence and Pure Economic Loss*, in: HAUSMANINGER, H., KOZIOL, H., RABELLO, A. M., GILEAD, I.: *Developments in Austrian and Israeli Private Law*, b.m., Springer, 1999.

⁴¹ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, *Int. Rev. of Law and Economics*, 27, 2007, s. 22.

⁴² BUSSANI, M., PALMER, V.V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 17.

⁴³ Viz např. SPIER, J.: *The Limits of Liability*, Kluwer, 1996; SPIER, J.: *The Limits of Expanding Liability – Eight Fundamental Cases in a Comparative Perspective*, b.m., Kluwer, 1998.

⁴⁴ Tento pohled zdůrazňuje BERNSTEIN, H.: *Civil Liability for Economic Loss*, (1998) 46 *American Journal of Comparative Law* 111, s. 126 - 128.

podstata odpovědnosti, §823 odst.1 BGB, podává přímý a vyčerpávající výčet právních statků, jejichž porušení zakládá odpovědnost za škodu.⁴⁵

Z pořadí důležitosti chráněných právních statků vychází Koziol, když říká, že rozdílný stupeň ochrany těchto statků je výsledkem vyvažování zájmu na ochraně svobody jednání jiných osob. Menší ochranu prosté ekonomické škody zdůvodňuje tím, že tento právní statek nemá jasné kontury a založení odpovědnosti za zásah do tohoto statku by znamenalo nepřiměřené omezení svobody jednání. Naopak zájmy týkající absolutních práv mají jasné kontury, a proto je založení odpovědnosti za jejich porušení legitimním omezením svobody jednání.⁴⁶

Německým přístupem je v českém prostředí ovlivněn J. Petrov, který se zasazuje pro takovou interpretaci kritéria protiprávnosti vyplývajícího z obecné prevenční povinnosti v §415 OZ, podle které by míra protiprávnosti jednání závisela kromě jiného na způsobu (jasnosti a jednoznačnosti), jakým je poškozený právní statek vymezen. To má vést k tomu, že významnější a jasně vymezené právní statky (například vlastnictví) mají být chráněné víc (resp. na protiprávnost zásahu do vlastnictví se mají stavět vyšší nároky) než nejasně vymezené statky (například čistý majetek jakým je finanční ztráta v podnikání).⁴⁷ Čím širěji, resp. neurčitěji jsou práva vymezena, tím více se dotýkají, resp. mohou dotýkat právní sféry jiného, a tím spíše jim nelze poskytnout totální ochranu. Zcela chránit neurčité, a tedy potenciálně široké, zájmy jednoho znamená nadměrně omezit svobodu a zájmy jiného. Zakážeme-li „škůdci“ provozovat jemu prospěšnou, avšak okolí škodlivou aktivitu pro případ, že se ve sféře jeho vlivu vyskytnou zájmy „poškozeného“, pak ze „škůdce“ učiníme poškozeného a z „poškozeného“ škůdce.⁴⁸ Autor dále říká, že v případě neurčitě vymezených práv je nutné použít zvyklosti a okolnosti a vyvážit ochranu tak, aby se v souhrnu minimalizovala újma chráněného (tím vyšší, čím užší je ochrana) a omezovaného (tím vyšší, čím širší je ochrana).

---

⁴⁵ Citované ustanovení zní: „Kdo úmyslně nebo z nedbalosti protiprávně způsobí jinému škodu na životě, tělesné integritě, zdraví, svobodě, vlastnictví nebo na jiném obdobném právu, je povinen vzniklou škodu této osobě nahradit“ přeloženo DT.

⁴⁶ KOZIOL, H.: *Unification of Tort Law: Wrongfulness*, Vídeň/New York, Springer, 1998, s. 132; KOZIOL, H.: *Generalnorm und Einzeltatbestände als Systeme der Verschuldenshaftungs Unterschiede und Angleichungsmöglichkeiten*, 1995, *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, 361.

⁴⁷ PETROV, J.: *Protiprávnost a obecná prevenční povinnost*, in: *Právní rozhledy*, 20/2007, s.746 a n.

⁴⁸ Viz COASE, R.: *The Firm, The Market and The Law*, Chicago-London: The University of Chicago Press, 1988, s.119.

3.4 Historická perspektiva

Historický argument proti náhradě prosté ekonomické škody říká, že tento druh škody tradičně nepožívá právní ochrany. H. Kötz argumentuje teleologickým pohledem na vývoj deliktního práva: primárním účelem práva „vždy bylo“ poskytnout ochranu proti zásahům do absolutně chráněných zájmů.⁴⁹

Naproti tomu J. Gordley ve své historické studii o původu pravidla vyloučení uvádí, že právní řády založené na římskoprávní kultuře tradičně vycházejí z principu práva poškozeného na náhradu škody, přičemž škodou se rozumí zmenšení jeho majetku (*patrimonium*).⁵⁰ Římské právo a z něj vycházející kontinentální právní kultura nerozlišovala mezi škodou na fyzickém statku a jinými druhy škody. Rovněž se nerozlišovalo mezi přímou a následnou ekonomickou škodou. Poškozenému byla přiznávána náhrada prosté ekonomické škody, aniž byl tento pojem znám. Tento historický fakt značí, že v kontinentální právní kultuře samo o sobě neexistovalo žádné pravidlo proti kompenzaci prosté ekonomické škody.⁵¹ Gordley považuje pravidlo vyloučení za produkt pozdního 19. století a říká, že jde o náhodný element právní historie, nikoli o její přetrvávající součást.

---

⁴⁹ KÖTZ, H.: *Economic Loss in Tort and Contract* (1994) 58 *Rechts Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, s. 428.

⁵⁰ GORDLEY, J.: *The Rule Against Recovery in Negligence for Pure Economic Loss: An Historical Accident?*, in: BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003.

⁵¹ Viz ZIMMERMANN, R.: *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civil Law Tradition*, Juta, Cape Town/Johannesburg, 1966, s. 1024-5; PALMER, V. V.: *The Fate of the General Clause in a Cross-Cultural Setting: The Tort Experience of Louisiana*, (2000) 46 *Loyola Law Review* 535, 551.

4. KAPITOLA

REŽIMY ODPOVĚDNOSTI FRANCIE, ANGLIE, NĚMECKA A ČESKÉ REPUBLIKY V KONTEXTU PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY

4.1 Liberální, pragmatické a konzervativní režimy odpovědnosti

V moderních systémech odpovědnosti lze rozlišovat dva koncepční přístupy. První z nich zakládá odpovědnost vždy, když někdo způsobí jinému škodu, druhý jen za určitých vymezených situací. První řešení, pramenící z principu *neminem laedere*, bylo přijato ve francouzském Code Civil a je rovněž základem všeobecné prevenční povinnosti podle §415 OZ. Druhé řešení je východiskem německého BGB a je tradičně spjato s římským a angloamerickým právem.⁵²

Z jurisdikcí srovnávaných v této práci, patří Česká republika k těm *liberálním*. Hlavním znakem liberálních režimů odpovědnosti je obecné ustanovení o odpovědnosti za škodu, které *a priori* nevylučuje náhradu prosté ekonomické škody. Absence *numerus clausus* chráněných zájmů znamená, že zde nejsou principiální explicitní výhrady proti náhradě samostatné ekonomické škody.

Druhou jejich charakteristikou je, že případy prosté ekonomické škody řeší téměř výlučně přes mimosmluvní odpovědnost a nikoli překračováním hranic smluvního práva. Tím se liší od *konzervativních* režimů, kde je posun ke smluvním ustanovením způsobem „změkčení“ rigidity deliktního práva.

Dalším znakem liberálních systémů je snaha držet limity odpovědnosti „pod kontrolou“ pomocí různých (téměř) konkludentních metod. Jde většinou o způsob zacházení s podmínkami odpovědnosti obsaženými v generální odpovědnostní klauzuli (obzvláště s podmínkou příčinné souvislosti), přičemž obecný pojem prosté ekonomické škody je v literatuře i v judikatuře těchto zemí takřka neznámý.

Anglie patří k *pragmatickým* režimům. Pro pragmatické režimy je charakteristický opatrný postup řešení prosté ekonomické škody "případ od případu". Přijatá řešení

---

⁵² V obou těchto systémech mohl poškozený k získání náhrady škody historicky použít pouze vymezený okruh žalob. Pro detailnější analýzu vývoje v této oblasti, viz ZWEIGERT, K., KÖTZ, H.: *Einführung in die Rechtsvergleichung*, in: VAN GERVEN, W.: *Tort Law. Scope of Protection*, b.m., Hart Publishing, 1998, s. 17 – 20.

nevycházejí z širokého deliktního principu, ani ze seznamu chráněných "absolutních práv", nýbrž se zakládají na konceptu "povinné péče" (*duty of care*). U každého případu je nutné určit, zda měl škůdce povinnost předcházet danému druhu škody. Je-li odpověď na tuto otázku negativní, není ani dán důvod zkoumat, zda jsou naplněny další podmínky odpovědnosti. Tuto předběžnou otázku podmínek odpovědnosti tak v těchto systémech řeší až soudní praxe a nikoli již zákonodárce.⁵³

Německo patří mezi *konzervativní* režimy. Zvláštním znakem tohoto režimu je, že obecná skutková podstata odpovědnosti vypočítává seznam chráněných zájmů, mezi nimiž ale prosté ekonomické zájmy nefigurují. Seznam těchto „absolutně chráněných statků“ obsažený v § 823 odst. 1 BGB funguje jako konkludentní nástroj omezení odpovědnosti, protože ochrana se poskytuje jenom těmto vymezeným statkům a nikoli již dalším, zde neuvedeným. Náhrada prosté ekonomické škody podle obecné odpovědnostní klauzule je výjimkou a základ pro úspěšnou žalobu je proto třeba hledat ve zvláštních skutkových podstatách nebo v extenzivní aplikaci smluvního práva.

4.2 Francie

Říká se, že článek 1382 francouzského *Code Civil* je jednou z nejobecnějších generálních klauzulí odpovědnosti za škodu. Podle této široce formulované skutkové podstaty „jakékoli jednání, které jinému způsobí škodu, zavazuje toho, kdo ji způsobil k její náhradě“.⁵⁴ V návaznosti na to článek 1383 CC stanoví, že „každý odpovídá za škodu, kterou způsobí svým jednáním, nedbalostí nebo neopatrností“.⁵⁵

4.2.1 Příčinná souvislost (*lien de causalité*)

Odpovědnost podle článků 1382 a 1383 CC má extrémně jednoduchou strukturu: k založení odpovědnosti postačí prokázat zavinění (úmysl nebo nedbalost) (*faute*), škodu (*dommage*) a příčinnou souvislost (*lien de causalité*). Francouzské právo pouze vyžaduje,

---

⁵³ Není bez zajímavosti, že mnohé z otázek, které se v Německu řeší v rámci kategorie "chráněných práv" připomínají ty, které spadají pod "povinnou péči" v Anglii. Tuto podobnost lze vysvětlit tím, že jak německý, tak anglický systém se snaží omezit počet deliktních žalob rozdílnými nástroji, které ale, často vedou ke srovnatelným výsledkům. Na rozdíl od toho, francouzské právo nepoužívá *a priori* žádný koncept pro omezení žalob na náhradu škody.

⁵⁴ „*Tout fait quelconque de l'homme, qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé, à le réparer.*“

⁵⁵ „*Chacun est responsable du dommage qu'il a causé non seulement par son fait, mais encore par sa négligence ou par son imprudence.*“

aby příčinná souvislost byla určitá a přímá (*certain et directe*)⁵⁶ Není proto překvapivou skutečností, že soud věc uzavře tím, že příčinná souvislost je dána.⁵⁷ Flexibilní nakládání s podmínkou příčinné souvislosti lze ilustrovat na případě dopravního podniku, který uspěl se žalobou o náhradu ušlého zisku, který vznikl proto, že autobus městské hromadní dopravy uvízl v dopravní zácpě, která vznikla v následku dopravní nehody. Francouzský Kasační soud řekl, že tato škoda ve formě ušlého zisku byla bezprostředním a přímým následkem dopravní nehody.⁵⁸

4.2.2 Zavinění (*faute*)

Přítomnost zavinění (*faute*) znamená, že pachatel nejednal v rámci požadovaného standardu péče. Francouzské právo zná několik způsobů, jimiž může být zavinění založeno. Prvním je porušení psané normy, přičemž se nevyžaduje, aby jejím účelem byla ochrana poškozeného před škodou, která vznikla. Druhým je porušení povinnosti, která vyplývá z nepsaných předpisů, např. z technických norem, morálních nebo obyčejových pravidel. Ve většině případů však poměřují soudy jednání škůdce se standardem řádného otce rodiny (*le bon père de famille*), resp. přiměřeně opatrného hospodáře (*l'homme droit et avisé*). Třetím způsobem založení *faute* je spáchání trestného činu, kterým byla způsobena škoda. Posledním způsobem založení *faute* je zneužití práva (*abus de droit*), které v podstatě zahrnuje případy úmyslného jednání (*intention de nuire*).

4.2.3 Škoda (*dommage*)

Francouzská judikatura požaduje, aby se škoda týkala legitimního zájmu⁵⁹ a aby byla *určitá* a *osobní*.⁶⁰ Škoda je určitá, pokud je alespoň natolik pravděpodobná, aby ji bylo možné vzít do úvahy.⁶¹ Požadavek, aby byla škoda osobní, rovněž nevede k zásadnějšímu omezení odpovědnosti, protože neznamená víc než to, aby se týkala poškozeného. Takto volně formulované podmínky odpovědnosti odpovídají koncepci *faute*, která není založena ani na povinné péči škůdce vůči poškozenému, jako je to v

---

⁵⁶ Viz např. Civ. 2e 3 October 1990, civ. 2e 20 June 1985.

⁵⁷ VAN DAM, C.: *European Tort Law*, b.m., Oxford University Press, 2007, s. 279.

⁵⁸ Civ. 28 April 1965, D 1965.

⁵⁹ Náhradu škody nelze přiznat, týká-li se škoda nelegitimního nebo nedovoleného zájmu; názory na to, co představuje nedovolený zájem, však nejsou jednotné. Viz VAN DAM, C.: *European Tort Law*, Oxford University Press, 2007, s. 308.

⁶⁰ Viz např. Civ. 2e 3 October 1990, Civ. 2e 20 June 1985.

⁶¹ VAN DAM, C.: *European Tort Law*, b.m., Oxford University Press, 2007, s. 307.

anglickém právu, ani na tom, zda škoda vznikla na chráněném zájmu, jako je tomu v právu německém.

Tím, že francouzský zákonodárce nezaložil obecnou skutkovou podstatu na výpočtu *numerus clausus* chráněných zájmů, ponechal soudcům volnost posouzení toho, co představuje nahraditelnou škodu.⁶² Primárním zdrojem odpovědnosti je *faute* a v zásadě každé společensky neakceptovatelného jednání, které je protiprávní a nebezpečné, může založit odpovědnost za škodu a každý druh škody lze v principu nahradit.⁶³

4.2.4 Kontrolní mechanismy náhrady prosté ekonomické škody: *faute* a příčinná souvislost

Za poměrně liberální fasádou pravidel odpovědnosti stojí různé kontrolní mechanismy, pomocí nichž francouzské soudy udržují hranice prosté ekonomické škody pod kontrolou. Prvním je odlišný standard pojmu zavinění (*faute*) pro případy prosté ekonomické škody ve srovnání se škodou osobní nebo majetkovou. Jak bylo uvedeno výše, obecným standardem je jednání řádného otce rodiny, ale pro případy prosté ekonomické škody je jednání hodnoceno podle toho, zda byly dodrženy principy loajality, poctivosti a dobré víry (*loyauté, honnêteté, et bonne foi*).⁶⁴ Druhým kontrolním mechanismem je požadavek na určitou kvalitu škody, tj. aby škoda byla „osobní, určitá a legitimní“ a třetím je požadavek adekvátní příčinné souvislosti, konkrétně aby škoda byla „přímým následkem jednání škůdce“. Příkladem, kdy příčinná souvislost sehrála roli kontrolního mechanismu je případ zpěváka, který musel kvůli nehodě, kterou zavinila třetí osoba, zrušit své vystoupení. Organizátor koncertu následně žaloval viníka nehody. Jeho žaloba byla zamítnuta, protože Kasační soud shledal, že škoda nebyla přímým následkem jednání škůdce.⁶⁵

4.3 Anglie

Anglické deliktní právo pozůstává z množství jednotlivých skutkových podstat nežádoucích jevů, civilních deliktů (*civil wrong*) označovaných jako *tort*. Institut *tort*

---

⁶² Von Bar říká, že „francouzský Code Civil dává soudcům nejvolnější ruku ze všech evropských zákoníků“; VON BAR, C.: *The Common European Law of Torts*, b.m., Oxford University Press, 1998, s. 22.

⁶³ S výhradou, že zájmy, kterým se poskytuje ochrana, musejí být legitimní.

⁶⁴ Viz na toto téma též WAGNER, G.: *Grundstrukturen des europäischen Haftungsrecht*, b.m., b.n., 2002, s. 224 a n.

⁶⁵ Civ. 2e 14 November 1958, Gaz. Pal. 1959. 1. 31.

představuje zvláštní spojení hmotněprávních a procesněprávních aspektů. Mechanizmy obrany nemají jen charakter náhrady škody, ale i zdržení se protiprávní činnosti či odstranění protiprávního stavu. V současné době existuje více než 80 skutkových podstat jednotlivých torts.⁶⁶ Neexistuje přitom žádná generální klauzule, která by delikty postihovala.

4.3.1 Institut *negligence* jako základ pro odpovědnost za prostou ekonomickou škodu

Úmyslně způsobenou prostou ekonomickou škodu lze žalovat podle některého z úmyslných ekonomických *torts*.⁶⁷ Byla-li však škoda způsobena z nedbalosti, poškozenému nezbyvá než svou žalobu opřít o skutkovou podstatu označovanou jako *negligence* (nedbalost), která určité míry nahrazuje obecnou klauzuli odpovědnosti za škodu. Zatímco původní koncept předpokládal porušení právní povinnosti, novější přístup vyžaduje porušení povinné míry péče, resp. opatrnosti.⁶⁸ Obecně lze říci, že odpovědnost na základě *negligence* je dána, jsou-li splněny následující znaky: (i) existence povinné péče škůdce vůči poškozenému (*duty of care*), (ii) porušení povinné péče (*breach of duty of care*), (iii) vznik škody (*damage*) a (iv) příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody (*causal link*). První dvě podmínky představují nosní pilíře odlišující angloamerický koncept deliktní ochrany od kontinentálního.

4.3.2 Povinnost péče vůči poškozenému (*duty of care*)

Základní podmínkou nároku na náhradu škody z titulu *negligence* je existence povinné péče, resp. povinnost dbát zájmy poškozeného (*duty of care*). *Duty of care* se původně vztahovala jen na specifické situace, ale přibližně od 19. století se soudci snažili formulovat *duty of care* na základě obecné klauzule.⁶⁹ Obecný koncept *duty of care* byl konstruován jako povinnost dodržovat určitou míru opatrnosti vůči svým sousedům (*tzv.*

---

⁶⁶ RUDDEN, R.: *Torticles*. In: *Tulane Civil Law Forum*, č. 6/7, 1991-92, s. 105-129. Uvedený autor prezentuje abecední seznam jednotlivých existujících a historických skutkových podstat na s. 111 – 120 uvedeného příspěvku.

⁶⁷ Např. svedení k porušení smlouvy a interference do smlouvy (*inducing breach of a contract and interference with economic interests*), protiprávní zasahování do obchodu nebo podnikání (*interference with trade or business by unlawful means*), ekonomický nátlak (*economic duress*), a spiknutí za účelem způsobení škody nebo použití protiprávních prostředků (*conspiracy to injure or to use unlawful means*).

⁶⁸ CSACH, K.: *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte. Štúdia o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnou informáciou*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009.

⁶⁹ VAN DAM, C.: *European Tort Law*, b.m., Oxford University Press. 2007. s. 90 – 91 (503 – 1).

neighbour principle) v průlomovém rozhodnutí *Donoghue v. Stevenson*⁷⁰, Sousedský princip zakládající povinnost péče se postupně rozšiřoval až do takové míry, že se povinnost péče vůči třetím osobám měla předpokládat vždy, je-li mezi škůdcem a poškozeným takový dostatečný vztah blízkosti neboli sousedství, že škůdce mohl rozumně předvídat, že v důsledku jeho nezodpovědnosti jiná osoba utrpí škodu.⁷¹

Klíčovým rozhodnutím pro interpretaci *duty of care* byl případ *Hedley Byrne & Co. v. Heller*.⁷² Žalobce, Hedley Byrne & Co., měl realizovat velkou zakázku pro potenciálního klienta, objednatele reklamních služeb. Ve snaze zjistit míru solventnosti svého kontrahenta se žalobce obrátil na banku potenciálního kontrahenta se žádostí o informaci o jeho solventnosti. Oslovená banka Heller & Partners Ltd. odpověděla dopisem, který obsahoval formulaci „bez odpovědnosti na straně této banky“ a stanovisko, že považuje solventnost svého klienta za dobrou pro účely jeho běžných obchodních transakcí. Objednavatel však později zbankrotoval. Hedley Byrne & Co zažalovala banku Heller & Partners Ltd. z titulu *negligence*⁷³, s poukazem na porušení povinné péče. Sněmovna Lordů sice považovala vztah mezi žalobcem a žalovaným ve smyslu testu *Donoghue v. Stevenson* za dostatečně blízký, ale s ohledem na formulaci banky o vyloučení odpovědnosti nepřiznala žalobci náhradu škody, protože ten neměl spoléhat na vyjádření banky. Povinnost péče byla explicitně přiznaná v určité obecné formulaci a tím byla založena odpovědnost za správnost vyjádření, je-li možné předpokládat, že druhé třetí osoby budou jednat podle tohoto vyjádření, a to i v případě,

---

⁷⁰ Rozhodnutí Sněmovny Lordů *Donoghue v. Stevenson* zakotvilo moderní koncept skutkové podstaty *negligence* a stalo se základem moderního anglického deliktního práva. Pod skutkové stránce šlo o to, že paní Donoghue si v restauraci objednala láhev zázvorového piva a část jejího obsahu vypila. Protože láhev byla z neprůhledného skla, na první pohled nebylo možné rozpoznat, že obsahuje zbytky mrtvého hlemýžďe v rozloženém stavu. Paní Donoghue v důsledku této události utrpěla šok a byla jí také diagnostikována gastroenteritida. V době rozhodnutí *Donoghue v. Stevenson* bylo uznáváno, že povinnosti péče (*duty of care*) existuje jen ve výjimečných případech, jako např. v případě existence smlouvy mezi poškozeným a škůdcem nebo v případě škůdcova úmyslného jednání. Nejslavnější částí rozhodnutí je vysvětlení „sousedského principu“ (*neighbour principle*) Lordem Atkinem: .... *in English law there must be, and is, some general conception of relations giving rise to a duty of care, of which the particular cases found in the books are but instances. (...) You must take reasonable care to avoid acts or omissions which you can reasonably foresee would be likely to injure your neighbour. Who, then, in law is my neighbour? The answer seems to be—persons who are so closely and directly affected by my act that I ought reasonably to have them in contemplation as being so affected when I am directing my mind to the acts or omissions which are called in question.*“ Lord Atkin in *Donoghue v. Stevenson* [1932] AC 562, 580.

⁷¹ Viz např. Lord Reid v případě *Dorset Yacht Co. Ltd. v. Home Office* [1970] AC1004, na s. 1027, nebo Lord Simon v případě *Arenson v. Casson, Beckman, Rutley & Co.* [1977] AC 405 na s. 419 a převratné rozhodnutí *Anns v. Merton London Borough Council* [1978] AC 728.

⁷² *Hedley Byrne & Co v. Heller* [1964] AC 465.

⁷³ Vzhledem ke skutečnosti, že požádaná banka podala své stanovisko bezúplatně, nebylo možné žalovat na základě kontraktu, protože chyběl předpoklad existence *consideration* - hodnotného protiplnění.

když mezi těmito subjekty nebyla uzavřena smlouva. Slovy lorda Morrise of Borth-y-Gest: „...povinnost péče vzniká, když někdo, kdo disponuje zvláštními schopnostmi použije tyto schopnosti ve prospěch jiné osoby, která se na tyto schopnosti spoléhá. (...) Povinnost péče vzniká i tehdy, pokud se někdo, na jehož stanovisko, vlastnosti či schopnosti se rozumně spoléhají jiné osoby, rozhodne podat stanovisko nebo radu, nebo své stanovisko či radu zpřístupní osobě, o níž věděl nebo měl vědět, že se na ni bude spoléhat“⁷⁴ (tzv. **pravidlo Hedley Byrne**). Tímto rozhodnutím se dokonce umožnilo žalovat náhradu prosté ekonomické škody z titulu negligence.

Na základě pravidla Hedley Byrne bylo později rozhodnuto, že ekonomický poradce odpovědný za obsah prospektu cenného papíru má povinnosti péče vůči osobám, které nakoupily akcie dané společnosti a také vůči všem, kteří nabyli akcie od těchto osob.⁷⁵ Pravidlo bylo rovněž použito k založení povinné péče psychologa, který byl shledán odpovědným za to, že včas nerozpoznal, že jeho pacient trpí dyslexií. V důsledku toho se dítěti nedostalo patřičného vzdělání.⁷⁶ Další případ se týkal nepravdivého pracovního posudku vydaného bývalým zaměstnavatelem.⁷⁷

Zřejmě nejznámější aplikací pravidla Hedley Byrne je případ *White v. Jones*,⁷⁸ ve kterém Sněmovna Lordů rozhodla, že povinnost péče vůči třetím osobám může mít i právník, resp. notář. Právník Jones nevyhotovil novou závěť pro poručitele, pana Barratte, ve které měl poručitel odkázat majetek svým dcerám a vnoučatům. Zklamaní potenciální dědicové následně požadovali náhradu škody po notáři Jonesi. Sněmovna Lordů rozhodla, že Jones měl povinnost péče vůči potenciálním dědicům na základě rozhodnutí Hedley Byrne, protože měl předvídat, že potenciální dědicové budou spoléhat na kvalitu jím poskytovaných právních služeb.

Zajímavou změnu v pojetí *duty of care* přineslo rozhodnutí *Caparo Industries plc v. Dickman*.⁷⁹ Akcionář společnosti Caparo se při nabytí rozhodného podílu se při nabytí rozhodného podílu ve veřejně obchodované společnosti spoléhal na závěry auditu, podle kterého společnost vykazovala značný zisk, ačkoli ve

---

⁷⁴ Lord Morris of Borth-y-Gest v případě *Hedley Byrne & Co v. Heller* [1964] AC 465, s. 502.

⁷⁵ *Possfund Custodian Trustee Ltd and Another v. Diamond and Others* [1996] 2 All ER 774.

⁷⁶ *Phelps v Hillingdon London Borough Council* [2001] 2 AC 619.

⁷⁷ *Spring v. Guardian Assurance PLC* [1993] 3 All ER 273 (CA).

⁷⁸ *White v. Jones* [1995] 1 All ER 691, 710.

⁷⁹ *Caparo Industries plc v. Dickman* [1990] 2 AC 605.

skutečnosti byla v podstatné ztrátě. Společnost Caparo Industries plc zažalovala auditora na náhradu škody, přičemž otázkou bylo, zda má auditor vůči potenciálnímu kupujícímu povinnou péči (*duty of care*). Sněmovna Lordů žalobu zamítla s odůvodněním, že založení povinné péče v případech prosté ekonomické škody vyžaduje (a) předvídatelnost škody (*foreseeability*), (b) existenci zvláštního vztahu mezi škůdcem a poškozeným (*proximity*) a (c) aby založení této povinnosti bylo férové, spravedlivé a rozumné (*fair, just and reasonable*). V případě Caparo Sněmovna Lordů konstatovala, že specifický vztah (předvídatelnost a blízkost) by mezi poškozeným a auditorem mohl být založen jenom v případě, kdyby auditor věděl nebo mohl vědět, že jeho zpráva bude zpřístupněna poškozenému jednotlivě nebo jako členovi vymezené skupiny osob, a to specificky ve spojitosti s určitou transakcí, a že poškozený by na tuto zprávu velmi pravděpodobně spoléhal v rámci svého rozhodování, zda transakci uskutečnit či nikoliv.⁸⁰ Podle lorda Bridge of Harwich má auditor povinnost péče vůči společnosti samé, resp. celku jejích akcionářů (společníků) a nikoli vůči jednotlivému akcionáři, který má iniciovat uplatnění nároku na náhradu škody samou společností.⁸¹

Zatímco pravidlo Hedley Byrne vyžaduje převzetí odpovědnosti (*assumption of liability*) a spolehnutí (*reliance*), pravidlo Caparo vyžaduje zvláštní vztah blízkosti mezi škůdcem a poškozeným (*proximity*) a založení povinné péče podmiňuje tím, aby to v konkrétním případě bylo férové, spravedlivé a rozumné rozhodnutí (*fair, just and reasonable*). Zda bude povinnost péče založena na pravidle Hedley Byrne nebo na pravidle Caparo, bude záviset na faktech konkrétního případu. Proto by se na tato dvě pravidla mělo pohlížet jako na vzájemně komplementární.⁸²

4.3.3 Porušení povinné péče (*breach of duty of care*)

Samotná *duty of care* upravuje personální rozsah povinné péče, tedy otázku, na koho má být brán ohled a kdo má nárok na náhradu škody. Obsah *duty of care* lze zkoumat na základě toho, jak anglické soudy posuzovaly další podmínku odpovědnosti za negligence, a to porušení povinné péče (*breach of duty of care*). Obsahem povinné péče (*duty of care*) je povinnost dodržet určitý standard jednání. Základním standardem jednání

---

⁸⁰ *Caparo Industries plc v. Dickman* [1990] 2 AC 605.

⁸¹ Lord Bridge of Harwich in *Caparo Industries plc v. Dickman* [1990] 2 AC 605.

⁸² *Bank of Credit and Commerce International (Overseas) Ltd v Price Waterhouse (No 2)* [1998] PNLR 564 - 582.

je péče, resp. ohleduplnost typického rozumně uvažujícího člověka.⁸³ Tento objektivní test implikuje, že není relevantní, zda si škůdce uvědomoval riziko, nebo zda se ho subjektivně měl vyvarovat. Stejně tak nebude relevantní, zda jednal podle svého nejlepšího úsudku.⁸⁴ Nedostatek zkušenosti není překážkou k učinění závěru, že někdo porušil svou povinnou péči.⁸⁵

Byla-li škoda způsobená nesprávným výkonem určitého povolání, tak se nároky na míru opatrnosti/péče zvyšují. Při výkonu povolání je totiž třeba dodržovat míru opatrnosti vyžadovanou v rámci výkonu tohoto povolání. V těchto případech je *duty of care* porušena, pokud škůdce jednal v rozporu s tím, jak by konal typický představitel té-které profese, přičemž opatrnost typického rozumně uvažujícího člověka nepostačuje.⁸⁶ Povinná míra opatrnosti se tak rovněž posuzuje objektivně, podle nároků, které jsou kladeny na příslušníky dané profese⁸⁷ a nikoli subjektivně, na základě míry opatrnosti, kterou dodržuje ten-který škůdce.⁸⁸

4.4 Německo

Německé delikttní právo se může chlubit jedním z nejvíce propracovaných pravidel odpovědnosti. Odpovědnost za škodu je založena na třech základních skutkových podstatách (*Grundtatbestände*), zakotvených v §823 odst.1 a odst.2 a v §826 BGB, doplněných dalšími speciálními skutkovými podstatami. Každá z těchto základních skutkových podstat obsahuje pět podmínek odpovědnosti: *Tatbestand* (porušení kodifikovaného normativního pravidla), *Rechtswidrigkeit* (protiprávnost), *Verschulden* (zavinění), *Kausalität* (příčinnou souvislost) a *Schaden* (škodu).

Požadavek porušení kvalifikovaného normativního pravidla (*Tatbestand*) znamená, že musí jít o porušení chráněného práva jiného (§823 odst. 1), zákonné normy (§823 odst. 2) nebo úmyslné jednání proti dobrým mravům. Naplnění *Tatbestand* je důležitým

---

⁸³ Klasický popis této osoby má původ v rozhodnutí *Blyth v. Birmingham Waterworks* (1856) 156 ER 1047, 1049: „Nedbalost je zdržení se něčeho, co by učinil rozumný člověk, veden úvahami, které obvykle řídí lidské jednání, nebo konání něčeho, co by obezřetný a rozumný člověk neučinil.“

⁸⁴ *Vaughan v. Menlove* (1837) 132 ER 490. SEAVEY, W. A.: *Negligence – Subjective or Objective?*, Harvard Law Review, 41 (1927), s. 1 – 27.

⁸⁵ *Nettleship v. Weston* [1971] 2 QB 691, 699.

⁸⁶ *Bolam v. Friern Hospital Management Committee* [1957] 1 W.L.R. 583.

⁸⁷ *Strover v. Harrington* [1988] 1 All ER 769.

⁸⁸ I přes panující objektivní teorii míry povinné opatrnosti se konkrétní míra ve sporných případech posuzuje podle standardních nároků na schopnosti a znalosti přiměřené těm členům profese, kteří mají stejný status a formální postavení jako škůdce. Viz CANNON, M., SAVAGE, A., CHAPMAN, G. in: *Jackson & Powell on Professional liability*. 6. vydání, Londýn : Sweet & Maxwell, 2007, s. 74-75.

indikátorem protiprávnosti (*Rechtswidrigkeit*).⁸⁹ Třetí podmínkou je zavinění (*Verschulden*), které může být úmyslné (*vorsätzlich*) nebo z nedbalosti (*fahrlässig*). Nedbale jedná ten, kdo poruší standard péče vyžadované ve společnosti.⁹⁰

4.4.1 Základní skutkové podstaty: §823 a §826 BGB

Ustanovení §823 odst.1 BGB zní: „*Kdo úmyslně nebo z nedbalosti protiprávně způsobí jinému škodu na životě, tělesné integritě, zdraví, svobodě, vlastnictví nebo na jiném obdobném právu, je povinen vzniklou škodu této osobě nahradit*“⁹¹. Ve smyslu tohoto ustanovení zakládá porušení vypočtených osobních nebo majetkových práv odpovědnost za škodu. Předmětné ustanovení chrání absolutní práva a nevztahuje se na práva závazková (*obligatorische Forderung*) a nechrání ani proti prosté ekonomické škodě, protože ekonomické zájmy mezi chráněnými zájmy nefigurují.

Naproti tomu ustanovení §826 BGB bylo určeno i pro ochranu před škodou způsobenou v ekonomické oblasti, poškozený však musí prokázat jak úmysl škůdce, tak i jednání proti dobrým mravům. §826 BGB zní: „*Kdo úmyslně způsobí jinému škodu jednáním v rozporu s dobrými mravy, je povinen vzniklou škodu této osobě nahradit*.“⁹² Nevyžaduje se, aby škůdce zamýšlel způsobit škodu, ale postačí, když „jsi uvědomoval možnost vzniku škody a byl s tím srozuměn“.⁹³ Úmysl se vyžaduje jen v souvislosti s primárním porušením zájmů poškozeného a není třeba, aby zahrnoval celou následní škodu.⁹⁴

Význam pro náhradu prosté ekonomické škody má rovněž ustanovení §823 odst.2 BGB, které říká, že „*povinnost nahradit škodu zavazuje i toho, kdo poruší právní předpis, jehož účelem je ochrana poškozeného. Vyplývá-li z obsahu tohoto předpisu, že je možné jej porušit i bez zavinění, tak povinnost nahradit škodu nastupuje jen při zaviněném porušení*

---

⁸⁹ Naplnění *Tatbestand* nezakládá protiprávnost, pokud škůdce oprávněně namítne nějakou okolnost vylučující protiprávnost (*Rechtfertigungsgrund*).

⁹⁰ §276 odst.1 BGB.

⁹¹ „*Wer vorsätzlich oder fahrlässig das Leben, den Körper, die Gesundheit, die Freiheit, das Eigentum oder ein sonstiges Recht eines anderen widerrechtlich verletzt, ist dem anderen zum Ersatz des daraus entstehenden Schadens verpflichtet*“

⁹² „*Wer in einer gegen die guten Sitten verstoßenden Weise einem anderen vorsätzlich Schaden zufügt, ist dem anderen zum Ersatz des Schadens verpflichtet*.“

⁹³ ZWEIGERT, KÖTZ: *Introduction to Comparative Law*, b.m., Clarendon Press, 1998, s. 463; MARKESINIS, B.: *The German Law of Obligations, vol. II, The Law of Torts*, b.m., 3. vydání, Oxford University Press, 1997, s. 895.

⁹⁴ To znamená, že škůdce odpovídá i za následky, na které se jeho úmysl nevztahoval.

tohoto předpisu“⁹⁵ Jde tedy o odpovědnost za porušení zákonného pravidla určeného na ochranu před vznikem škody (*Schutzgesetzverstoß*). Příkladem je odpovědnost jednatele, který nepodá insolvenční návrh a tím poruší svou zákonnou povinnost založenou zákonem o společnosti s ručením omezeným.⁹⁶ Podmínkou je, že zákonné pravidlo chrání individuální zájmy, protože je-li chráněn výhradně obecný či veřejný zájem, nejde o ochranné pravidlo ve smyslu ustanovení §823 odst.2 BGB. Pokud zákonné pravidlo chrání individuální zájmy, další podmínkou je, že poškozený musí patřit do skupiny osob, kterým je ochrana určena.⁹⁷ Dále musí porušený zájem spadat pod rozsah ochrany daného pravidla a zároveň platí, že určité zájmy jsou chráněny pouze proti určitému druhu jednání.⁹⁸ Soudní praxe navíc pro §823 odst.2 BGB vyvinula obrácené důkazní břemeno ohledně zavinění. Presumuje se zavinění z nedbalosti a je na škůdci, aby prokázal, že dodržel požadovaný standard péče.⁹⁹

4.4.2 Právo na zřízený a vykonávaný podnik (*das Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb*)

Brzy po nabytí účinnosti BGB se ukázalo, že základní skutkové podstaty týkající se odpovědnosti za škodu nabízejí jen omezenou možnost náhrady prosté ekonomické škody (*reiner Vermögensschaden*). Tato mezera byla vyplněna říšským soudem již v roce 1904, který ve svých rozhodnutích vytvořil právo na zřízený a vykonávaný podnik (*das Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb*). Toto právo představuje „jiné obdobné právo“ (*sonstiges Recht*) chráněné ve smyslu §823 odst.1 BGB a chrání provozovatele podniku proti škodlivým a protiprávním zásahům. Jeho rozsah je však omezen výlučně na zásahy zaměřené „přímo na podnik“ (*unmittelbarer und betriebsbezogener Eingriff*)¹⁰⁰ a soud by měl vždy vážit zájmy poškozeného podniku a škůdce.¹⁰¹

---

⁹⁵ „Die gleiche Verpflichtung trifft denjenigen, welcher gegen ein den Schutz eines anderen bezweckendes Gesetz verstößt. Ist nach dem Inhalt des Gesetzes ein Verstoß gegen dieses auch ohne Verschulden möglich, so tritt die Ersatzpflicht nur im Falle des Verschuldens ein.“

⁹⁶ BGH 6. červen 1994, BGHZ 126, 181.

⁹⁷ BGH 4. prosinec 1956, BGHZ 22, 293.

⁹⁸ BGH 25. září 1990, NJW 1991, 292.

⁹⁹ BGH 12. březen 1968, NJW 1968, 1279; BGH 13. prosinec 1984, NJW 1985, 1774; BGH 19. listopad 1991, BGHZ 116, 104=NJW 1992, 1039=JZ 1993, 671. Pokud však zákon zakazuje pouze škodlivý následek a nikoli škodlivé jednání, zavinění se nepresumuje a musí být prokázáno poškozeným. Viz BGH 19. listopad 1991, BGHZ 116, 104, 115=NJW 1992, 1039, 1042.

¹⁰⁰ Tento požadavek lze ilustrovat na případu, kdy došlo v důsledku přerušení dodávky elektřiny, která byla způsobena jednáním třetí osoby, k přerušení výroby v podniku. Soud žalobu na náhradu škody zamítl s

4.4.3 Smlouva s ochranným účinkem pro třetí osoby (*Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*)

Německá soudní praxe vytvořila vedle zákonných skutkových podstat obsažených v BGB a práva na zřízení a vykonávaný podnik ještě třetí cestu pro náhradu prosté ekonomické škody, kterou je tzv. smlouva s ochranným účinkem pro třetí osoby (*Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*). Účelem, resp. účinkem konstrukce smlouvy s ochranným účinkem pro třetí osoby je připustit nároky třetích osob, které nejsou smluvními stranami, ale jejich postavení, které podobné postavení smluvních stran, odůvodňuje, aby jim byla přiznaná stejná ochrana, jakou požívají smluvní strany. Pomocí konstrukcí smluvního nároku získává osoba stojící mimo smlouvu oprávnění postupovat vůči smluvní straně, která porušuje svůj závazek vůči své smluvní protistraně.¹⁰² Smlouva s ochranným účinkem pro třetí osoby vznikla analogickou aplikací smlouvy ve prospěch třetí osoby. Třetí osoba (chráněný subjekt) nebude mít přímý nárok na plnění vůči smluvnímu dlužníkovi (jako při smlouvě ve prospěch třetí osoby), ale smluvní dlužník má určitou povinnost péče vůči této osobě. Při smlouvě ve prospěch třetího má třetí osoba nárok na plnění, zatímco při smlouvě s ochranným účinkem pro třetí osoby má třetí osoba jen nárok na náhradu škody, jsou-li porušeny její práva, přímý nárok vůči smluvní straně však nemá. Koncept smlouvy s ochranným působením vůči třetí straně byl aplikován již ve starší judikatuře Říšského soudu,¹⁰³ poprvé v rozhodnutí z 5. října 1917¹⁰⁴ o nároku na náhradu škody vůči pronajímateli bytu za újmu na zdraví způsobenou dceří nájemce bytu z důvodu, že byt nevyhovoval po zdravotní a hygienické stránce. Teoreticky byla koncepce podrobně zpracována až ve druhé polovině 20. století. Právním základem smlouvy s ochranným účinkem je mechanismus tzv. doplňujícího výkladu smlouvy (*ergänzende Vertragsauslegung*),¹⁰⁵ podle něhož by měl být obsah smlouvy doplněn podle toho, jako by se strany při poctivém chování, resp. při přiměřeném zohlednění

---

odůvodněním, že právo společnosti na zřízení a vykonávaný podnik nebylo přímo zasaženo. Viz rozhodnutí BGH z 9. prosince 1958, BGHZ 29, 65 = NJW 1959, 479.

¹⁰¹ Výsledkem vážení zájmů poškozeného podniku a škůdce může být například závěr, že svoboda projevu škůdce má přednost před právem na zřízení a vykonávaný podnik. Viz BGH z 21. června 1966, BGHZ 45, 296 = NJW 1966, 1617 = JZ 1967, 174.

¹⁰² CSACH, K: *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte. Štúdiá o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnou informáciou*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009, s. 23.

¹⁰³ RGZ 91, s. 24, RGZ 102, 232, RGZ 127, s. 222.

¹⁰⁴ RGZ 91, 21.

¹⁰⁵ PALANDT, O (Begr.) a kol.: *Bürgerliches Gesetzbuch mit Nebengesetzen insbesondere mit Einführungsgesetz*. 68. Auflage. München : C. H. Beck, 2009, marg. č. 14, s. 537.

jejich zájmů podle *Treu und Glauben* jako poctivé smluvní strany dohody, kdyby předvíдалy situaci, kterou ve smlouvě neupravily, přičemž nedochází k hypotetické rekonstrukci pravděpodobného procesu uzavírání smlouvy.¹⁰⁶ Spolkový Soudní dvůr doposud používá tento koncept ve vztahu k odpovědnosti znalců a auditorů a ve své judikatuře se postupně rozvinul čtyři základní předpoklady pro to, aby třetí osoby mohly dovozovat práva ze smlouvy: (a) úzká souvislost s plněním smlouvy a samotnou smlouvou (*Leistungsnähe*), (b) zájem věřitele na ochraně třetí osoby, (c) zájem na poskytnutí ochrany třetí osobě a (d) rozpoznatelnost těchto zájmů pro dlužníka (*Erkennbarkeit*).¹⁰⁷ Původně bylo rozšíření ochranného působení smlouvy založeno na zvláštním vztahu mezi smluvním věřitelem a třetí osobou, která byla poškozena jednáním smluvního dlužníka (škůdce). Tento zvláštní vztah byl dán tehdy, když byl smluvní věřitel s poškozenou osobou ve vztahu popisovaném vzletným označením „v dobrém i ve zlém“ („*Wohl un Wehe*“). Zpočátku BGH negarantoval třetím osobám vůči znalci nárok na náhradu škody z titulu smlouvy s ochranným účinkem vůči třetím osobám s odkazem na to, že mezi těmito osobami chybí uvedený vztah.¹⁰⁸ BGH později svou pozici změnil a aplikoval zásady smlouvy s ochranným účinkem i na případ, kdy osoba zadala znalci úkol ocenit nemovitost s informací, že ji chce koupit buď tato osoba, nebo jiná skupina zájemců, která ji nakonec v důvěře v nesprávný posudek koupila. BGH v rozhodnutí z 2. listopadu 1983 nárok vůči znalci na náhradu škody připustil.¹⁰⁹

Postavení třetí osoby je přitom přímo závislé na obsahu smluvního vztahu. Smluvní strany totiž mohou úplně vyloučit třetí strany z ochranného účinku nebo omezit jejich možné nároky tím, že si dohodnou míru povinné péče pod úrovní běžné péče.¹¹⁰ S ohledem na tuto skutečnost se ochrana prostřednictvím smlouvy s ochranným účinkem pro třetí osoby někdy považuje za nedostačující a za řešení problému se považuje ochrana poškozeného prostřednictvím tzv. předsmuvní odpovědnosti (*culpa in contrahendo*).

---

¹⁰⁶ BGHZ 16, 71, zejména s. 76. BGHZ 84, 1, zejména s. 7.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 23.

¹⁰⁸ BGH, publikované v *Neue Juristische Wochenschrift* 1973, s. 321. BGH, publikované v *Betriebsberater* 1976, 855. K tomu viz též QUIRING, T.: *Die Dritthaftung von Sachver ständigen. Nach der Schuldrechtsreform und der Neuregelung des § 839a BGB*. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2006, s. 50 a násl.

¹⁰⁹ BGH, publikované v *Neue Juristische Wochenschrift* 1984, s. 355.

¹¹⁰ PINGER, W., BEHME, C.: *Der Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte als Rechtsgrundlage der Gutachterhaftung gegenüber Driftem*, in: *Juristische Schulung*, 8/2008, s. 677.

4.4.4 Odpovědnost z titulu předsmuvní odpovědnosti (*culpa in contrahendo*)

Zatímco v případě smlouvy s ochranným účinkem pro třetí strany, kde byla třetí strana chráněným subjektem, je v případě předsmuvní odpovědnosti (*culpa in contrahendo*) třetí strana subjektem odpovědným za škodu. Při ochraně prostřednictvím smlouvy s ochranným účinkem je třetí osoba chráněným subjektem (např. investor důvěřující ve výsledky auditu/ocenění). Při ochraně prostřednictvím *culpa in contrahendo* je chráněný subjekt naopak stranou smlouvy, resp. perspektivní stranou smlouvy a jedná pod vlivem třetí osoby a v důvěře v její správný postup.¹¹¹ Třetí osoba má vliv na proces kontraktace a důvodem pro její odpovědnost za škodu má být skutečnost, že chráněný subjekt (poškozený) uzavírá smlouvu na základě důvěry v její objektivnost a odborné znalosti.¹¹²

Odůvodnění teorie odpovědnosti za *culpa in contrahendo* není jednotné. Zřejmě nejvíce akceptovaným je názor Canarise, který předsmuvní odpovědnost zasazuje do systému odpovědnosti za škodu způsobenou zklamanou důvěrou (*Vertrauenshaftung*) a zdůvodňuje ji potřebou ochrany dobré víry (*besonderes Vertrauen*).¹¹³ Právně-technicky jde o presumpci závazku před vznikem samotného smluvního vztahu. Charakterem tedy nejde o smluvní závazkový vztah, ale o zákonný závazkový vztah. Takto konstruovaný závazkový vztah obsahuje pouze ochranné povinnosti a nikoli primární závazek plnit.¹¹⁴

4.5 Česká republika

Úprava právní odpovědnosti představuje jeden z pilířů nejen občanského, nýbrž i celého soukromého práva. V současných i starších koncepcích se právní odpovědnost v podstatě chápe jako sankční povinnost, která je důsledkem porušení právní povinnosti, a to jako povinnosti primární, stanovené smlouvou nebo přímo zákonem. V otázce chápání podstaty a povahy právní odpovědnosti a právní povinnosti se ve starší literatuře vyprofilovalo několik (zjednodušených) modelů. Podle *Lubyho* je odpovědnost třeba chápat jako *následek porušení právního vztahu*, tj. ve smyslu sankce za jeho porušení. Podle této koncepce odpovědnost (*odpovědnostní povinnost*) vznikne až v okamžiku, kdy

---

¹¹¹ CSACH, K.: *Zodpovednost znalcov v komparativním a kolíznoprávnem kontexte. Štúdia o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnou informáciou*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009, s. 23.

¹¹² PINGER, W., BEHME, C.: *Der Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte als Rechtsgrundlage der Gutachterhaftung gegenüber Drittem*, in: *Juristische Schulung*, 8/2008, s. 678.

¹¹³ CANARIS, C.-W.: *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privat recht*. München, b.n., 1971.

¹¹⁴ BROX, H, EALKER, W.-D.: *Allgemeines Schuldrecht*, München : C. H. Beck, 2003, s. 60.

byla porušena právní povinnost a jen tehdy, má-li porušení povinnosti za následek dopadnutí sankce.¹¹⁵ Jinou koncepci prezentoval *Knapp*. Podle něj *právní odpovědnost vzniká už se vznikem právní povinnosti, a to jako hrozba sankcí, tedy dřív, než došlo k porušení právní povinnosti*.¹¹⁶ Mnozí autoři se shodují v tom, že odpovědnostní povinnost jako sekundární právní povinnost se realizuje vždy v novém právním vztahu.¹¹⁷ Principiální stránkou fenoménu právní odpovědnosti, jako sekundární povinnosti je imperativ právní povinnosti, která musí existovat dřív, a pak je jen otázkou, z jakého zdroje tato povinnost vyplývá.¹¹⁸

4.5.1 Předpoklady pro vznik občanskoprávní odpovědnosti

Předpoklady pro vznik občanskoprávní odpovědnosti podle §420 OZ představují notoriety: (i) porušení právní povinnosti (protiprávní jednání), (ii) vznik škody, (iii) existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody a (iv) zavinění (jeho existence ve formě nevědomé nedbalosti se předpokládá a škůdce prokazuje, že škodu nezavinil). První tři předpoklady jsou objektivního charakteru a důkazní břemeno ohledně nich leží na poškozeném.¹¹⁹ Právní úprava odpovědnosti za protiprávně způsobenou škodu je jednotná a neexistuje explicitní rozlišování mezi smluvní a mimosmluvní odpovědností za škodu co do právních předpokladů ani co do právních následků. Porušení právních povinností obojího charakteru je v platné právní úpravě postaveno naroveň.¹²⁰

4.5.2 Porušení právní povinnosti (*protiprávní jednání*)

Základním předpokladem odpovědnosti za škodu je porušení právní povinnosti (*protiprávní úkon*), který se obvykle vykládá jako projev lidské vůle (komisivní či omisivní), který je v rozporu s objektivním právem. Přitom není rozhodné, o jaké předpisy objektivního práva jde. Občanský zákoník tak vychází z koncepce tzv.

---

¹¹⁵ LUBY, Š.: *Prevenencia a zodpovednosť v občianskom práve*, Bratislava: Vydavateľstvá SAV, 1958, I. svazek.

¹¹⁶ KNAPP, V.: *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*, Praha: Stát a právo, 1956, č. 1, s. 71.

¹¹⁷ OVEČKOVÁ, O.: *Zodpovednosť v hospodárskom práve*, Bratislava: VEDA – Vydavateľstvá SAV, 1983, s. 141 a n.

¹¹⁸ Kolektiv autorů, *Vybrané otázky zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnym profesijným postupom*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 17.

¹¹⁹ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: *Občanský zákoník I, II, 2.* vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1202.

¹²⁰ Tamtéž, s. 1203. Český právní řád by tedy neměl být konfrontován s potřebami, které vznikají v německém právu (omezení ochrany deliktní odpovědnosti pouze na některé statky) nebo v anglickém právu (omezení druhu škody, která je nahraditelná prostřednictvím určitého konkrétního deliktu nebo omezení rozsahu osob, vůči kterým směřuje povinnost péče).

generálního deliktu – každé protiprávní jednání může být při splnění dalších předpokladů deliktem¹²¹ (podobné řešení ve francouzském právu, naopak individualizované řešení v právu německém nebo anglickém). Podle Petrova může být protiprávnost ustanoveními soukromého práva založena dvojím způsobem. *Za prvé*, může plynout z toho, že byl porušen nebo ohrožen chráněný právní statek, tedy z *účinku*, např. zabití jiného (tzv. *protiprávnost v účinku*). *Za druhé*, může plynout z *jednání* samého (tzv. *protiprávnost v jednání*).¹²²

České právo dospělo do stejné pozice jako právo francouzské a náhradu prosté ekonomické škody nevylučuje. To plyne z judikatury (odpovědnost z titulu předšmluvní odpovědnosti - culpa in contrahendo, odpovědnost znalců, advokátů, notářů, exekutorů, atd.) i z textu §415 OZ¹²³ Tichý uvádí, že otázka prosté ekonomické škody je v českém právu řešena „skrytě“ v rámci výkladu pojmu skutečná škoda a ušlý zisk.¹²⁴ Pojem škody je vykládán jako újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a která je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem (penězi), je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutím peněz¹²⁵ Ušlým ziskem se rozumí újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. Poškozený tedy musí prokázat, že měl zajištěny předpoklady pro tzv. pravidelný běh věcí, tzn. že byl reálný předpoklad dosažení zisku, pokud by nepříznivě nezasáhla škodní událost.¹²⁶ Přitom znění §415 OZ svádí k interpretaci, že jednal automaticky protiprávně, kdo si počínal tak, že ke škodě došlo. Podle Petrova však ve skutečnosti nelze princip *neminem leadere* absolutizovat, když protiprávnost mnohdy lze dovést nikoli již z toho, že byla způsobena škoda, nýbrž až vzhledem k dalším okolnostem či zvyklostem a s přihlédnutím k postavení škůdce a poškozeného.¹²⁷

---

¹²¹ Tamtéž, s. 1203.

¹²² PETROV, J.: *Protiprávnost a obecná prevenční povinnost*, in Právní rozhledy 20/2007, s. 745.

¹²³ „Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“

¹²⁴ TICHÝ, L.: *Pure Economic Loss Compensation from the Czech Perspective*, in BUSSANI, M.: *European Tort Law. Eastern and Western Perspectives*, b.m., Stämpfli Publishers Ltd. Berne, 2007, s. 313 a n.

¹²⁵ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1204.

¹²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 269/2006, ze dne 26.11.2008.

¹²⁷ PETROV, J.: *Protiprávnost a obecná prevenční povinnost*, in Právní rozhledy 20/2007, s. 747.

Nejvyšší soud zdůrazňuje hledisko, že protiprávnost neplyne již ze způsobení škody tím, že při výkladu §415 OZ dává před kritériem protiprávnosti v účinku přednost kritériu protiprávnosti v jednání.¹²⁸ Jinými slovy, považuje za rozhodující nikoli škodu samotnou, nýbrž to, zda škůdcovo jednání bylo v souladu, či v rozporu s požadavky obecné prevenční povinnosti obsažené v §415 OZ.¹²⁹ Toto chápání §415 OZ jako obecně upravujícího protiprávnost v jednání, vede k jistému překrytí protiprávnosti (*bylo jednání v souladu s požadavky okolností?*) se zaviněním (*bylo jednání v souladu s požadavky náležité péče?*).¹³⁰ Proto soud volbou, jak široce vymezí protiprávnost, tj. prevenční povinnost, posouvá hranici mezi protiprávností a zaviněním, a tedy i mezi tím, co prokazuje škůdce a co poškozený.¹³¹

4.5.3 Smlouva s ochranným účinkem pro třetí osoby v českém právu?

Teorie a praxe vycházela z premisy, že porušení povinnosti plynoucí z právního předpisu může mít za následek (při splnění dalších předpokladů odpovědnosti) odpovědnost škůdce vůči komukoliv a že porušení smluvní povinnosti může mít za následek vznik odpovědnostního vztahu pouze mezi kontrahenty. Nejvyšší soud však v rozhodnutí, které se týkalo porušení povinnosti v podmínkách prosté ekonomické škody

---

¹²⁸ Naproti tomu německé právo (vzhledem ke konstrukci §823 odst.1 BGB) vychází z kritéria protiprávnosti v účinku.

¹²⁹ V souladu s tím uvádí např. Luby, že „základem protiprávního úkonu je jednání (...) nikoli protiprávnost výsledku“. LUBY, Š.: *Prevenca a zodpovednosť v občianskom práve*, Bratislava: Vydavateľství SAV, 1958, I. Svazek, s. 307 – 308.

Kritérium protiprávnosti v jednání je výslovně zakotveno v návrhu nového občanského zákoníku (jehož aktuální znění je přístupné na:

http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Navrh%20obcanskeho%20zakoniku_ver_2010.pdf), který v §2842 stanoví, že “Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.” Inspirace tvůrců návrhu občanského zákoníku německým §823 BGB je jasně patrná z návrh úpravy odpovědnosti z porušení zákona v §2852 návrhu, který stanoví, že “Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněním porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.”

¹³⁰ Petrov uvádí, že blízkost §415 OZ a zaviněním je patrná i z definice obecné prevenční povinnosti, jak ji podávají v ŠVESTKA, J., JEDLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 10. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, s. 697: „Proto je každý povinen při svém jednání zachovávat s ohledem na konkrétní podmínky vždy takový stupeň pozornosti, bedlivosti a ohleduplnosti, který je – objektivně posuzováno – způsobilý vždy zabránit vzniku daných škod (viz římskoprávní standard - *diligens pater familias*; anglický standard *duty of care* nebo německý standard –*des sorgfältiges Verhaltens*).“ Tato věta vlastně vymezuje zaviněním.

¹³¹ Toto tvrzení platí tím spíše, přikloníme-li se k objektivnímu chápání zaviněním; rozhodující je míra péče objektivně očekávaná v právním styku; subjektivní předvídatelnost a zamezitelnost se v zásadě nevyžaduje.

připustil, že porušení povinnosti uložené smlouvou se za určitých okolností může domáhat i třetí osoba. Uvedl, že *porušení smluvní povinnosti může být za určitých okolností protiprávním úkonem i vůči tomu, kdo nebyl smluvní stranou, jestliže závazek, k jehož porušení došlo, měl dopad do právní sféry poškozeného*. Takovému závěru není na překážku ani skutečnost, že smlouva, z níž porušení závazku vzešlo, nebyla smlouvou ve prospěch třetí osoby (smlouvou ve prospěch poškozeného).¹³² Podstatné je, že byla *porušena právní povinnost, která – byť prostřednictvím smluvního ujednání jiných osob – sloužila k ochraně subjektivních práv poškozeného* (aniž by to daná smlouva deklarovala).¹³³ Společnost A uzavřela smlouvu s bankou B, jejímž předmětem byla kontrola použití finančních prostředků na účtu společnosti A vedeném u banky B. Na základě „prohlášení o vstupu komanditisty do společnosti A“ byla na účet společnosti A osobou C zaplacená určitá peněžní částka, která měla představovat vklad osoby C jakou budoucího společníka společnosti A. Jelikož však nebyly splněny náležitosti stanovené zákonem pro přistoupení nového společníka do komanditní společnosti, osoba C se společníkem A nestala a následně požadovala vrácení zaplacené peněžité částky. Podle C se v případě smlouvy o kontrole použití finančních prostředků jednalo o smlouvu ve prospěch třetího, resp. třetích (tj. potenciálních budoucích společníků A; vedle C existovaly ještě nejméně tři takové osoby). Tím, že B nekontrolovala dostatečně A při dispozicích s účtem, došlo dle názoru C k tomu, že A odmítala částku C vrátit, i když se C nestala společníkem. Ba tak měla porušit smluvní povinnost, a měla by odpovídat vedle A za škodu vzniklou C. V daném případě byla podle názoru Nejvyššího soudu právě smlouva o kontrole použití finančních prostředků uzavřená mezi A a B smlouvou, jejímž účelem byla ochrana práv osob, které na účet A měly složit peněžní prostředky (tedy i C). Konstrukce, že prostřednictvím smluvní povinnosti je chráněno absolutní právo třetích osob, aby jim nebyla způsobena zásahem do jejich právní sféry škoda, je problematická jak teoreticky, tak prakticky. Zásadním praktickým problémem, který právní praxe spatřuje v tomto právním názoru je právní nejistota ohledně potenciální odpovědnosti právních subjektů.¹³⁴

---

¹³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.3.2003 sp. zn. 29 Odo 379/2001.

¹³³ SALAČ, J.: *K otázce předpokladů odpovědnosti za škodu*, in Právní rozhledy 18/2004.

¹³⁴ Tamtéž. Z hlediska potenciálního poškozeného se jedná spíše o výhodu, protože poškozený může díky této interpretaci pouze získat. Na druhé straně však subjekty uzavírající smlouvu (a to v podstatě jakoukoliv smlouvu) nyní musí zkoumat a zvažovat, zda práva a povinnosti v této smlouvě zakotvená „nemají dopad do právní sféry třetích osob“.

Nejvyšší soud dospěl ke stejnému závěru i v následujícím případě, pokud by smlouva, jejíž ochranné účinky dopadají i na třetí osoby, byla neplatná.¹³⁵ Podle Nejvyššího soudu „porušení smluvní povinnosti je protiprávním úkonem ve vztahu k poškozenému, který není účastníkem smlouvy; o smlouvu ve prospěch třetího jít nemusí (...). Jestliže obsah smlouvy vzbuzuje u třetích osob oprávněná očekávání, že jejich investice ve vztahu k jedné ze stran smlouvy jsou smlouvou chráněny (...), může odpovědnost smluvních stran za škodu způsobenou třetím osobám mít charakter odpovědnosti za škodu způsobenou neplatností smlouvy (...)“. Na základě uvedeného nepřekvapuje, že podle české právní praxe bude existovat např. odpovědnost znalce za prostou ekonomickou škodu způsobenou jak smluvní straně, tak i třetí osobě.

4.5.4 Náhrada prosté ekonomické škody z titulu porušení obecné prevenční povinnosti v §415 OZ

Z výše uvedeného vyplývá, že české právo nevyklučuje náhradu prosté ekonomické škody ani omezením okruhu chráněných zájmů ani charakterem škody, která vznikla. Klíčovou podmínkou pro založení odpovědnosti bude zejména naplnění protiprávnosti jednání. Protiprávnost jednání jako podmínka odpovědnosti bude ve většině případů vyplývat z konkrétní právní úpravy, vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje. Není-li taková konkrétní úprava, bude v úvahu přicházet aplikace obecné prevenční povinnosti v §415 OZ. Ustanovení §415 OZ nezakládá samostatnou skutkovou podstatu odpovědnosti za škodu, nýbrž porušení této povinnosti (namísto porušení konkrétní zákonné či smluvní povinnosti) představuje vznik odpovědnosti za škodu podle §420. Obecně pak lze konstatovat, že odpovědným podle občanského zákoníku bude ten, kdo si *nepočíná podle podmínek konkrétní situace natolik bedlivě (pozorně, ohleduplně), aby při tom nezpůsobil škodu na zdraví, majetku, právech jiného, přírodě a životním prostředí. Proto je každý povinen při svém jednání zachovávat s ohledem na konkrétní podmínky vždy takový stupeň pozornosti, bedlivosti a ohleduplnosti, který je – objektivně posuzováno – způsobilý vždy zabránit vzniku daných škod* (římskoprávní standard *diligens pater familias*). Jde o běžnou míru opatrnosti, nikoli o bezbřehou povinnost předvídat a předejít všem možným škodám v budoucnu.¹³⁶

---

¹³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1673/2005 ze dne 20. 12. 2007.

¹³⁶ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1187.

4.5.5 Náhrada prosté ekonomické škody z titulu předšmluvní odpovědnosti (*culpa in contrahendo*)

Česká judikatura i jurisprudence v poslední době připouští řešení prosté ekonomické škody pomocí institutu předšmluvní odpovědnosti (*culpa in contrahendo*) právě na základě obecné prevenční povinnosti podle §415 OZ. Jde například o odpovědnost za bezdůvodné přerušování jednání o uzavření smlouvy za situace, kdy strana, která jednání bezdůvodně přerušila, ve druhé straně vyvolala důvodné očekávání, že smlouva bude uzavřena.¹³⁷ *Culpa in contrahendo* zahrnuje rovněž odpovědnost účastníků předšmluvních jednání za nesplnění povinnosti informovat ostatní účastníky o všech skutkových a právních okolnostech, podstatných z hlediska uzavřené smlouvy, které jim jsou známy nebo jim musejí být známy. Nesplnění této povinnosti má nezanedbatelný význam typicky v případě, pokud by druhá strana – při znalosti všech podstatných okolností – o uzavření smlouvy vůbec neuvažovala. Jedná se o odpovědnost znalců a jiných osob poskytujících informace, které (bez vlastního zájmu na uzavření smlouvy) prostřednictvím svých vyjádření rozhodujícím způsobem přispívají k uzavření smlouvy, protože jedna ze stran spoléhá na jejich odbornou způsobilost, objektivitu a neutralitu.¹³⁸

V českém právu doposud není právní institut *culpa in contrahendo* výslovně upraven. Za východisko úvah o existenci právní úpravy vzala soudní praxe §415 OZ, který ukládá generální prevenční povinnost předcházet vzniku škody, jejíž porušení vede k nároku poškozeného na náhradu škody podle §420 odst.1 OZ.¹³⁹ Speciálním ustanovením je pak §424 OZ, podle kterého za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům, což je možné aplikovat rovněž na škodu způsobenou v důsledku zavinění v předšmluvním stadiu. Toto ustanovení je však patrně v soudní praxi aplikováno jen zřídka, neboť k němu neexistuje dostatečná judikatura.¹⁴⁰ O tom, že ochraně dobré víry účastníků kontrakčních jednání začíná být věnována pozornost ze

---

¹³⁷ Nejvyšší soud pokládá za první předpoklad takové odpovědnosti skutečnost, že konkrétní osoby zahájily jednání o uzavření určité smlouvy, přičemž tato jednání dospěla do stadia, kdy jedna ze stran kontrakčního procesu byla v důsledku chování druhé potenciální smluvní strany v dobré víře, že předpokládaná smlouva bude uzavřena. Dalším nezbytným předpokladem je, že k ukončení jednání o uzavření smlouvy druhá strana přistoupila, aniž k tomu měla legitimní důvod. Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1335/2005 ze dne 25.9.2007.

¹³⁸ *Culpa in contrahendo* zahrnuje rovněž odpovědnost za zneužití důvěrných informací, získaných během předšmluvních jednání, jejíž rozboru se ale v této práci nebudeme blíže věnovat.

¹³⁹ TOBEŠ, Z.: *Culpa in contrahendo*, in Právní rádce, zveřejněno na serveru www.pravniradce.ihned.cz dne 25.1.2007.

¹⁴⁰ HOLUB, M., FIALA, J., BOROVSKEJ, J.: *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou*, 9. doplněné vydání, Praha: Linde, 2002, s. 416.

strany soudní praxe, svědčí rozhodnutí Nejvyššího soudu,¹⁴¹ podle kterého „odpovědnost ze škodu vzniklou porušením předšmluvní povinnosti (...) se posuzuje podle ustanovení §415 a §420 OZ.“ Nejvyšší soud v odůvodnění rozhodnutí interpretoval §415 OZ tak, že „jde o závaznou právní povinnost (...) i bez konkrétně stanoveného pravidla chování – počínat si natolik obezřetně, aby jednáním či opomenutím nevznikla škoda jiným ani jemu samému“, s tím, že „není důvod, aby se tato zákonná povinnost neměla vztahovat i na chování potenciálních smluvních partnerů při jednání o uzavření smlouvy.“ K rozsahu nahraditelné prosté ekonomické škody Nejvyšší soud uvedl, že „zájemcům o uzavření smlouvy zpravidla vznikají náklady, jejichž povaha a výše závisí na typu předpokládané smlouvy, s jejichž vynaložením musí počítat bez ohledu na to, zda zamýšlená smlouva bude nakonec uzavřena či nikoliv. Vynaložení těchto „obvyklých“ nákladů přitom za odškodnitelnou újmu považovat nelze. Oproti tomu v případě (...) nákladů, které nelze považovat za běžné (obvyklé), a jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany, nelze vyloučit možnost jejich posouzení jako škody (podle ustanovení §420 OZ).“¹⁴²

4.5.6 Role příčinné souvislosti při řešení prosté ekonomické škody

Jelikož české právo nevyklučuje náhradu prosté ekonomické škody, bude odpovědnost za tento druh škody záviset na posouzení a prokázání všech podmínek odpovědnosti. Pro případy prosté ekonomické škody bude ze všech podmínek odpovědnosti klíčová podmínka příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti (protiprávním úkonem) jako příčinou a škodou jako následkem.¹⁴³ Příčinná souvislost je obecně vzato dána tehdy, jestliže je škoda podle obecné povahy, obvyklého chodu věci a zkušeností adekvátním důsledkem protiprávního úkonu. Současně se musí prokázat, že

---

¹⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004 ze dne 11. 10. 2006, dále srov. např. rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 127/2007, ze dne 2.9.2008.

¹⁴² Srov. k tomu více GRULICH, T.: *Důsledky účelového přerušení kontrakčního jednání*, in Právní rádce, publikováno na serveru www.pravniradce.ihned.cz dne 29. 5. 2008.

¹⁴³ Příkladem současného stavu jurisprudence je rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2001 sp. zn. 25 Cdo 1946/2000. Žalobce cestoval na obchodní schůzku, při níž mělo dojít k uzavření transakce. Na cestě bylo však žalobcovo vozidlo poškozeno při dopravní nehodě, kterou zavinil žalovaný. V důsledku toho byla žalobci znemožněna účast na uvedené schůzce a právě pro jeho absenci se transakce neuskutečnila. Nejvyšší soud řekl, že okolnost, že škůdce zároveň odpovídá za škodu na vozidle poškozenému, nevyklučuje příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti ústícím v poškození vozu, a škodou, která poškozenému v podobě ušlého zisku vznikla tím, že nedošlo k uzavření smluv, z nichž mu měl vzniknout prospěch; znemožnil-li totiž škůdce zaviněným poškozením vozidla poškozenému, aby se dostavil k jednání nezbytnému k uzavření smluv, odpovídá i za ušlý zisk, pokud vznikl absencí poškozeného u obchodního jednání.

škoda by nebyla nastala bez této příčiny.¹⁴⁴ Vždy musí jít o přímou (nikoliv zprostředkovanou) příčinu. Soudní praxe dovodila, že příčinnou souvislost nelze vyvozovat z něčeho, co samo je již následkem škodní události, za níž škůdce odpovídá.¹⁴⁵ Příčinou vzniku škody může být jen okolnost, která konkrétní újmu způsobila, nikoliv okolnost, na jejímž základě bylo možno určitý majetkový přínos očekávat.¹⁴⁶ Ústavní soud ve svém nálezu v případě týkajícím se prosté ekonomické škody¹⁴⁷ zdůraznil, že *v rozhodnutích týkajících se náhrady škody jsou obecné soudy povinny řádně odůvodnit existenci či absenci příčinné souvislosti mezi jednáním potenciálního škůdce a vzniklou škodou*. Základní obsahovou náležitostí odůvodnění rozhodnutí o příčinné souvislosti musí být úvaha o kritériích, kterými se odlišují právně podstatné příčiny od příčin právně nepodstatných, a aplikace těchto kritérií na konkrétní případ. Řešení této otázky přináší podle Ústavního soudu jednak teorie ochranného účelu a jednak teorie adekvátnosti kauzálního nexu. *Teorie ochranného účelu* je založena na tom, že *dlužník neodpovídá ze všechny následky porušení smlouvy, nýbrž jen za porušení těch zájmů, jichž ochrana byla účelem příslušné smlouvy*, přičemž ohledně ochranného účelu není rozhodné výslovné vyjádření smluvních stran, nýbrž to, zda tyto zájmy leží věcně ve směru a v rámci smlouvou převzatých povinností.¹⁴⁸ *Teorie adekvátnosti nexu* vychází z toho, že *smyslem subjektivní odpovědnosti za škodu je naříditi náhradu škody tam, kde škůdce škodu způsobil, ačkoli mu lze vytknout, že ji způsobil nemusel, že mohl jednat jinak*. Základním kritériem, ze kterého vychází teorie adekvátnosti, je *předvídatelnost škodního následku*. Tím se velice podobá dalšímu předpokladu subjektivní odpovědnosti za škodu, a to kritériu zavinění (přesněji jeho nedbalostní formě). Odlišují se jen subjektem, podle kterého se předvídatelnost následku poměřuje. V případě zavinění je jím sám (typizovaný) jednající subjekt, zatímco *při zjišťování adekvátnosti příčinné souvislosti je kritériem hypotetický zkušený (tzv. optimální) pozorovatel*, tedy myšlená osoba, která

---

¹⁴⁴ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009 s. 1206.

¹⁴⁵ Srov. rozhodnutí publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. R 7/1979.

¹⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.01.2003 sp. zn. 25 Cdo 1501/2002.

¹⁴⁷ I. ÚS 312/05 ze dne 1. 11. 2007. Nález se týkal znaleckého posudku, kterým soudní znalec nesprávně stanovil cenu nemovitosti, a to cenu nižší, než která odpovídá ceně zjištěné při řádné aplikaci předpisů o oceňování majetku. Následně byla uzavřena kupní smlouva, kterou byla předmětná nemovitost převedena za takto nespávně zjištěnou cenu, ačkoli smluvní vůle obou účastníků směřovala k převedení nemovitosti za kupní cenu stanovenou správným a bezvadným znaleckým posudkem. Stěžovatelka se následně v soudním řízení domáhala náhrady škody, která jí vznikla v souvislosti s nesprávným vyhotovením znaleckého posudku.

¹⁴⁸ Srov. KOZIOL, H.: *Österreichisches Haftpflichtrecht*, sv. I., Allgemeiner Teil, Sien, 1973, s. 123.

zahrnuje veškerou zkušenost své doby.¹⁴⁹ (...) Pro odpovědnost za škodu není nutné, aby vznik určité škody byl pro jednajícího konkrétně předvídatelný, nýbrž je dostatečné, že pro výše uvedeného optimálního pozorovatele není vznik škody vysoce (rozuměj zcela zjevně) nepravděpodobný.

4.5.7 Jedno z možných řešení prosté ekonomické škody: přičitatelnost

Tichý¹⁵⁰ navrhuje, aby se náhrada prosté ekonomické škody řídila kategorií „přičitatelnosti“, kterou chápe jako „vztah mezi zdrojem škody a jejím původcem, tj. škůdcem.“ Pro založení odpovědnosti a potažmo k náhradě škody je podle této koncepce potřeba zvážit následující faktory, které vymezují obsah konceptu přičitatelnosti: (a) *stupeň účasti škůdce*; který zahrnuje především jeho zavinění; čím vyšší stupeň zavinění škůdce, tím vyšší pravděpodobnost založení odpovědnosti. (b) *stupeň nebezpečnosti prostředí*; čím vyšší pravděpodobnost škody, tím vyšší pravděpodobnost založení odpovědnosti. (c) *stupeň účasti poškozeného*; čím vyšší stupeň ochrany poškozeného, tím vyšší pravděpodobnost škody a čím vyšší je vědomost poškozeného o nebezpečnosti prostředí, ve kterém škoda vznikla, tím menší pravděpodobnost založení odpovědnosti; a (d) *stupeň intenzity vztahu mezi škůdcem a poškozeným*; čím vyšší je tento stupeň (vyšší stupeň bývá například ve smluvních vztazích než-li ve vztazích deliktních), tím pravděpodobnější je založení odpovědnosti.

---

¹⁴⁹ Srov. KÖTZ, H.: *Deliktsrecht*, 8. vydání, Neuwied, Kristel 1998, m. č. 151; LORENZ, K.: *Lehrbuch des Schuldrechts*, sv. I, Allgemeiner Teil, 14. vydání, München, b.n., 1987, s. 439, 440.

¹⁵⁰ TICHÝ, L.: *Pure Economic Loss Compensation from the Czech Perspective*, in BUSSANI, M.: *European Tort Law. Eastern and Western Perspectives*, Stämpfli Publishers Ltd. Berne, 2007, s. 313 a n.

5. KAPITOLA

EKONOMICKÁ ANALÝZA PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY

5.1 Ekonomická analýza odpovědnosti za škodu

Ekonomická analýza práva se zakládá na díle Richarda Posnera¹⁵¹ a představuje jednu z nevlivnějších současných právních teorií. Podle této teorie se má právo formovat podle zákonů trhu. Měřítkem optimalizace práva má být ekonomická efektivita, která se zjišťuje pomocí analýzy přínosů a nákladů. Právní kořeny ekonomické analýzy práva jsou v americké judikatuře k právu na náhradu škody. Learned Hand, americký federální soudce, přišel již v roce 1947 s ekonomickým vzorcem, podle kterého se mají za účelem konstatování nedbalosti porovnávat náklady na odvrácení s očekávanou hodnotou nákladů na odškodnění.¹⁵²

Zatímco historicky se vyvinuvší právní řády (jako jsou všechny evropské kontinentální systémy) se při zjišťování nedbalosti odkazují na „standard, resp. povinnost péče“, ekonomická analýza práva zdůvodňuje nedbalost ekonomicky. Výchozím bodem je premisa, že *každé škodě způsobené nedbalým jednáním lze zamezit s příslušně vysokými ekonomickými náklady na prevenci (C)*. Nedbalost vyplývá z poměru mezi náklady na prevenci a škodou, kterou lze očekávat, tedy mezi pravděpodobností škody (**P**) a výší škody (**L**). Jestliže *náklady potenciálních preventivních opatření přesáhnou měřitelnou hodnotu užitku (C > PL)*, pak osoba nejedná nedbale. Opatření směřující k zamezení nedbalosti mají být podle vzorce Learned Hand nezbytná jen tehdy, jsou-li náklady na ně nižší než potenciální škoda, která mohla vzniknout jejich nepoužitím ($C < PL$).

Tento vzorec pro výpočet nedbalosti je založen na teorému R. Coase,¹⁵³ podle něhož racionálně jednající osoba nebude vynakládat prostředky na prevenci, pokud je tato prevence nákladnější než výše škody, které mají předcházet. Tento přístup má vést k optimální alokaci zdrojů - kde je možné levně předcházet škodě, právní systémy požadují preventivní opatření k předcházení škodě a naopak, jsou-li náklady na prevenci příliš vysoké, nikoliv. S použitím terminologie marginálních nákladů, investice do

---

¹⁵¹ POSNER, R. A.: *Economic Analysis of Law*, 1. vydání, Boston, b.n., 1972, 7. vydání, New York, b.n., 2007.

¹⁵² "Calculus of negligence" in *United States v. Carroll Towing*, 159 F. 2 d 169 (2 d Cir. 1947).

¹⁵³ COASE, R.: *The Firm, The Market and The Law*, Chicago-London: The University of Chicago Press, 1988.

prevence škody bude efektivní, dokud jedna investovaná jednotka zabrání vzniku nejméně jedné jednotky škody.¹⁵⁴ Efektivní nastavení právních pravidel má vycházet z určitého společenského optima, které je určeno rozsahem společenského užitku (*social utility*) plynoucího z určitého jednání a celkovými náklady nehod (*total accident costs*).¹⁵⁵ Společenský užitek (*social utility*) je dán sumou užiteků jednotlivců plynoucích z jejich aktivit. Celkové náklady nehod (*total accident costs*) se skládají ze sumy nákladů prevence nehod (C) a předpokládané výše škody (PL) (**C + PL**).¹⁵⁶ Při zvažování, zda se vyplatí investovat do prevence škod, je potřeba zvážit *poměr (přidaných) nákladů prevence oproti (zmenšené) škodě*. Jak bylo uvedeno výše, ekonomická kritéria efektivnosti takovou prevenci vyžadují jen v případě, že přidaná jednotka prevence (péče) zmenší očekávanou škodu nejméně o tuto jednotku.¹⁵⁷ To lze názorně ilustrovat na modelu Shavella:¹⁵⁸

Standard péče	Náklady péče	Pravděpodobnost nehody	Škoda	Předpokládaná škoda	Celkové náklady nehod
Žádný	0	40%	1000	400	400
Střední	30	34%	1000	340	370
Vysoký	70	26%	1000	260	330

Tabulka 1: Ekonomická podstata prevence škod

V Tabulce 2 je optimálním standardem péče „Vysoký standard“, protože ten vede k nejnižším celkovým společenským nákladům nehod. Vysoký standard péče výrazně snižuje pravděpodobnost nehody. Za dodatečný náklad péče 40 se předpokládaná škoda sníží o 80. Proto je společensky přínosné investovat do přidané prevence (péče) a pravidla odpovědnosti by měly být nastaveny tak, aby své adresáty motivovaly k jednání s vysokým standardem péče.

Vedle určitého standardu péče (prevence) je pro dosažení společenského optima relevantní užitek (*utility*), který mají lidé z určité aktivity. Váha tohoto faktoru je závislá

¹⁵⁴ LANDES, W. M., POSNER, R. A.: *The Economic Structure of Tort Law*, b.m., Harvard University Press, 1987.

¹⁵⁵ SHAVELL, S.: *Economic Analysis of Accident Law*, b.m., Harvard University Press, 1987.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 7.

¹⁵⁷ LANDES, W. M., POSNER, R. A.: *The Economic Structure of Tort Law*, b.m., Harvard University Press, 1987.

¹⁵⁸ SHAVELL, S.: *Economic Analysis of Accident Law*, b.m., Harvard University Press, 1987.

na tom, jestli a v jakém rozsahu se lidé dané aktivity účastní. Přitom platí, že je ekonomicky efektivní se aktivity účastnit jen v případě, kdy (přidaný) užitek plynoucí z této účasti nebo častější účast na aktivitě, převyšuje (přidané) náklady nehod.¹⁵⁹

Podle ekonomické analýzy má být hlavním cílem práva odpovědnosti za škodu prevence neefektivních nákladů. Pravidla odpovědnosti by měly být nastaveny optimálně tak, aby podněcovaly své adresáty k jednání s optimální péčí (prevencí) a aktivitě v optimálním rozsahu.

5.2 Prostá ekonomická škoda a optimální rozsah odpovědnosti

Ekonomická analýza práva přistupuje k odpovědnosti za škodu za pomoci konceptu externalit (*externality*). Externalitou se rozumí dopad chování jednoho subjektu na blahobyt jiného subjektu, aniž je tento dopad dojednán (a tedy kompenzován),¹⁶⁰ neboli dopad rozhodnutí jedné osoby na jinou osobu, která se tohoto rozhodnutí nezúčastnila, a to ve formě nákladů, které této osobě vzniknou.^{161 162} Pravidla odpovědnosti za škodu mají za cíl tyto externality „internalizovat“, tj. zajistit, aby náklady určité činnosti (včetně případné z ní plynoucí právní odpovědnosti) nesl ten subjekt, který tuto činnost provádí.¹⁶³ Jinými slovy, odpovědnost za škodu má zajistit, aby odpovědná osoba čelila všem společenským nákladům svého jednání. V tomto kontextu je rozsah společenské škody (*social loss*) dán sumou všech soukromých škod (*private losses*) způsobených určitým jednáním, minus celkový užitek (*social utility*) plynoucí z tohoto jednání. *Odpovědnost za škodu* by z ekonomického pohledu neměla být spojována

---

¹⁵⁹ Tato analýza vychází z implicitního předpokladu, že vztah lidí k riziku je neutrální, tj. že jejich rozhodnutí vycházejí pouze z očekávané škody (PL). Takoví lidé jsou indiferentní při volbě mezi 0,1%-ní šancí z 10,000 nebo 10%-ní šancí škody ze 100. To však nemusí platit vždy; jiným případem je, že osoba je vůči riziku averzní. Osoby averzní vůči riziku budou při rozhodování ovlivněny potenciálním rozsahem škody. Jejich postoj vůči riziku bude záviset na velikosti škody ve vztahu k jejich majetku a potřebám. Je-li osoba vůči riziku averzní, může i malá šance velké škody snížit její užitek více než-li velká šance malé škody. Pravidla odpovědnosti proto ovlivňují společenské optimum nejenom svým vlivem na očekávanou škodu, ale i tím, kdo čelí škodě. Shavell navrhuje, aby se za účelem dosažení společenského optima přesunula škoda z osob, které jsou vůči riziku averzní na ty, kteří jsou vůči němu neutrální. SHAVELL, S.: *Economic Analysis of Accident Law*, b.m., Harvard University Press, 1987, s. 207.

¹⁶⁰ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D.: *Ekonomie*, Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995.

¹⁶¹ COASE, R. H.: *The Firm, the Market and the Law*, Chicago: The University of Chicago Press, 1988.

¹⁶² Externalita může být negativní (tedy taková, která na druhou stranu přenáší náklad, s jehož převzetím tato strana nesouhlasila a není za něj kompenzována), nebo pozitivní (tedy taková, která druhé straně přináší prospěch, za který nezaplátí). Právo se logicky zabývá především negativními externalitami. Negativní externality jsou tradičním příkladem tržního selhání, jež se právo kromě pravidel odpovědnosti za škodu zpravidla snaží korigovat regulací, zdaněním, případně pravidly vlastnického práva.

¹⁶³ BACKHAUS, J. G.: *Pure Economic Loss: An Economic Analysis* in: BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 57.

se soukromými škodami, ale měla by být *omezena jen na společensky relevantní škodu, t.j. společensky relevantní externality*.¹⁶⁴

5.3 Prostá ekonomická škoda jako společenská škoda (*social loss*) / společenské náklady (*social cost*)

S ohledem na výše uvedené lze říci, že právní omezení odpovědnosti, včetně pravidla vyloučení, znamenají restrikcí odpovědnosti pouze na společensky relevantní externality. Spletitosti problematiky prosté ekonomické škody můžeme nejlépe ilustrovat porovnáním prosté ekonomické škody s tradičními případy majetkové škody vzniklé z porušení absolutně chráněných zájmů. U tradičních případů škody představuje škoda způsobená jednotlivci jeho soukromé náklady (*private cost*), které se vzápětí promítnou do společenských nákladů (*social cost*). V těchto případech by z ekonomického hlediska měla nastoupit plná odpovědnost a plná náhrada škody, protože vzniklá soukromá škoda odpovídá společenské škodě.

Zatímco „tradiční“ případy majetkové škody vzniklé z porušení absolutně chráněných zájmů znamenají zničení statku, prostá ekonomická škoda může znamenat pouhý majetkový přesun z jednoho subjektu na jiný. Může např. nastat případ, kdy protiprávní jednání způsobí soukromou škodu a zároveň společenský užitek. K ilustraci toho uvádí Shavell, že dojde-li v důsledku deliktního jednání k přerušení výroby, tak ušlý zisk továrny nemusí nutně vest ke vzniku společenské škody, protože na trh mohou vstoupit jiní výrobci, kteří nabídnou dokonalý substitut za zboží původního výrobce za srovnatelnou cenu. V případech prosté ekonomické škody tak platí, že *společenská škoda je rovna soukromé škodě poškozeného minus užitek třetích osob. Nahrazovat se má pouze ta část soukromé škody, která reprezentuje společenskou škodu*.¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007s. 25

¹⁶⁵ SHAVELL, S.: *Economic Analysis of Accident Law*, b.m., Harvard University Press, 1987; ARLEN, J.: *Tort Damages*, in 2 *Encyclopedia of Law and Economics* 682 (B. Bouckaert a G. DeGeest, 2000).

5.4 Ekonomické vyjádření prosté ekonomické škody

Východiskem ekonomické analýzy prosté ekonomické škody je předpoklad, že pravidlo vyloučení je způsobem omezení odpovědnosti na společensky relevantní externality.¹⁶⁶

Ekonomické nahlížení na pravidlo vyloučení vyžaduje rozlišení mezi soukromou škodou poškozeného, která generuje odpovídající společenskou škodu a škodou, která je čistě soukromá (tj. generuje užitek pro ostatní subjekty tak, že společenská škoda ve výsledku nevznikne). Pravidlo vyloučení postihuje tuto kvalifikaci tak, že říká, že *poškozenému nelze přiznat náhradu za čistě soukromou ekonomickou škodu*.¹⁶⁷

Odpovědnost za společensky relevantní externality je žádoucí vždy, když porušitel nejedná podle optimálního standardu chování a nedodrží standard péče, který označíme jako x^* . Rozsah náležející kompenzace (**D**) je pak dán následujícím pravidlem (**pravidlo odpovědnosti**):

$$D = L_s(x) \quad \text{a zároveň} \quad x < x^*$$

Pravidlo odpovědnosti říká, že náhrada škody D má být přiznána ve výši odpovídající společenské škodě (L_s) pokaždé, když porušitel jedná s nižším standardem péče, než je společenské optimum x^* . Aplikace pravidla odpovědnosti je v kontextu prosté ekonomické škody problematická z několika důvodů.

Za prvé, pravidlo odpovědnosti určuje rozsah odpovědnosti na základě společenské škody L_s a nikoli na základě vlastní škody utrpěné poškozeným (soukromá škoda, L_p). Oddělení odpovědnosti od soukromé škody je problematické, protože to může mít za následek buď nedostatečnou nebo naopak nadměrnou kompenzaci.

$$D < L_p \quad \text{a zároveň} \quad L_p < L_s$$

---

¹⁶⁶ Pro další diskusi o ekonomické škodě z perspektivy ekonomické analýzy práva, viz např. GOLDBERG, V. P.: *Recovery for Economic Loss in Tort: Another Look at Robins Dry Dock v. Flint*, 20 J. Legal Stud. 1 (1994); LANDES, W. M., POSNER, R.: *The Economic Structure of Tort Law* b.m., Harvard University Press, 1987; RABIN, R. L.: *Tort Recovery for Negligently Inflicted Loss: A Reassessment*, 37 Stan. L. Rev 1513 (1985); RIZZO, M. J.: *A Theory of Economic Loss in the Law of Torts*, 11 J. Legal Stud. 281 (1982); SCHARTZ, G. T.: *The Economic Loss Doctrine in American Tort Law: Assessing the Recent Experience*, in *Civil Liability for Pure Economic Loss* 103 (E. K. Banakas a kol., 1995); ARLEN, J.: *Tort Damages*, in *2 Encyclopedia of Law and Economics* 682 (B. Bouckaert a G. De Geest, 2000).

¹⁶⁷ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 30

$$D > L_p \quad \text{a zároveň} \quad L_p > L_s$$

To znamená, že škoda bude plně nahraditelná pouze v omezeném případě, kdy soukromá škoda odpovídá společenské škodě; $L_p = L_s$.

Za druhé, pravidlo odpovědnosti může vést i k paradoxním závěrům. Například:

$$D < 0 \quad \text{a zároveň} \quad L_s < 0 \quad (\text{pro jakoukoliv hodnotu } L_p)$$

Negativní odpovědnost (situace, kdy je poškozený zavázán kompenzovat škůdce) vznikne v případě, kdy protiprávní jednání způsobí společenský užitek ($L_s < 0$), a to i v případě, že poškozený utrpěl soukromou škodu ($L_p > 0$). Aplikace pravidla odpovědnosti by znamenala subvencovat protiprávní jednání vždy, když soukromá škoda přinese nějaký společenský užitek.

Tyto dvě praktické obtížnosti mohou pomoci vysvětlit vznik pravidla vyloučení v tolika různorodých podobách. V reálném životě pak lze najít ještě následující omezení:

$$D = L_s \quad \text{a zároveň} \quad D > 0 \quad \text{a} \quad D \leq L_p$$

Odpovědnost za prostou ekonomickou škodu by měla být vyloučena vždy, když je soukromá škoda vyrovnána společenským užitkem, který byl způsoben škodlivým jednáním. Právní vyloučení odpovědnosti a tím i náhrady škody by mělo vycházet z ekonomické povahy škody (tj. zda se jedná o soukromou nebo společenskou škodu, resp. externalitu) a nikoli z fyzické povahy škody (ekonomická škoda vs. škoda na absolutně chráněných zájmech).

Protože mezi právními kategorie svým významem málokdy korespondují ekonomickým, není možné formulovat obecnou domněnku ohledně případů, kdy se má ekonomická škoda nahrazovat a kdy nikoliv. Každá taková obecná právní presumpce by měla vycházet z příslušných ekonomických kategorií. Efektivní pravidla odpovědnosti jsou taková, která berou v úvahu společenskou škodu způsobenou škodlivým jednáním. *Optimální nastavení pravidel odpovědnosti je tedy takové, kdy požadovaný standard péče odpovídá předpokládané společenské škodě způsobené škodlivým jednáním.*¹⁶⁸

---

¹⁶⁸ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 34.

5.5 Aplikace ekonomického vyjádření prosté ekonomické škody ve vztahu ke standardním případům

Z výše podané analýzy vyplývá, že rozsah náhrady za prostou ekonomickou škodu závisí na vztahu mezi soukromou a společenskou škodou. Níže uvedená Tabulka 1 nastiňuje různé kombinace soukromé a společenské škody a definuje optimální nastavení pravidel odpovědnosti.

	SOUKROMÁ VERSUS SPOLEČENSKÁ ŠKODA	PODMÍNKY UPLATNĚNÍ	ŘEŠENÍ	KOMENTÁŘ
1	$L_p = L_s$	$L_s > 0$	$D = L_s$	Plná náhrada
2	$L_p > L_s$	$L_s > 0$	$D = L_s$	Pravidlo vyloučení by mělo omezit odpovědnost na společensky relevantní škodu
3	$L_p > L_s$	$L_p > 0$ $L_s \leq 0$	$D = 0$	Žádná náhrada (měly by se zvážit alternativy pro subvencování pozitivních společenských externalit)
4	$L_p < L_s$	$L_p > 0$	$D = L_p + T$ $T = L_s - L_p$	Oddělení odpovědnosti od náhrady škody.
5	$L_p < L_s$	$L_p \leq 0$ $L_s > 0$	$D = L_s$ nebo $L_s < D \leq 0$	$D = L_s$ je optimální Ke zmírnění problému neuzavřené odpovědnosti lze připustit $L_s < D \leq 0$

Tabulka 2: Aplikace pravidla vyloučení¹⁶⁹

Tabulka 1 ilustruje 4 situace, přičemž každou charakterizuje jiný poměr soukromé a společenské škody a proto každá z nich vyžaduje specifické řešení.

První kategorie řeší nepříliš častý případ, kdy soukromá škoda odpovídá společenské škodě. V těchto případech by se v souladu s naší analýzou výše nemělo pravidlo

¹⁶⁹ Tabulka i vysvětlení k ní je převzato z BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 36 n.

vyloučení aplikovat a měla by se poskytnout plná náhrada prosté ekonomické škody. Zbylé čtyři kategorie se týkají situací, kdy soukromá škoda neodpovídá společenské škodě. Ve všech těchto případech by optimální úroveň odpovědnosti měla být vázána na rozsah společenské škody, L_s .

Pravidlo vyloučení slouží ve dvou případech k vyloučení odpovědnosti za tu soukromou škodu, která neodpovídá společenské škodě, a to v případě 3, resp. k omezení odpovědnosti na tu část soukromé škody, která odpovídá společenské škodě, jak je tomu v případě 2. Tyto dvě situace bývají v souvislosti s pravidlem vyloučení v literatuře zmiňovány nejčastěji.¹⁷⁰ Příklad 3 lze ilustrovat na příkladu ekonomické škody ve formě ušlého zisku z prodeje, kdy jsou konkurenti poškozeného schopni nabídnout alternativní produkt za stejnou cenu. Příklad 2 lze ilustrovat na stejném příkladě, ale na realističtější situaci pozdějšího prodeje realizovaného poškozeným nebo prodeje jeho konkurentů uskutečněných za vyšší cenu.¹⁷¹

Zbývající dvě situace jsou složitější. Příklad 4 představuje situaci, kdy je společenská škoda větší než soukromá škoda. V souladu s předchozími příklady lze tento případ ilustrovat jako ekonomickou škodu ve formě ušlého zisku z prodeje v případě, kdy poškozený nemůže uskutečnit ani pozdější prodej a nejsou zde ani alternativní prodeje ze strany jeho konkurentů. Příklad 4 je zrcadlovým obrazem případu 2, jde-li o zničení komplementárních (spíše než alternativních) produktů. Představme si zničení obchodního centra stojícího v blízkosti parkovací garáže. Způsobená ekonomická škoda je větší než škoda vlastníka obchodního centra, protože zahrnuje snížení hodnoty parkovací garáže.¹⁷²

Ve všech výše uvedených situacích je celková společenská škoda vyšší než soukromá škoda. Ekonomická analýza prosté ekonomické škody nám však říká, že optimální úroveň odpovědnosti by se měla rovnat společenské škodě. Pokud by tomu tak bylo ($D=L_s$), znamenalo by to větší náhradu škody, než jakou poškozený ve skutečnosti utrpěl ($D>L_p$). V mnohých právních řádech je taková náhrada nepřijatelná na základě obecného principu, že poškozenému náleží jen to, co odpovídá jeho skutečné škodě (případně ušlému zisku). V rámci řešení této situace lze uvažovat o několika možnostech. Jednou z nich je jakési

---

¹⁷⁰ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 37.

¹⁷¹ SHAVELL, S.: *Economic Analysis of Accident Law* b.m., Harvard University Press, 1987.

¹⁷² BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 39.

oddělení odpovědnosti od náhrady, tak, že odpovědnost se bude vztahovat k předpokládané společenské škodě L_s , zatímco náhrada škody poškozeného bude omezena rozsahem jeho soukromé škody, L_p . Rozdíl mezi částkou zaplacenou škůdcem a částkou vyplacenou poškozenému by se mohl použít jako pokuta nebo daň za společenskou externalitu (T), určená fondu vytvořenému pro tento účel ($T = L_s - L_p$). Kombinace odpovědnosti za soukromou škodu L_p a pokutu/daň za společenskou externalitu tak v souhrnu povede k optimálnímu pravidlu odpovědnosti (i.e., $D = L_p + T = L_s$).¹⁷³

Poslední případ 5 zahrnuje situace, kdy protiprávní jednání způsobí společenskou škodu, L_s , ale zároveň i užitek pro poškozeného. Jelikož $L_p \leq 0$, poškozený nemá žádnou motivaci k tomu, aby žaloval škůdce. Třetí osoby, které nesou společenské náklady, L_s , tento zájem naopak budou mít. Vyloučení odpovědnosti by porušilo optimální pravidlo odpovědnosti ($D = L_s$). Na druhou stranu, založení odpovědnosti by zvýšilo standard požadované péče a následně i počet odpovědnostních sporů. Jako řešení této situace se navrhuje: (a) přiznat náhradu užítku, L_p , který způsobil svým jednáním a umožnit mu plně kompenzovat ty, kterým způsobil škodu; nebo (b) navrhnout způsob, který by snížil počet odpovědnostních sporů na optimální úroveň, L_s , a umožnil těm, kterým přineslo jednání škůdce užitek, aby si tento užitek ponechali.¹⁷⁴

---

¹⁷³ Tamtéž, s. 40.

¹⁷⁴ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 41.

6. KAPITOLA

ŘEŠENÍ STANDARDNÍCH PŘÍPADŮ PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY

PROSTŘEDKY EKONOMICKÉ ANALÝZY

V předchozí kapitole jsme ukázali, že ekonomické pravidlo optimální odpovědnosti vyžaduje rozlišování mezi „společensky relevantní ekonomickou škodou“ (tj. škodou, která zahrnuje jak soukromou škodu tak odpovídající společenskou škodu) a „čistě soukromou ekonomickou škodu“ (zahrnující soukromou škodu několika poškozených, ale zároveň i užitek jiných subjektů, s tím, že výsledná společenská škoda je rovná nule). *Optimální nastavení pravidel odpovědnosti je takové, které neumožní náhradu čistě soukromé ekonomické škody.* Tato kapitola se bude zabývat ekonomickým pozadím standardních případů prosté ekonomické škody, které jsou popsány v 2. Kapitole této práce a jejich optimálním řešením z hlediska ekonomických pravidel popsanych v 3. Kapitole. V 3. Kapitole jsme řekli, že není jednoduché promítnout ekonomický náhled do právního řešení, protože tradiční právní kategorie neodpovídají kategoriím ekonomickým. Empirické zkušenosti v soudní praxi ve srovnávaných jurisdikcích však potvrzují naši hypotézu, že ačkoli soudy ekonomický přístup formálně nezastávají, přesto je judikatura v souladu s ekonomicky optimálním nastavením pravidel odpovědnosti.

6.1 Smíšená ekonomická povaha nepřímé škody (*ricochet loss*)

Tato skupina případů prosté ekonomické škody je popsána v části 2.1 této práce a prakticky zahrnuje zejména dva modelové případy: protiprávní přerušení dodávky energie a případy prosté ekonomické škody vzniklé v důsledku zranění klíčového hráče sportovního týmu (tzv. **ztráta hvězdy**). Soudní praxe řešení případů nepřímé škody potvrzuje smíšenou povahu tohoto druhu škody a podporuje hypotézu této práce, že aplikace pravidla vyloučení vychází z úvah o ekonomicky optimálním nastavení pravidel odpovědnosti. Odklony judikatury od tohoto pravidla jsou zdůvodňovány odkazem na tradiční požadavky právní odpovědnosti. Většina ze srovnávaných jurisdikcí *nepřiznává náhradu v případech „ztráty hvězdy“, a naopak přiznává odškodnění v případech protiprávního přerušení dodávky energie.* Tato empirická zjištění jsou o to víc překvapující, že u případů protiprávního přerušení dodávky energie je z důvodu velkého počtu potenciálních poškozených relevantní námitka neuzavřené odpovědnosti a

následného velkého počtu soudních nároků. Tato námitka se naopak netýká případů „ztráty hvězdy“.

V mnohých případech zachycuje tržní cena diskontovanou současnou hodnotu příjmových toků plynoucích ze zapojení statku do určitých ziskových aktivit. Trh se sportovními šampióny je vysoce konkurenční a hráči mají schopnost využívat svou pozici ke svému prospěchu, protože jsou v pozici monopolního poskytovatele nezastupitelných služeb. Cena takového hráče již zahrnuje značnou část zisku (užitku, přínosu), kterou klub od hráče očekává. Pokud je primárně poškozenému (tj. hráči) poskytnuta náhrada příjmů, tak každá další odpovědnost škůdce vůči klubu by vedla k dvojí kompenzaci za tu samou škodu, a následně i ke zvýšení požadovaného standardu péče na neúměrně vysokou úroveň.¹⁷⁵

V případech protiprávního přerušení kabelového vedení cena statku naopak nezachycuje zisk plynoucí z jeho použití. Nelze například dovozovat, že cena telefonních nebo jiných služeb zahrnuje celý spotřebitelský užitek plynoucí z užívání těchto služeb. Pokud pravidlo vyloučení omezí odpovědnost na škodu utrpěnou poskytovatelem těchto služeb, kompenzace nebude odpovídat skutečné společenské škodě. Není-li v těchto případech odpovědnost založena, je to pravděpodobně z důvodu obav z neuzavřené odpovědnosti. Ve většině praktických situací se bude výše skutečné společenské škody pohybovat někde mezi výše popsanými hodnotami, jelikož užitek z užívání těchto veřejných služeb v celé výši nepřipadne ani dodavatelům ani spotřebitelům. Zdá se, že pro řešení případů nepřímé škody je žádoucí částečná aplikace pravidla vyloučení, které omezí odpovědnost na společensky relevantní část ekonomické škody.

6.2 Přenesená škoda (*transferred loss*)

Tuto druhou kategorii prosté ekonomické škody jsme popsali v části 2.2 této práce. Jde o škodu, která by za normálních okolností vznikla jedné osobě, ve skutečnosti však postihne třetí osobu, a to z důvodu zvláštního vztahu (založeného smlouvou nebo o jinou právní skutečností), který mezi nimi existuje. Soudní praxe ve srovnávaných zemích přistupuje k otázce náhrady přenesené škody různorodě. Z ekonomického hlediska je přitom řešení celkem jednoznačné. Faktorem určujícím optimální míru odpovědnosti je

---

¹⁷⁵ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 44.

opět rozsah společensky relevantní škody. Přesun škody z primárně poškozeného na sekundárně poškozeného vyplývající ze smlouvy a následná realokace odpovědnosti nemění nic na rozsahu vlastní škody. Ta je objektivního charakteru, bez ohledu na to, kdo ji nakonec nese. Škoda plynoucí ze zničení statku by měla být nahrazena v plné výši, bez ohledu na to, kdo ve skutečnosti nese riziko (např. pojišťovna, nájemce nebo sám vlastník).¹⁷⁶ Pravidlo vyloučení by v těchto případech mělo být vhodně použito tak, aby nedošlo ke zdvojení odpovědnosti – vůči primárně i vůči sekundárně poškozenému, za tu samou škodu. Předpokládaná *odpovědnost by se měla rovnat (ale nikoli přesahovat) plné výši společenské škody. Výpočet společenské škody by měl zahrnovat sumu „čisté“ škody utrpěné vlastníkem věci a další škody utrpěnou tím, kdo má k věci jiné právo.* Jestli je takhle vypočtená náhrada následně vyplacena primárně nebo sekundárně poškozenému je z hlediska optimální úrovně požadovaného standardu péče irelevantní.¹⁷⁷

Hlavní ekonomické kritérium pro řešení problému přenesené škody plyne z následující úvahy. Racionální subjekty se s očekávanou odpovědností vypořádávají už při sjednávání hodnoty své smlouvy. Jestliže smlouva nebo jiný právní nástroj přesouvá riziko škody z primárně na sekundárně poškozeného, pak hodnota smlouvy odráží cenu tohoto přesunutého rizika.¹⁷⁸

Pokud předpokládáme, že pravděpodobnost škody není závislá na chování (primárně nebo sekundárně) poškozeného, jsou všechny představitelné alokace rizika efektivní, dokud je strany znají a konzistentně je aplikují. Proto je z ekonomického hlediska akceptovatelné každé řešení, pokud (1) neuplatnění pravidla vyloučení nezpůsobí duplicitní odpovědnost za tu samou škodu; a (2) přijetí pravidla vyloučení nevyloučí plnou náhradu společenské

---

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 46.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Například, má-li pojišťovna oprávnění k regresu vůči škůdci, pak průměrná návratnost z těchto regresních sporů bude odečtena od nákladů předpokládané odpovědnosti. To vzápětí sníží pojistné prémie všem potenciálním primárně poškozeným. To samé platí v opačném případě, kdy pravidlo vyloučení zabrání náhradě ekonomické škody sekundárně poškozeného.

Dále například v případě, že zákon stanoví zaměstnavateli povinnost poskytovat náhradu mzdy při pracovní neschopnosti zaměstnance, zaměstnavatel odečte riziko škody (a náklady na vyplacenou náhradu mzdy) svých zaměstnanců od hodnoty jejich pracovní síly. Rovnovážná tržní hodnota mezd pak bude odrážet toto mandatorní sociální zajištění, čímž se značná část nákladů na toto zajištění přesune zpět na zaměstnance.

Stejně závěry se uplatní v případech nájemních smluv. Pokud pravidlo vyloučení vyloučí náhradu ekonomické škody nájemce, způsobí-li třetí strana škodu na pronajaté věci, od nájemného se odečte předpokládaná ekonomická škoda. Rovnovážní tržní cena pak odzrcadlí nižší ochranu a nižší předpokládanou hodnotu zájmu nájemce v podobě nižšího nájemného.

škody. Určení strany oprávněné k náhradě škody, nemá žádný význam pro účely posouzení, zda je nastavení efektivní úrovně odpovědnosti a rozložení rizika efektivní.¹⁷⁹

6.3 Poškození veřejných služeb a infrastruktury

Jak již bylo poznamenáno v části 2.3 této práce, tato kategorie prosté ekonomické škody vzbuzuje největší obavy z neuzavřené odpovědnosti a následného velkého počtu soudně uplatňovaných nároků. Proto není nic překvapivého na tom, že s výjimkou Francie se evropské soudy zdráhají přiznávat v těchto případech náhradu škody.

Z hlediska ekonomické analýzy je společensky relevantní škoda uživatele veřejné služby nebo infrastruktury dána rozdílem mezi první a druhou nejlepší možností, kterou má tento uživatel k dispozici. Bussani, Palmer a Parisi uvádějí, že prosté měřítko ušlého zisku není v těchto případech dobrým nástrojem pro výpočet společenské škody.¹⁸⁰ Ve skutečnosti by totiž náhrada neměla převyšovat rozdíl mezi nerealizovaným ziskem a ziskem, který uživatel mohl dosáhnout zapojením se do alternativní činnosti. Je však třeba zdůraznit, že toto měřítko představuje jen horní limit náhrady, protože část ušlého zisku poškozeného může znamenat zisk pro jiné dodavatele, kteří mohou profitovat z větší poptávky, než jakou mohou uspokojit. Ve vzácném případě dokonalé elastické reakce trhu (tj. v situaci kdy je trh schopen kompenzovat výpadek a tak uspokojit zvýšenou poptávku) by dokonce nevznikla žádná společensky relevantní škoda a prostá ekonomická škoda jednoho subjektu by se vyrovnala prostým ekonomickým ziskem jiných subjektů). Z hlediska ekonomické analýzy většina případů prosté ekonomické škody plynoucí z poškození veřejných služeb nebo infrastruktury představuje hrubé nadhodnocení skutečné společenské škody. Proto je selektivní aplikace pravidla vyloučení správná a předchází se tím mimo jiné omezování svobody jednání jednotlivých účastníků, kteří by jinak v případě plné odpovědnosti byli nuceni jednat s neúměrně vysokým standardem péče.¹⁸¹

Trend ve většině srovnávaných jurisdikcích, podle kterého se náhrada prosté ekonomické škody v případech poškození veřejných služeb a infrastruktury nepřiznává, je plně v souladu s hypotézou této práce, že praktické zacházení s pravidlem vyloučení implicitně zohledňuje ekonomická hlediska. Bussani, Palmer a Parisi odůvodňují aplikaci pravidla

---

¹⁷⁹ BUSSANI, M., PALMER, V. V., PARISI, F.: *The Comparative Law and Economics of Pure Economic Loss*, Int. Rev. of Law and Economics, 27, 2007, s. 47.

¹⁸⁰ Tamtéž, s.48.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 49.

vyločení následujícím. Za prvé, ekonomická škoda je v případech poškození veřejných služeb a infrastruktury „čistě soukromou ekonomickou škodou“. Za druhé, i v těch vzácných případech neelastického trhu, kdy soukromá škoda generuje společenskou škodu, jsou administrativní náklady přiznání plné odpovědnosti natolik vysoké, že jejich vynaložení neodůvodňuje ani případný z toho plynoucí užitek.¹⁸²

6.4 Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby

Poslední analyzovaná skupina prosté ekonomické škody je popsána v části 2.4 této práce a týká se prosté ekonomické škody při poskytování profesionálních služeb. Jde zejména o odpovědnost právníků, znalců a auditorů.

Bussani, Palmer a Parisi uvádějí, že klíčovým faktorem při posuzování náhrady prosté ekonomické škody při poskytování profesionálních služeb je *schopnost „pořizovatele“ těchto služeb (tj. klienta) internalizovat plný užitek ze služeb, resp. ochota zaplatit za požadovaný standard profesionální péče, a tím internalizovat náklady předpokládané odpovědnosti do ceny smlouvy*. Pokud by se třetí osoby (tj. osoby stojící mimo smluvní vztah mezi poskytovatelem a příjemcem profesionální služby) mohly dovolávat náhrady škody aniž by přímo nebo nepřímo přispěly na náklady těchto služeb, způsobilo by to vznik společenských externalit. Zároveň by se poptávka po profesionálních službách snížila pod ekonomicky optimální úroveň.¹⁸³

Poškozené třetí osoby jsou vyňaty z možnosti náhrady škody nikoli proto, že jejich škoda je čistě soukromá, ale proto, že náhrada takové ekonomické škody by uvalila externí náklady na ty, kteří si tyto profesionální služby kupují. Bussani, Palmer a Parisi k tomu dodávají, že takové použití pravidla vyloučení je sice ekonomicky efektivní, ale představuje až druhou nejlepší možnost oproti ideálnímu řešení, kdy by všechny třetí osoby přispívaly na náklady profesionálních informací nebo služeb a na oplátku by jim byla poskytnuta plná kompenzace.¹⁸⁴

Teoretické zdůvodnění nutnosti internalizace nákladů odpovědnosti do ceny kontraktu podávají Dari-Mattiacci a Schäfer,¹⁸⁵ kteří se zasazují o náhradu prosté ekonomické škody

---

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 52.

¹⁸⁵ DARI-MATTIACCI, G., SCHÄFER, H.-B.: *The Core of Pure Economic Loss*, Tinbergen Institute Discussion Paper, Universiteit van Amsterdam, s. 4 - 5.

nejenom v případech, kdy je cena za ochranu internalizovaná do smlouvy, ale i v případech, kdy lze rozumně předpokládat, že poškozený by byl ochoten zaplatit za takovou ochranu. Rozeznávají dvě různé skupiny: (i) případy rozdílné výše soukromé a společenské škody, ve kterých by se měla poskytnout náhrada, protože poškozený zaplatil za ochranu před škodou; a (ii) případy, kdy rozdíl mezi soukromou a společenskou škodou není důvodem pro přiznání náhrady škody, protože poškozený nebyl ochoten zaplatit za ochranu.

6.4.1 Případy, kdy má být odpovědnost založena, protože náklady odpovědnosti jsou internalizovány do ceny smlouvy

Dari-Mattiacci a Schäfer uvádějí, že rozdíl mezi soukromou a společenskou škodou není dostatečným důvodem pro odmítnutí náhrady, protože v některých případech poškozený může být ochoten zaplatit za ochranu proti nedobrovolnému transferu rizika. Jde většinou o případy spojené s odpovědností znalce za vadný znalecký posudek. Pro ilustraci lze použít následující příklad:

Potenciální zájemce o koupi nemovitosti si objedná znalecký posudek na ocenění této nemovitosti. V důsledku nedbalosti znalce stanoví posudek vyšší cenu, než jakou nemovitost skutečně má. Následný prodej nemovitosti za tuto cenu vede ke: (1) škodě pro kupujícího a (2) zisku ve výši odpovídající této škodě na straně prodávajícího. I v tomto případě sice platí optimální pravidlo odpovědnosti, že společenská škoda je rovna soukromé škodě poškozeného mínus zisk jiného subjektu, ale to nutně neznamená, že znalec by měl být zproštěn odpovědnosti vůči objednateli posudku. Pokud se totiž strany výslovně nedohodly jinak, je rozumné předpokládat, že kupující si obstaral znalecký posudek za účelem, aby se vyvaroval škodě. Po znalci proto požaduje určitý standard péče, který minimalizuje celkové náklady odpovědnosti a potenciální škodu. V důsledku toho je ochoten zaplatit jak za tento standard, tak i za náklady předpokládané odpovědnosti, které jsou zahrnuty do ceny smlouvy. Rozdíl mezi soukromou a společenskou škodou nepostačuje pro vyloučení odpovědnosti znalce, protože náklady předpokládané odpovědnosti jsou internalizovány ve smlouvě uzavřené mezi znalcem a objednatelům posudku.¹⁸⁶

---

¹⁸⁶ DARI-MATTIACCI, G., SCHÄFER, H.-B.: *The Core of Pure Economic Loss*, Tinbergen Institute Discussion Paper, Universiteit van Amsterdam, s. 13.

Není sporu o tom, že náhrada škody je namístě, pokud se tyto případy řeší v rámci smluvních vztahů. Situace je však jiná, pokud by se znaleckého posudku dovolávala osoba odlišná od objednatele posudku, která se znalcem nemá smluvní vztah. Ekonomické zdůvodnění však zůstává stejné. Znalec je placený pro to, že se od něj očekává určitý standard péče při poskytování profesionálních služeb. Změní-li se identita kupujícího, nezmění to nic na riziku odpovědnosti znalce, protože jde o tu samou škodu. Dokonce i v případě, že se znaleckého posudku dovolává osoba, která znalce ani nezná, je cena za odpovědnost plně internalizována v nákladech posudku. Skutečnost, že odpovědnost znalce je případně rozšířena na větší počet osob, nemění velikost jeho nákladů rizika. Proto by odpovědnost znalce měla být založena i v těchto případech, ačkoli zde soukromá škoda neodpovídá společenské škodě.¹⁸⁷

V jednotlivých právních řádech se tyto případy posuzují rozdílně: v Anglii by šlo o mimosmluvní odpovědnost, v Německu naopak pravděpodobně o odpovědnost smluvní. Není důležité, kolik osob se dovolává znalceva posudku a ani skutečnost, zda je mezi poškozeným a znalcem smluvní vztah. Podstatné je, zdaje je cena za odpovědnost internalizována do smlouvy a zda lze dovést, že chráněná osoba si zaplatila za účelem dodržení příslušného standardu péče.

Dari-Mattiaci a Schäfer se dále zabývají tím, do jaké míry se situace změní, pokud si posudek objedná nikoliv kupující, ale prodávající. Pokud prodávající jedná v dobré víře a dodržuje patřičný standard péče, tak tím snižuje transakční náklady, protože pak na příslušný posudek mohou odkazovat všichni potenciální kupující. Na otázku, zda by měl být kupující, který v tomto případě není se znalcem ve smluvním vztahu, oprávněn k náhradě škody, uvádějí, že dokud je posudek objednán za účelem provedení transakce, pak prodávající vystupuje jako zástupce kupujícího a ochrana kupujícího před nedobrovolným přesunem rizika se promítá do vyšší ceny zboží. Také v tomto případě by se měla škoda nahrazovat, protože ekonomický základ případu se neliší od původní situace, kdy byl objednatelem posudku kupující.¹⁸⁸

---

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 14.

¹⁸⁸ Tento argument platí bez ohledu na to, zda byl prodávající v dobré víře. I v případě, že prodávající nebyl v dobré víře, by kupující měl být oprávněn k náhradě škody vůči znalci, dokud si je znalec vědom účelu posudku.

Lze shrnout, že znalec by měl odpovídat za prostou ekonomickou škodu bez ohledu na to, zda škodu utrpěla osoba, která si posudek objednala nebo třetí osoba, která se na jeho posudek odvolává. Odpovědnost znalců se z ekonomického hlediska neliší od odpovědnosti auditorů, kteří schvalují finanční závěrku pro veřejnou nabídku akcií na primárním trhu. Účelem zprávy auditora je snížení informační asymetrii mezi vedením společnosti, stávajícími akcionáři a třetími osobami. Auditor by proto měl odpovídat za škodu vzniklou investorům na primárním trhu.

6.4.2 Případy, kdy odpovědnost nemá být založena, protože náklady odpovědnosti nejsou internalizovány do ceny smlouvy

Tato skupina případů má podle Dari-Mattiacciho a Schäfera dva společné znaky. Soukromá škoda (*private loss*) je vyšší než společenská škoda (*social loss*) a náklady odpovědnosti nejsou internalizovány do ceny smlouvy.¹⁸⁹ Jedná se jednak o (i) případy, kdy je poškozený ochoten zaplatit za ochranu proti nedobrovolným transferům, ale chybí zde mechanismus, který by umožnil vlastní náhradu a jednak o (ii) případy, kdy poškozený není ochoten zaplatit za ochranu, protože předem neví, zda tím získá nebo bude tratným.

- (i) *Náklady odpovědnosti nejsou internalizovány, ačkoli poškozený byl ochoten zaplatit za ochranu proti škodě*

Tuto skupinu lze ilustrovat na faktech anglického případu *Caparo v. Dickman*.¹⁹⁰ Společnost si najala auditora pro účely provedení interního auditu. Auditor však při provádění auditu postupoval nedbale a jeho zpráva obsahovala vadné závěry. Tato vadná zpráva byla později předána třetí osobě, která, spoléhaje na tuto zprávu, koupila akcie společnosti a následně utrpěla škodu, protože ve zprávě byla jejich hodnota nadhodnocena. Protože byla zpráva auditora připravena pro účely interního auditu a nikoli pro účely dané transakce, vedení společnosti nebylo ochotno zaplatit za ochranu proti škodě a náklady odpovědnosti tak nebyly internalizovány do ceny kontraktu mezi objednatelům auditu (společností) a auditorem. Z tohoto důvodu by odpovědnost auditora měla být vyloučena. Potenciálně poškozený (investor) se může tomuto důsledku vyhnout

---

¹⁸⁹ DARI-MATTIACCI, G., SCHÄFER, H.-B.: *The Core of Pure Economic Loss*, Tinbergen Institute Discussion Paper, Universiteit van Amsterdam, s. 15.

¹⁹⁰ *Caparo Industries plc v. Dickman*, [1990] 2 AC 605 (HL).

tím, že auditorovi nabídne cenu za garanci příslušného standardu péče, a tím internalizuje náklady potenciální odpovědnosti do ceny kontraktu.¹⁹¹

Tento princip vyloučení odpovědnosti a tudíž i náhrady prosté ekonomické škody se uplatní pro všechny případy, kdy rozšiřování vadné informace znásobí rozsah soukromé škody (*private loss*). Dalším takovým případem je odpovědnost znalce za vadný znalecký posudek, ve kterém znalec nadhodnotil nemovitost, protože z nedbalosti přehlédl, že v její bezprostřední blízkosti se má postavit dálnice.¹⁹² Potenciální kupující, který zaplatil za znalecký posudek, je chráněn v rámci smlouvy se znalcem. Pokud ale poskytne posudek jiným potenciálním kupujícím, kteří mají zájem o další byty v tom samém domě, není pro náhradu jejich škody důvod. Tento případ je koncepčně odlišný od případů, kdy se rozšiřováním informace pouze změní identita poškozeného, zatímco rozsah předpokládané škody se nemění.¹⁹³ V této části jsme pojednali o případech, kdy by odpovědnost měla být vyloučena, protože předávání informace rozšiřuje rozsah soukromé škody a tím i odpovědnost škůdce. I v těchto případech by sice bylo možné předpokládat, že poškozený byl ochoten zaplatit za ochranu proti škodě, nicméně zde není mechanismus, který propojil tuto ochotu do vlastní platby.

(ii) *Náklady odpovědnosti nejsou internalizovány, protože poškozený nebyl ochoten zaplatit za ochranu proti škodě*

Jde o případy, kdy poškozený není ochoten zaplatit za ochranu proti nedobrovolným majetkovým přesunům, protože předem neví, zda bude patřit do skupiny poškozených nebo těch, kterým z jednání škůdce vznikne užitek. Půjde zejména o odpovědnost auditorů v rámci sekundárního trhu investičních nástrojů, kterou lze ilustrovat na následujícím příkladu.¹⁹⁴ Auditor při provádění auditu z nedbalosti přehlédne, že nemovitosti patřící společnosti jsou hrubě nadhodnoceny. Společnost je ve skutečnosti předlužena. Podle zprávy auditora je její hodnota mnohem vyšší a vedení společnosti dál pokračuje ve vytváření ztrát. Předpokládejme, že tato škoda je 5€. Po několika měsících je toto nadhodnocení korigováno pomocí různých tržních mechanismů.

---

¹⁹¹ DARI-MATTIACCI, G., SCHÄFER, H.-B.: *The Core of Pure Economic Loss*, Tinbergen Institute Discussion Paper, Universiteit van Amsterdam, s. 16.

¹⁹² Tamtéž, s. 17.

¹⁹³ Viz výše část 6.4.1.

¹⁹⁴ DARI-MATTIACCI, G., SCHÄFER, H.-B.: *The Core of Pure Economic Loss*, Tinbergen Institute Discussion Paper, Universiteit van Amsterdam, s. 18.

V důsledku externích událostí spadne cena akcií o 90 procent ze 100€ na 10€. Otázka zní, jestli by akcionáři, kteří ztratili 90€, měli být odškodněni. Pokud by auditor jednal s řádnou péčí, každý z akcionářů by ztratil 85€.

Máme zde tři skupiny poškozených (akcionářů). První skupina investovala dlouhodobě a ztratí 90 procent hodnoty. Pokud by auditor postupoval řádně, jejich škoda by činila 85 €. Auditor jim teda způsobil soukromou škodu 5€, která odpovídá společenské škodě. Druhá skupina koupila akcie až po auditu a drží je i po snížení jejich hodnoty. Této skupině auditor způsobil škodu 90€ za akcii. Třetí skupina své akcie prodala po auditu, tj. v době, kdy byly nadhodnoceny, a proto ji nevznikla žádná škoda, naopak. Pokud by auditor jednal s řádnou péčí, jejich škoda by činila 85€, nicméně v důsledku jeho nedbalosti místo toho vydělali 85€ za akcii.

Ochota akcionářů internalizovat náklady odpovědnosti je založena na následující úvaze.¹⁹⁵ Typický vnější investor vlastní diversifikované portfólio investičních nástrojů. Hlavní motivací tohoto investora je zlepšení struktury portfolia, efektivní rozložení rizika a přizpůsobení portfolia měnícím se ekonomickým okolnostem. Pro tuto skupinu investorů platí, že pravděpodobnost koupě nebo prodeje nadhodnocených akcií (tj. pravděpodobnost škody) je v každé chvíli stejná. Z tohoto důvodu typický investor nemá motivaci internalizovat náklady předpokládané odpovědnosti do ceny kontraktu. Tato situace je proto zcela odlišná od té, kdy je posudek vypracován pro účely konkrétní transakce a kde je identita kupujícího i prodávajícího předem známa. Náš závěr proto je, že odpovědnost auditorů na sekundárním trhu investičních nástrojů by měla být odlišná od jejich odpovědnosti na primárním trhu investičních nástrojů.

---

¹⁹⁵ SCHÄFER, H.-B.: *Liability of Experts and the Boundary between Tort and Contract*. Theoretical Inquiries in Law 3, 2002, s. 453 – 473; *Efficient Third Party Liability of Auditors in Tort Law and in Contract Law*. Supreme Court Economic Review 12, 2004, s. 181 – 208.

7. KAPITOLA

KOMPARATIVNÍ PŘÍPADOVÉ STUDIE PROSTÉ EKONOMICKÉ ŠKODY

Tato kapitola podá stručný přehled vývoje francouzské, anglické, německé a české judikatury ohledně standardních případů prosté ekonomické škody. Půjde o řešení dvou modelových případů nepřímé škody (*ricochet loss*) – protiprávního přerušení dodávky energie a případ ztráty hvězdy; případ přenesené škody (*transferred loss*) – ztráta užívacího práva; ušlý zisk v případě poškození veřejných služeb a infrastruktury; a odpovědnost za prostou ekonomickou škodu při poskytování právních služeb a při vyhotovení vadného znaleckého posudku. Záměrně jsme opoměli odpovědnost auditorů, a to zejména z důvodu prací na studii o omezení odpovědnosti auditorů na komunitární úrovni.¹⁹⁶

7.1 Nepřímá škoda (*ricochet loss*) I - Protiprávní přerušení dodávky energie

Tento druh prosté ekonomické škody se v judikatuře vyskytuje v podobě různých faktických situací. Spojujícím článkem jednotlivých případů je prostá ekonomická škoda v důsledku protiprávního přerušení dodávky energie, které není způsobeno smluvním dodavatelem, ale třetí osobou, např. při neodborném provádění stavebních prací. Otázkou pak je, zda jsou poškození oprávněni k náhradě prosté ekonomické škody, která má v těchto případech podobu ušlého zisku, nebo zda se jejich nárok omezuje jen náhradou fyzické škody (vzniklé na strojích, na výrobcích atd. v důsledku výpadku energie).

7.1.1 Francie

Ve Francii by poškozený pravděpodobně obdržel jak náhradu fyzické škody, tak prosté ekonomické škody, a to na základě článků 1382 – 1384 CC. Podmínkou je, že prokáže tři notorické předpoklady odpovědnosti: zavinění (*faute*), škodu a kauzální nexus mezi nimi. Náhrada prosté ekonomické škody byla přiznána v podobném případě Kasačním soudem v rozhodnutí z roku 1970. Kasační soud dovodil, že ekonomická škoda byla „přímým následkem“ přerušení vedení.¹⁹⁷ Pokud jde o subjektivní stránku (*faute*),

---

¹⁹⁶ Viz Doporučení Komise na omezení odpovědnosti auditorů v oblasti práva obchodních společností za škodu. SEC (2008) 1974. Tyto a další dokumenty, zprávy a odkazy jsou přístupné na stránce Komise: http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/liability/index_en.htm

¹⁹⁷ Civ. 2e, 8 mai 1970, Bull. Civ. II 1970, no. 160.

soud bude v konkrétním případě srovnávat jednání škůdce se standardem péče rozumného člověka.

Škoda na strojním zařízení spadá pod kategorii hmotné škody (*dommages matériels*). Z hlediska francouzského práva jde nepochybně o škodu, která je určitá a týká se legitimního zájmu. Otázkou zůstává, jestli ušlý zisk vzniklý v důsledku přerušení dodávky energie je dostatečně přímým následkem zaviněného jednání a tudíž jestli kauzální nexus mezi *faute* a škodou je adekvátní (*adéquat*). Ohledně kauzálního nexu nestanoví francouzská judikatura žádná jasná pravidla, ale naopak dává poměrně mnoho prostoru pro manévrování.¹⁹⁸ Proto bude posouzení adekvátnosti kauzálního nexu záležet na specifických okolnostech jednotlivého případu.

7.1.2 Anglie

Podle anglického práva by byla přiznána pouze náhrada za ušlý zisk v podobě následné ekonomické škody (*consequential loss*), t.j. ekonomické škody vzniklé v důsledku majetkové škody. Náhrada ušlého zisku v podobě prosté ekonomické škody není možná.

Majetková škoda bude mít právní základ v civilním deliktu z nedbalosti (*tort of negligence*). Založení odpovědnosti je podmíněno tím, že poškozený prokáže následující:

1. Vzniklá škoda je právem uznávaná - majetková škoda samozřejmě uznávaná je: viz identický případ *Spartan Steel v. Martin*,¹⁹⁹
2. Škůdce měl vůči poškozenému povinnou péči (*duty of care*) (viz případ *Donoghue v. Stevenson*).²⁰⁰ Pokud škůdce věděl nebo měl rozumně předvídat vznik škody, měl povinnost péče vůči všem osobám v okolí, o nichž mohl předvídat, že utrpí škodu v důsledku jeho nedbalého jednání: viz opět fakta výše citovaného případu *Spartan Steel v. Martin*;

---

¹⁹⁸ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, b.m., Cambridge University Press, 2003, s. 182.

¹⁹⁹ [1973] 1 QB 27 (CA)

²⁰⁰ [1932] AC 562

3. Škůdce tuto povinnou péči porušil (*breach of duty of care*); k porušení povinné péče došlo, pokud nejednal s péčí rozumné osoby, resp. porušil standard péče rozumné osoby jednající za obdobných okolností; a
4. Kauzální nexus mezi porušením povinné péče a škodou (*causal link*); naplnění této podmínky závisí na předvídatelnosti toho *druhu* škody, která nastala (případ *The Wagon Mound*²⁰¹). Poškozený musí prokázat, že každá rozumná osoba v pozici škůdce byla s to předvídat, že majetková škoda je pravděpodobným následkem jejího jednání.

Jak bylo uvedeno výše, náhrada prosté ekonomické škody bude vyloučena na základě shody faktů s případem *Spartan Steel v Martin*, kde HL rozhodla, že škůdce nemá povinnost péče vůči poškozenému, jedná-li se o prostou ekonomickou škodu. Zároveň však podle *Spartan Steel v. Martin* a *SCM (UK) Ltd v. W. J. Whitthall & Son*²⁰² platí, že následná ekonomická škoda z protiprávního přerušení dodávky energie (*consequential loss*) se v zásadě nahrazuje.

Jak odpověď na otázku, jaká škoda se nahrazuje v rámci deliktu z nedbalosti, tak posouzení, v jakých případech je založena povinná péče, se odvíjí případ od případu podle toho, kdy je podle mínění soudů založení odpovědnosti správné, spravedlivé a rozumné („*just, fair and reasonable*“).²⁰³

7.1.3 Německo

Poškozený může pravděpodobně získat jak náhradu fyzické škody, tak ušlého zisku za dobu přerušení výroby/provozu.²⁰⁴ Vzhledem k tomu, že poškození fyzických statků je bez dalšího majetkovou škodou, uplatní se ust. §823 odst.1 BGB.

Jedinou spornou otázkou může být otázka příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou. V podobném případě BGH rozhodl, že „odpovědnost podle §823 odst.1 BGB je založena bez ohledu na to, zda příčina způsobí škodu přímo anebo až po přenosu přes řetěz událostí. Je-li k zachování činnosti objektu nutná nepřetržitá

---

²⁰¹ [1961] AC 388 (PC).

²⁰² [1971] 1 QB 137, [1970] 3 All ER 245.

²⁰³ *Murphy v Brentwood DC*[1991] 1 AC 398 (HL).

²⁰⁴ BGHZ 41, 123 ff. (1964).

dodávka energie, potom ten, kdo tuto dodávku přerušil, způsobí tím škodu.²⁰⁵ Pokud jde o ušlý zisk plynoucí z poškození fyzických statků (*consequential loss* neboli následná škoda), půjde o škodu rovněž nahraditelnou podle §823 odst.1 BGB.²⁰⁶

Pozměníme-li fakta případu a celková škoda je tvořena výlučně ušlým ziskem (*pure economic loss*), náhrada za tento druh škody nebude přiznána.

Vzhledem k tomu, že založení odpovědnosti na základě ust. §823 odst.1 BGB vyžaduje porušení některého z vypočtených absolutních práv, nelze žalobu o náhradu prosté ekonomické škody o toto ustanovení opřít. Do úvahy přichází žaloba opřená o „právo na zřízený a vykonávaný podnik“ (*Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb*) rozvinuté německou soudní praxí jako „jiné obdobné právo“ (*sonstiges Recht*) ve smyslu §823 odst.1 BGB.²⁰⁷ BGH však míní, že „právo na zřízený a vykonávaný podnik“ není dotčeno automaticky pokaždé, když přerušeni dodávky energie způsobí ušlý zisk.²⁰⁸ Aby šlo o porušení tohoto práva, vyžaduje se, aby škodlivé jednání specificky souviselo s podnikem jako takovým (*betriebsbezogen*).²⁰⁹ O tento případ by šlo, kdyby jednání směřovalo přímo proti podniku nebo pokud by šlo o zasahování do záležitostí specifických pro podnik, jako například do jeho obchodní činnosti.²¹⁰ Nepostačuje, pokud se škodlivé jednání dotýká stejně tak podniku jako i jiných poškozených.²¹¹

Žaloba na náhradu škody opírající se o další zákonné ustanovení, §823 odst.2 BGB vyžaduje, aby došlo k porušení zákona určeného na ochranu proti tomuto druhu škody. V podobném případě se německý žalobce dovolával ochranných ustanovení stavebního zákona. Soud však uzavřel, že příslušná ustanovení nebyla určena na ochranu proti ušlému zisku vzniklého v důsledku výpadku energie.²¹²

Náhrada podle posledního zákonného ustanovení, §826 BGB, by byla možná, pokud by žalobce prokázal úmyslné zavinění na straně škůdce.

---

²⁰⁵ BGHZ 41, 123, s. 125 – 6 (1964).

²⁰⁶ Ve smyslu ust. §252 BGB škoda zahrnuje i ušlý zisk.

²⁰⁷ Viz RGZ 58, 24, na 29 (1904); BGHZ 29, 65 (1958).

²⁰⁸ BGHZ 29, 65 (1958); BGHZ 41, 123 (1964).

²⁰⁹ BGH NJW 1977, 2208; BGH NJW 1983, 812

²¹⁰ BGH NJW 1985, 1620.

²¹¹ BGH BB 1983, 464.

²¹² BGHZ 66, 388 (1976).

Pokud jde o smluvní řešení tohoto druhu škody, poškozený by případně mohl opřít svůj nárok o smlouvu s ochranným účinkem vůči třetím osobám (*Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*), pokud by prokázal, že smlouva, na základě které škůdce postupoval, je takovou ochrannou smlouvou vůči třetím osobám. Soudní praxe v situaci podobné našemu příkladu rozhodla, že třetí osoby jsou chráněny jen když jsou tak úzce spojené s některou ze smluvních stran, že ta se cítí odpovědná za jejich bezpečí a blaho.²¹³

7.1.4 Česká republika

Z hlediska českého práva je dost dobře možné, že by žaloba na náhradu prosté ekonomické škody v důsledku protiprávního přerušení dodávky energie, které bylo způsobeno jednáním třetí osoby, byla úspěšná, a to v závislosti na splnění podmínek odpovědnosti (protiprávní jednání, vznik škody, příčinná souvislost a zavinění). Poškozený by z principu mohl obdržet náhradu celé majetkové škody, tj. jak náhradu škody na fyzickém statku (skutečnou škodu), tak i prosté ekonomické škody ve formě ušlého zisku. Ušlým ziskem se rozumí újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na *pravidelný běh věcí*.²¹⁴

Klíčovou podmínkou pro založení odpovědnosti bude posouzení, zda škůdce jednal protiprávně. Protiprávnost jednání jako podmínka odpovědnosti bude ve většině případů vyplývat z konkrétní právní úpravy, vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje. Není-li taková konkrétní úprava, bude v úvahu přicházet aplikace obecné prevenční povinnosti v §415 OZ. Obecně pak lze konstatovat, že odpovědným bude ten, kdo si nepočíná podle podmínek konkrétní situace natolik bedlivě (pozorně, ohleduplně), aby při tom nezpůsobil škodu. Proto je každý povinen při svém jednání zachovávat s ohledem na konkrétní podmínky vždy takový stupeň pozornosti, bedlivosti a ohleduplnosti, který je – objektivně posuzováno – způsobilý vždy zabránit vzniku škody.²¹⁵ Pokud škůdce nedodržel tento standard obezřetného jednání, bude (při naplnění dalších podmínek odpovědnosti) odpovídat i za prostou ekonomickou škodu.

---

²¹³ BGH NJW 1977, 2208, 2209.

²¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 269/2006, ze dne 26.11.2008.

²¹⁵ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M.: *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1187.

Dalším významným faktorem bude posouzení příčinné souvislosti. O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li konkrétní majetková újma následkem konkrétního protiprávního úkonu škůdce, tj. je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku. Je-li více příčin, které působí souběžně nebo následně, je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen, že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku.²¹⁶

V souvislosti s prostou ekonomickou škodou ve formě ušlého zisku pak platí, že majetková újma způsobená tím, že škodná událost zasáhla do průběhu děje vedoucího k určitému zisku, se odškodňuje jen za předpokladu, že k ní došlo v příčinné souvislosti se škodnou událostí; pouhé tvrzené zmaření zamýšleného podnikatelského záměru poškozeného k odškodnění nestačí, resp. poškozený musí prokázat, že měl zajištěny předpoklady pro tzv. pravidelný běh věcí, tedy že tam, kde je k provozování výdělečné činnosti zapotřebí splnění určitých podmínek (např. licence, registrace a pod.), byl reálný předpoklad jejich dosažení, pokud by nepříznivě nezasáhla škodná událost.²¹⁷

7.2 Nepřímá škoda (*ricochet loss*) II - *Ztráta hvězdy*

Druhým modelovým případem nepřímé škody (*ricochet loss*) se týká prosté ekonomické škody sportovního klubu v důsledku zranění jeho hráče, které zapříčinila třetí osoba svým zaviněným protiprávním jednáním.

7.2.1 Francie

Na základě podobného případu z roku 1955 by sportovní klub mohl žalovat škůdce a získat alespoň nějakou náhradu škody podle článků 1382 a 1383 CC. V rozhodnutí ve věci *Football Club de Metz v. Wiroth*²¹⁸ Cour d'Appel rozhodl, že každá osoba, dokonce i *personne morale*, která utrpí peněžní škodu, je oprávněna k náhradě této škody od škůdce. V daném případě šlo o slavného profesionálního hráče, který zahynul při dopravní nehodě, kterou zavinil škůdce. Soud přiznal fotbalovému klubu náhradu, protože prostá finanční škoda byla „přímým následkem škůdcova zanedbání“.

---

²¹⁶ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.5.2004 sp. zn. 25 Cdo 1462/2003, a rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 818/2005 ze dne 25. ledna 2006.

²¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 269/2006, ze dne 26.11.2008.

²¹⁸ Colmar, Ch. dét. à Metz, 20 avril 1955; *Football Club de Metz v. Wiroth*, JCP 1955.II.8741.

Není bez zajímavosti, že soud první instance náhradu zamítl z důvodu nedostatku jistoty škody: hráč se podle soudu mohl kdykoli v budoucnu rozhodnout nehrát pro klub i v případě, že by k nehodě nedošlo. Odvolací soud však považoval škodu klubu za „ztrátu naděje“ (*perte d'une chance*) užívat své „vlastnictví“. Řekl, že pokud by se nehoda nestala, tak by hráč pravděpodobně podepsal další roční smlouvu, nebo by přestoupil do jiného klubu (v tom případě by klub dostal za hráče zapláceno).

7.2.2 Anglie

Podle anglického práva odpovědnost škůdce vůči sportovnímu klubu za prostou ekonomickou škodu nebude založena. V případě způsobení škody na zdraví nemá škůdce povinnost péče (*duty of care*) vůči třetí osobě, která v důsledku toho utrpí prostou ekonomickou škodu: rozhodnutí v případě *Spartan Steel v. Martin* je v souladu s přístupem HL v případě *Simpson v. Thomson*.²¹⁹

Anglická právní politika v těchto třírozměrných případech ekonomické škody říká, že tato škoda se nemá nahrazovat, a to až na velmi výjimečné případy, jako je např. ztráta prostředků k živobytí v důsledku protiprávního usmrcení živitele, nebo náklady vynaložené na ošetření člena rodiny, zraněného v důsledku zaviněného protiprávního jednání třetí osoby.²²⁰

7.2.3 Německo

Podle německého práva by sportovní klub zřejmě neuspěl se svým nárokem na náhradu prosté ekonomické škody. Pouze absolutní práva hráče, nikoli práva klubu, byly porušeny. Proto se klub nemůže odvolávat na § 832 odst.1 BGB. Použití § 823 odst.2 BGB by vyžadovalo prokázat, že škůdce porušil předpis chránící sportovní klub a zdůvodnění nároku za použití § 826 BGB by uspělo jenom v případě, že škůdce jednal úmyslně a proti dobrým mravům. Konečně, zaměstnavatel nemůže ani žalovat z tzv. ztráty služeb podle § 845 BGB, protože toto ustanovení se vztahuje jen na služby vyplývající ze zákona (tj. mezi členy rodiny) a nikoli ze smlouvy, jako je tomu v našem případě.

---

²¹⁹ (1887) 3 AC 279, 289 (HL)

²²⁰ Pro detailnější rozbor viz BANAKAS, E. K.: *Tortious Liability for Pure Economic Loss: A Comparative Study*, Atény: Hellenic Institute of International and Foreign Law, 1989, s. 223.

Zřejmě z výše uvedených důvodů problematičnosti náhrady prosté ekonomické škody sportovních klubů vzniklé ze ztráty služeb jejich hráčů v důsledku protiprávního jednání třetí osoby, nelze v německé judikatuře najít příklad rozhodnutí zabývajících se touto problematikou.²²¹

7.2.4 Česká republika

Specifické rozhodnutí týkající se prosté ekonomické škody sportovního klubu v důsledku zranění jeho hráče způsobeného protiprávním jednáním třetí osoby nelze najít ani v podmínkách českého práva. Tato skutečnost, na rozdíl od zahraničních jurisdikcí, však není dána tím, že by české právo takové nároky a priori nepřipouštělo.²²² Nároky sportovního klubu lze rozdělit na dvě formy škody – skutečnou škodu a ušlý zisk. Skutečnou škodou se rozumí újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného a v tomto případě jím jsou náklady sportovního klubu, které mu vznikly z titulu náhrady mzdy, kterou má klub jako zaměstnavatel povinnost vyplácet svému zaměstnanci po dobu pracovní neschopnosti. Ušlým ziskem se rozumí újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na *pravidelný běh věcí*.²²³ Nárok na náhradu ušlého zisku i skutečné škody jsou samostatné nároky, na sobě nezávislé, oba mohou vzniknout z téže škodní události, existence skutečné škody není předpokladem vzniku ušlého zisku a naopak.²²⁴ Domnívám se, že oba druhy prosté ekonomické škody jsou způsobitelné k náhradě, pokud vznik újmy je v příčinné souvislosti se škodní událostí.

7.3 Přenesená škoda (*transferred loss*) - Ztráta uživatelského práva

Dalším modelovým případem prosté ekonomické škody je škoda spočívající ve ztrátě uživatelského práva věci, které bylo již dříve založeno nějakým titulem (např. nájemní smlouvou), v důsledku protiprávního jednání třetí osoby. Tato škoda v zásadě zahrnuje jak náklady již vynaložené na realizaci smlouvy, tak náklady ušlého zisku. S ohledem na

---

²²¹ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, Cambridge University Press, 2003, s. 250.

²²² Příkladem je např. případ z roku 2009, kdy hokejový klub PSG Zlín zvažoval podání žaloby na vítkovického obránce R. Stehlíka, který úderem pěstí do obličeje zranil zlínského útočníka J. Balaštíka. Ten nemohl měsíc hrát hokej a chyběl v prvních šesti extraligových kolech. Klub požadoval po škůdci finanční náhradu proto, že svého hráče musel platit, přestože ten netrénoval a tím ani nehrál utkání. Nakonec se ale se škůdcem dohodl na mimosoudním vyrovnání.

²²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 269/2006, ze dne 26.11.2008.

²²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1233/2006, ze dne 28.8.2008.

velkou praktickou různorodost případů přenesené škody bude řešení prosté ekonomické škody záležet na okolnostech konkrétního případu.

7.3.1 Francie

Úspěch nároku poškozeného bude záviset na tom, zda se mu podaří prokázat notorické podmínky odpovědnosti: zavinění (úmysl nebo nedbalost) (*faute*, tj. že pachatel nejednal v rámci požadovaného standardu péče, jehož dodržení by umožnilo vyhnout se škodě, která vznikla), škodu (*dommage*; škoda se musí týkat legitimního zájmu a musí být *určitá a osobní*) a příčinnou souvislost (*lien de causalité*, tj. aby škoda byla přímým následkem škůdní události).

Pro určení konkrétní výše náhrady se použije buď příslušná zvláštní úprava a nebo ustanovení Code Civil. Z článku 1149 CC vyplývá, že náhrada pozůstává ze skutečné škody (náklady vynaložené na realizaci smlouvy) a z ušlého zisku (ztráta výdělku z důvodu zmaření realizace smlouvy). V případě pochybností ohledně určitosti ušlého zisku by se soud mohl uchýlit k výpočtu podle konceptu „ztracené šance“ (*perte d'une chance*).

7.3.2 Anglie

Rozhodnutí *Spartan Steel v. Martin*²²⁵ je obecně považováno za autoritu pro tvrzení, že dojde-li k poškození věci, jsou k náhradě prosté ekonomické škody oprávněny jen osoby oprávněné k věci z titulu vlastnického práva nebo držby.²²⁶ Mezi těmito dvěma skupinami subjektů pak soudní praxe preferuje oprávnění k náhradě škody toho subjektu, který má finanční zájem na užívání věci. Z tohoto důvodu má „v době trvání nájemní smlouvy nájemce silnější posesorní právo než vlastník věci“, proto by právě nájemce měl nést riziko ztráty užívání věci, proti němuž by se měl pojistit.²²⁷

7.3.3 Německo

Poškozený má nárok na náhradu ušlého zisku za předpokladu, že v době škůdní události již byl držitelem věci.

Podmínkou úspěšnosti žaloby založené na §823 odst. 1 BGB je, že poškozený prokáže, že bylo porušeno některé z jeho absolutních práv. Uživací právo není absolutním právem

---

²²⁵ [1973] 1 QB 27 (CA)

²²⁶ Více v BANAKAS, E. K.: *Negligence and Property Rights in the Common and the Civil Law*, 40-41 Revue Hellénique de Droit International 41-99.

²²⁷ BUSSANI, M., PALMER, V.V.: *Pure Economic Loss in Europe*, Cambridge University Press, 2003.

chráněným podle uvedeného ustanovení, ale smluvním (relativním) právem, které není samo o sobě chráněno vůči třetím osobám.

Oprávněná držba je nicméně obecně uznávaná jako absolutní právo, tj. jako jiné obdobné právo (*sonstiges Recht*) chráněné podle ust. §823 odst. 1 BGB.²²⁸ Držitel samozřejmě nemůže být odškodněn za fyzickou škodu na předmětu držby (tato škoda je porušením absolutního práva). Má-li však držitel užívací právo a toto právo je porušeno, jde o zásah do držby, za který může být držitel odškodněn.²²⁹

Pokud jde o rozsah náhrady, nahrazuje se pouze ušlý zisk, nikoli náklady vynaložené předtím, než došlo ke škůdní události, protože ty by byly vynaloženy i v případě, kdyby ke škůdní události nedošlo. Základní ustanovení o výše náhrady škody, §249 odst. 1 BGB stanoví, že poškozený se musí dostat do „pozice, v jaké by se nacházel, pokud by k nehodě nedošlo“. Náhrada se tedy určuje na základě rozdílu mezi majetkovým stavem po škůdní události a před ní.²³⁰

7.3.4 Česká republika

Ztráta užívacího práva v důsledku protiprávního jednání třetí osoby je velice obecně formulovanou situací a řešení případu bude záviset na konkrétních okolnostech. Obecně platí, že mezením nebo vyloučením z užívání věci bez dalšího škoda nevzniká; škoda vznikne teprve tehdy, jestliže se majetek vlivem takového omezení zmenší, resp. nevětší tam, kde to lze očekávat.²³¹ Škoda však nevznikne, pokud uživatel omezení v užívání věci strpí, aniž by si k obstaral k užívání věc náhradní (jeho majetek se o takto vynaložené náklady nezmenší). Odškodnitelnou újmou je i ušlý zisk, tedy ztráta na výdělku nebo odměně, kterou lze odškodnit, jestliže porušení práva uživatele mu znemožnilo užívat věc a vykonávat s ní činnost vedoucí k dosažení prospěchu, který by mu při normálním běhu okolností příslušel a kterého by se mu dostalo v případě, že by

---

²²⁸ BGH WM 1976, 583; JAUERNIG, O.: *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Unerlaubte Handlungen*, 9. vydání, Beck, Mnichov, 1999, § 823 BGB; LORENZ, K., CANARIS, C. W.: *Lehrbuch de Schuldrechts*, 13. vydání, Beck, Mnichov, 1994, sekce 72 I a; PALANDT, O.: *Bürgerliches Gesetzbuch*, 59. vydání, Beck, Mnichov, 2000.

²²⁹ NJW-RR 1994, 23.

²³⁰ Viz JAUERNIG, O.: *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Unerlaubte Handlungen*, § 249 BGB; D. Medicus, *Bürgerliches Recht*, 18. vydání, 1998; PALANDT, O.: *Bürgerliches Gesetzbuch*, §249 BGB.

²³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3184/2007, ze dne 14.8.2008.

škodná událost nenastala. Ušlým ziskem přitom není jen tvrzené zmaření zamýšleného podnikatelského záměru, ale obvyklý chod událostí musí být poškozeným prokázán.²³²

7.4 Poškození veřejných služeb a infrastruktury

Tato modelová skupina prosté ekonomické škody je představována zejména prostou ekonomickou škodou ve formě ušlého zisku, který vznikne v důsledku protiprávního jednání jednoho z účastníků dopravního provozu, kdy je na dlouhou dobu uzavřena veřejná komunikace. Nikomu z účastníků nevznikne fyzická škoda na osobě ani na majetku, ale v důsledku zdržení jim vznikne finanční škoda ve formě ušlého zisku.

7.4.1 Francie

Francouzský právní řád má zvláštní právní úpravu pro odpovědnost za dopravní nehody. Jde o zákon č. 85-677 z 5. července 1985, který se použije přednostně před ust. čl. 1382 – 1383 CC vždy, jsou-li naplněny následující podmínky: účast (1) motorového vozidla, v (2) dopravní nehodě, (3) škoda.

V našem případě jsou zřejmě naplněny první dvě podmínky. Není však už tak zřejmé, jestli se podle výše uvedeného zákona vozidlo pachatele "účastní" na ekonomické škodě ostatních účastníků. Smyslem příslušného zákona je umožnit obětem dopravních nehod náhradu škody. Ti, kteří utrpěli finanční škodu, však sami nejsou "oběti dopravních nehod" ve výše uvedeném smyslu.²³³ Kromě toho není naplněna poslední podmínka, která se týká škody; zákon totiž rozlišuje škodu osobní (*atteintes à la personne*) a majetkovou (*dommages aux biens*).

Kasační soud ve své judikatuře interpretoval pojem osobní škody poměrně široce, když přiznal náhradu ekonomické škody (*manque à gagner*) vzniklé v důsledku fyzického zranění. Ve všech takových případech však ekonomické škodě předcházelo osobní zranění poškozeného (šlo teda o nikoli prostou, ale následnou ekonomickou škodu).

Podle čl. 5 zákona se majetkovou škodou rozumí škoda na vozidle, oblečení, osobních věcech, zvířatech a jiných věcech. Kasačním soudem bylo přitom jasně judikováno, že

---

²³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 546/2006, ze dne 22.5.2008.

²³³ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, Cambridge University Press, 2003, s. 419.

toto ustanovení nelze použít pro ekonomickou škodu, která vznikla současně s osobní škodou, protože článek 5 se omezuje pouze na materiální škodu na věcech.²³⁴

Mimo to nejde použít ani ust. čl. 6 zákona, které umožňuje nahradit škodu třetím osobám, které byly poškozeny v důsledku zranění primární oběti. Tato teorie *victime par ricochet* však zřejmě není použitelná pro náš případ.

Lze proto shrnout, že na základě tohoto zvláštního zákona o náhradě škody vzniklé při dopravní nehodě nelze přiznat náhradu prosté ekonomické škody.²³⁵ Náhrada podle obecného ustanovení čl. 1382 CC však není vyloučena. V do jisté míry analogickém případě vysoudilo město Marseille náhradu škody, která vznikla, když byl kvůli nehodě na silnici omezen provoz autobusů prvního stupně ani za hypotetickou, ani za nepřímou. Kasační soud pak odůvodnění nižšího soudu potvrdil.²³⁶

Na základě výše uvedeného nelze s jistotou říci, jestli bude prostá ekonomická škoda vzniklá z poškození veřejných služeb a infrastruktury nahrazena, či nikoli. Je tomu tak proto, že francouzští soudci disponují při posuzování náhrady škody širokou mírou diskrece, přičemž se zřejmě nemusejí obávat, že by jejich rozhodnutí bylo změněno odvolacím soudem.²³⁷

7.4.2 Anglie

Podle anglického práva nebude nikdo z účastníků oprávněn k náhradě prosté ekonomické škody. K případu lze přistoupit dvěma různými způsoby.

Podle prvního je jednání pachatele zvláštním soukromoprávním deliktem, "obstrukcí silnice", a taktéž trestným činem veřejného výtržnictví (*public nuisance*). Podle anglického práva může jednání představující tento trestný čin založit občanskoprávní odpovědnost, tj. konání nebo opomenutí, které "způsobuje překážky nebo potíže nebo škodu veřejnosti, v důsledku něhož je navíc způsobena specifická škoda jednotlivci". V rámci této skutkové podstaty se prostá ekonomická škoda v zásadě nahrazuje.²³⁸ V našem

---

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Srov. též Viney in SPIER, J.: *The Limits of Expanding Liability, – Eight Fundamental Cases in a Comparative Perspective*, b.m., Kluwer, 1998.

²³⁶ Civ. 2, 28. avril 1965, D. 1965, 777.

²³⁷ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, Cambridge University Press, 2003, s. 420.

²³⁸ Viz *Tate and Lyle Indus. V. V.LČ* [1983] 1All ER 1159 (HL).

případě však zřejmě nebude prokázána základní podmínka, a to přítomnost "specifické škody existující vedle škody způsobené široké veřejnosti".

Kvalifikace daného jednání podle civilního deliktu z nedbalosti (*tort of negligence*), by ve světle rozhodnutí *Murphy v. Brentwood DC*²³⁹ (které potvrdilo rozhodnutí Court of Appeal ve věcech nedbalostního způsobení finanční škody v *Spartan Steel v. Martin*²⁴⁰) vedla k nutnému závěru, že škůdce neměl povinnost péče vůči ostatním účastníkům provozu a tudíž nebyl zavázán nezpůsobit jim prostou ekonomickou škodu.

7.4.3 Německo

V Německu by poškozený se žalobou na náhradu prosté ekonomické škody neuspěl, protože nebylo porušeno žádné z jeho absolutních práv vypočtených v § 823 odst.1 BGB.

Žaloba z důvodu zásahu do svobody nebude rovněž přicházet v úvahu, protože obvyklý výklad pojmu *Freiheit*, který je chráněným statkem ve smyslu § 823 odst.1 BGB, zahrnuje výlučně schopnost změnit své fyzické umístění, tj. opustit místo, kde se člověk momentálně zdržuje. Vzhledem k tomu, že poškozený v daném případě mohl opustit místo, kde se zdržoval (včetně svého vozu), měl pořád zachovanou svobodu ve výše uvedeném úzkém smyslu. Svoboda pohybu pomocí určitého dopravního prostředku nepožívá ochrany podle ust. § 823 odst.1 BGB.²⁴¹

Dále by bylo možné uvažovat o porušení majetkového práva poškozeného. Spolkový Nejvyšší soud rozhodl, že ztráta možnosti užívat loď znamenala k takovému porušení vedla, když loď na několik měsíců uvízla v průplavu.²⁴² Soud však také v jiném případě řekl, že vlastník pozemku, jemuž byl na několik hodin omezen přístup z veřejné komunikace na tento pozemek, nemá nárok na náhradu ekonomické škody na základě porušení svého majetkového práva.²⁴³ Naše situace je bližší druhému případu, je však velice pravděpodobné, že by žalobu založenou na porušení majetkových práv soud zamítl.

---

²³⁹ [1991] 1 AC 398 (HL).

²⁴⁰ [1973] 1 QB 27 (CA).

²⁴¹ Viz DEUTSCH, E.: *Unerlaubte Handlungen, Schadensersatz und Schmerzensgeld*, b.m., b.n., 1995; ECKERT, J.: *Der Begriff der Freiheit im Recht der unerlaubten Handlungen*, JuS 1994, 625 – 31. Svoboda ekonomické činnosti taktéž není chráněna, RGZ 100, 213 a 314 (1920).

²⁴² BGHZ 55, 153, 159 (1970).

²⁴³ BGH NJW 1977, 2264, na 2265.

Pokud bylo vozidlo, které mělo účast na dopravní nehodě, bylo součástí podnikání, bylo by možné uvažovat o opření nároku o judikaturou vytvořené "právo na zřízení a vykonávaný podnik" (*das Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb*). Poškozený by však musel prokázat, že zásah byl zaměřen resp. byl specificky spojen s podnikem jako takovým.

Nárok na náhradu škody rovněž nelze založit na právu užívat veřejné komunikace, protože toto právo není uznáno jako "jiné právo" ve smyslu ust. § 823 odst.1 BGB.²⁴⁴

Do úvahy nepřipadá ani použití ust. § 823 odst.2 BGB. protože dopravní předpisy, které byly porušeny, nejsou určeny pro ochranu ostatních účastníků před zpožděním způsobeným dopravními zácpami.²⁴⁵

Ostatní ustanovení BGB nelze na tento případ aplikovat. Poškozený by teoreticky mohl žalovat podle zákona o silniční dopravě z roku 1952 (*Straßenverkehrsgesetz*), který stanoví odpovědnost vlastníka vozidla (čl.7: quasiobjektivní odpovědnost) a řidiče (odpovědnost za zavinění s obráceným důkazním břemenem). Taková žaloba by ovšem také neuspěla, protože tato odpovědnost se vztahuje pouze na škodu na zdraví nebo životě a majetkovou škodu.

Zamítání žalob na náhradu škody v případech poškození veřejných služeb a infrastruktury je v souladu s názorem Spolkového Soudního dvora, který řekl, že ztráta možnosti užívat veřejné komunikace nebo krátkodobé zamezení přístupu je součástí všeobecného rizika, které je každý povinen snášet.²⁴⁶

7.4.4 Česká republika

Podle soudní praxe v České republice by poškozený se svým nárokem na náhradu (ve své podstatě) ušlého zisku velmi pravděpodobně uspěl, pokud by soud shledal dostatečnou příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním na jedné straně a škodou na straně druhé. Podobný případ prosté ekonomické škody (ačkoli šlo v naší klasifikaci o „následnou ekonomickou škodu – *consequential loss*) řešil Nejvyšší soud ČR.²⁴⁷ Žalobce

---

²⁴⁴ BGHZ 55, 153, (1970).

²⁴⁵ BGH NJW 1977, 2264 - 2265.

²⁴⁶ BGH NJW 1977, 2264 – 2266. Podobné argumenty lze najít i v akademické literatuře: VON STAUDINGER, J.: *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (1986), § 823.

²⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.5.2001, sp. zn. 25 Cdo 1946/2000.

cestoval z místa svého bydliště na obchodní schůzku s obchodním partnerem, se kterým chtěl uzavřít transakci. Osobní účast žalobce na této schůzce byla nutná, protože se jednalo o poslední možný termín uzavření smlouvy s dodavatelem. Na cestě však bylo vozidlo poškozeného poškozeno při dopravní nehodě, kterou zavinil žalovaný. V důsledku toho byla žalobci znemožněna účast na uvedené schůzce a právě pro jeho absenci nemohly být transakce uskutečněny.

Soud prvního stupně žalobě vyhověl, ale k odvolání žalovaného odvolací soud rozsudek změnil tak, že žalobu zamítl z důvodu nedostatečné příčinné souvislosti mezi protiprávním úkonem a vzniklou škodou ve formě ušlého zisku. Podle názoru soudu byla ztráta zisku již natolik časově a věcně vzdáleným důsledkem škodné události, že za tento ušlý zisk žalovaný neodpovídá. Jinak řečeno, ušlý zisk byl sice důsledkem dopravní nehody, nikoliv však důsledkem natolik bezprostředním, aby byla dána příčinná souvislost.

Nejvyšší soud uznal dovolání za důvodné a ohledně příčinné souvislosti se s názorem odvolacího soudu neztotožnil, neboť „je-li příčin více, působí z časového hlediska buď souběžně anebo následně (...), v takovém případě je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen (...), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku. Časové hledisko pak není rozhodujícím a jediným kritériem a příčinnou souvislost nelze zaměnit za souvislost časovou (...). Existenci příčinné souvislosti tedy nelze vztahovat pouze k příčině „nejbližší způsobenému následku“. Na druhé straně řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na jednání škůdce nezávislá skutečnost, která je pro vznik škody rozhodující. Příčinná souvislost je přerušena i v těch případech, kdy bezprostřední příčinou škody je skutečnost, která je již sama následkem, za nějž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu.²⁴⁸ V dané věci se však o uvedené případy přerušování příčinné souvislosti nejedná. Ani okolnost, že žalovaný odpovídá za škodu na vozidle žalobce, nevylučuje příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti a škodou, která v podobě ušlého zisku vznikla tím, že nedošlo k uzavření transakce; znemožnil-li totiž žalovaný zaviněným poškozením vozidla žalobci,

---

²⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR publikované pod č. 7 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1979.

aby se dostavil k jednání, odpovídá i za ušlý zisk, pokud vznikl absencí žalobce u jednání.“

7.5 Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby I - Odpovědnost při poskytování právních služeb

7.5.1 Francie

Odpovědnost právníků se ve Francii již tradičně opírá o článek 1382 CC. Proto každý poškozený, který prokáže *faute* škůdce, škodu a příčinnou souvislost, může úspěšně žalovat. Podle současné úpravy však škodu nebude nahrazovat samotný škůdce, ale jeho pojišťovna, protože ve Francii, stejně jako v jiných jurisdikcích, mají právníci povinnost uzavřít pojištění proti odpovědnosti za škodu.²⁴⁹

7.5.2 Anglie

Odpovědnost právníků se řídí zejména slavným rozhodnutím Sněmovny Lordů v případě *White v. Jones*.²⁵⁰ Případ se týkal notáře, který z nedbalosti nevyhotovil nové znění závěti svého klienta a v důsledku toho byli obmyšlení dědicové zkráceni o své dědictví. Sněmovna Lordů rozhodla, že notář má povinnou péči vůči všem obmyšleným osobám v závěti, pokud mohl předvídat, že těmto obmyšleným bude odepřena výhoda plynoucí ze závěti. Toto rozhodnutí se však záhy stalo předmětem kritiky, která namítala, že právník v zásadě odpovídá a tudíž má povinnou péči jen vůči svému klientovi. Vztah mezi právníkem a jeho klientem je téměř vždy smluvní a rozsah povinné péče právníka je dán smluvními podmínkami.²⁵¹ Dále se uvádí, že je-li škoda poškozeného čistě finanční, pravidlem je, že vyjma případů převzetí odpovědnosti podle principu *Hedley Byrne* nelze žalobu opřít o delikt z nedbalosti.²⁵² Další námitka zní, že půjde-li o případ opomenutí právníka, takové opomenutí lze vztáhnout pod delikt z nedbalosti jen tehdy, měl-li škůdce uloženou již nějakou předchozí povinnost.²⁵³

Kvůli těmto nejasnostem se spekuluje o různých alternativních řešeních. Jedním z nich je návrh, aby se případy nejmarkantnějšího porušení povinností právníka posuzovalo podle

---

²⁴⁹ BUSSANI, M., PALMER, V. V.: *Pure Economic Loss in Europe*, Cambridge University Press, 2003, s. 403.

²⁵⁰ [1995] 2 AC 207.

²⁵¹ *Midland Bank Trust Co. Ltd. v. Hett, Stubs & Kemp* [1979] Ch 384 a *Henderson v. Merrett Syndicates Ltd.* [1995] 2 AC 145.

²⁵² VAN GERVEN, W. *Tort Law – Scope of Protection*, Hart Publishing, 1998, s. 265.

²⁵³ Tamtéž.

smluvní odpovědnosti, po vzoru německého principu smlouvy s ochranným účinkem pro třetí osoby.²⁵⁴ Jakkoli atraktivní se tohle řešení zdá být, doktrína protiplnění (*consideration*) je stále součástí anglického smluvního práva, jakož i doktrína blízkosti (*privity of a contract*).

Jiným návrhem možného řešení proto směřuje do oblasti deliktního práva a navrhuje rozšíření pravidla Hedley Byrne tak, aby v případech odpovědnosti právníků existovala povinná péče vůči všem obmyšleným příjemcům jeho služeb, kterým by tato jeho služba mohla prospívat a škůdce mohl okruh poškozených předvídat.²⁵⁵

7.5.3 Německo

Jelikož podle skutkových podstat německého deliktního práva není náhrada prosté ekonomické škody možná, soudci se přirozeně uchýlili k rozšíření smluvního práva doktrínou smlouvy s ochranným účinkem pro třetí osoby (*Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*). V případě odpovědnosti právníků vůči třetím bude německý soudce zkoumat, zda smluvní strany zamýšlely vytvořit povinnost péče ve prospěch třetí osoby, nebo jestli lze dovodit ochranný závazek založený na dobré víře třetí osoby.²⁵⁶

7.5.4 Česká republika

Odpovědnost za škodu vzniklou v souvislosti s poskytováním právních služeb je v českém právním prostředí řešena jako smluvní odpovědnost mezi advokátem a klientem jako příjemcem advokátních služeb. Odpovědnost advokáta za škodu vůči třetím osobám zůstává nevyjasněná a jen stěží lze najít judikaturu, která by se věnovala této problematice. Zákon č. 85/1996 Sb, o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o advokacii) upravuje samostatně odpovědnost advokáta za škodu v §24 odst.1 a odst.2. Podle zmíněného ustanovení platí, že advokát odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie. Advokát se odpovědností zprostí, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat. Jinými slovy, v případě vzniku škod kauzálně spojených s poskytováním

---

²⁵⁴ Viz názor profesora Markesinise in *An Expanding Tort Law – The Price of a Rigid Contract Law* (1987), 103 LQR 354, s. 396 – 397.

²⁵⁵ VAN GERVEN, W.: *Tort Law – Scope of Protection*, Hart Publishing, 1998, s. 267.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 265.

právních služeb klienty jejich advokáty mají být aplikována ustanovení zákona o advokacii, a nikoli obecná ustanovení o odpovědnosti za škodu podle OZ.²⁵⁷

Subjekty odpovědnosti plynou z dikce §24 zákona o advokacii – jsou jimi advokát (škůdce) a advokátův klient (poškozený). Odpovědnost advokáta vůči třetím osobám by teoreticky mohla být založena extenzivním výkladem okruhu osob, které jsou advokátovými klienty. Za současného stavu se klientem rozumí kdokoliv, s kým advokát uzavřel smlouvu o poskytování právních služeb, ať již má taková smlouva jakoukoliv konkrétní podobu.²⁵⁸

Jak již bylo naznačeno výše, zákon o advokacii nevyžaduje pro vznik odpovědnosti advokáta za škodu existenci subjektivního prvku (tj. zavinění). Dalším obligatorním předpokladem odpovědnosti advokáta za škodu je existence příčinné souvislosti mezi výkonem advokacie a majetkovou újmou klienta. Podle soudní praxe může být relevantní příčinou škody jen ta okolnost, bez jejíž existence by ke škodnímu následku nedošlo.²⁵⁹ Podle názoru vysloveného Ústavním soudem lze závěr o příčinné souvislosti mezi výkonem advokacie a vznikem škody učinit jenom tehdy, pokud nebyť pochybení advokáta, mohl klient právo úspěšně uplatnit, tedy jen v případě, že toto právo skutečně existovalo.²⁶⁰ Soud je pak povinen jako předběžnou otázku zkoumat, zda při řádném postupu advokáta by jeho klient se svým nárokem uspěl.²⁶¹

Problém vzniká ohledně dalšího odpovědnostního předpokladu, kterým je protiprávnost neboli to, že poskytování právních služeb musí být v rozporu s objektivním právem. To znamená, že výkon advokacie musí porušovat nějakou právní povinnost ukládanou adresátům právních norem ve formě konkrétního způsobu chování.²⁶² V praxi se jedná, laicky řečeno, o případy škod, které vznikly zejména v souvislosti s nesprávným poskytnutím právních služeb. Jde o takové jejich poskytování, kterým nebo při kterém dojde k porušení jakékoliv právní povinnosti advokátem. O právní povinnost jde tehdy,

---

²⁵⁷ Viz např. BUCHTA, Z.: *K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti*, in *Právní rozhledy* 2/2008.

²⁵⁸ Může jít o smlouvu příkazní uzavřenou podle §724 n., mandátní smlouvu uzavřenou podle ObchZ, v úvahu přichází i smlouva inominátní a teoreticky by mohlo jít i o tzv. jednatelství bez příkazu podle §742 n. OZ.

²⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.2.2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001.

²⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 4.8.2010, sp. zn. II. ÚS 913/09.

²⁶¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2213/2005 ze dne 30.5.2007, srov. dále rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 72/2009 ze dne 24.4.2009, rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 2533/2007 ze dne 29.9.2009 a rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 2992/2007 ze dne 26.11.2009.

²⁶² BUCHTA, Z.: *K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti*, in *Právní rozhledy* 2/2008.

je-li tato alespoň nepřímo založena právem, tj. může jít např. i o povinnost konkrétně předepsanou pouze stavovským předpisem.

Škála možných případů porušení právních povinností advokátem je pestrá. Typickým případem bude zmeškání lhůty k provedení úkonu, která vyplývá z povinnosti advokáta uloženou v §18 zákona o advokacii, využít všechny dostupné zákonné prostředky k ochraně zájmů svého klienta.²⁶³ O řádném výkonu advokacie je příkladmo pojednáno v rozhodnutí Nejvyššího soudu, které říká, že není dána odpovědnost advokáta za to, že nedoplnil ústavní stížnost, když se na tomto nedoplněné s klienty dohodl.²⁶⁴ Nejvyšší soud neshledal odpovědnost advokáta, který s ohledem na tehdejší nejasnou rozhodovací činnost Ústavního soudu nepodal ústavní stížnost po doručení rozsudku odvolacího soudu, a namísto toho podal dovolání, a to ani v situaci, kdy toto dovolání bylo odmítnuto jako nepřijatelné.²⁶⁵ Nejvyšší soud řešil případ identický s anglickým případem *White v. Jones*. Šlo o sepsání závěti advokátem, která byla pro nesplnění zákonných podmínek absolutně neplatná. Nejvyšší soud rozhodl, že šlo nejenom o porušení generální prevence ve smyslu §415 OZ, ale i o přímé porušení povinností advokáta, které mu ukládá zákon o advokacii. Škodou v daném případě shledal ušlý, zisk, spočívající v tom, že závěti povolanému dědici se nedostalo dědictví pro vady závěti, takže mu ušel majetkový přínos v hodnotě dědictví a nezvětšil se tak jeho majetkový stav, ačkoliv na základě závěti to bylo možno důvodně očekávat.²⁶⁶

Sporné jsou případy majetkové škody způsobené nedostatečnou právní erudicí, resp. neznalostí advokáta. Vyvozování odpovědnosti zde komplikuje skutečnost, že zákon o advokacii ani jiný právní předpis výslovně nikde neukládá advokátovi povinnost poskytování právních služeb s odbornou péčí (výjimku představuje poskytování právních služeb na základě mandátní smlouvy, u které §567 odst.1 ObchZ stanoví povinnosti mandatáře postupovat s odbornou péčí). Jako alternativa přichází do úvahy nahradit absenci výslovné povinnosti postupovat s odbornou péčí tzv. všeobecnou prevenční povinností zakotvenou v §415 OZ, tj. každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke

---

²⁶³ Příkladem je rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.1.2007, sp. zn. 25 Cdo 2679/2006, ve kterém bylo rozhodnuto, že žalovany porušil svou právní povinnost tím, že se řádně a včas nedovolal relativní neplatnosti právního úkonu (kupní smlouvy).

²⁶⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. 25 Cdo 377/2006.

²⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11.6.2009, sp. zn. 25 Cdo 5020/2008.

²⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.07.2010, sp. zn. 25 Cdo 1457/2008.

škodám.²⁶⁷ Situace je o to složitější, že žádný právní předpis advokátovi nepředepisuje žádné povinnosti, pokud jde o aplikaci pouze určitých právních názorů. Jinak řečeno, nikde není stanoveno, co ještě může být věcí právního názoru advokáta a co již zřejmě nikoli.²⁶⁸ Touto problematikou se zabýval Ústavní soud ve výše citovaném nálezu z 4.8.2010, který se týkal odpovědnosti daňového poradce za škodu.²⁶⁹ Ústavní soud zrušil rozhodnutí obecných soudů, protože ty se v předmětné věci vůbec nevypořádaly s otázkou, zda daňový poradce porušuje právní předpisy tím, když zastává právní názor, který se později ukáže být nesprávným. Jinak řečeno, zda lze cokoliv z poskytnutých právních služeb daňového poradce, co vedlo k pozdějším sankcím ze strany správce daně, považovat za porušení právní povinnosti. Zůstalo nezodpovězeno, jakou roli má výklad příslušných právních předpisů.

Na základě výše uvedeného se nepřijatelnými jeví oba extrémní, tj. na jedné straně vyvozování právní odpovědnosti advokáta za škodu např. podle kritéria úspěšnosti ve sporu, stejně jako zproštění odpovědnosti s poukazem na odlišný právní názor advokáta v konkrétním případě. Buchta přichází s návrhem legalizace zásady, spočívající v prohlášení zásadní právní neodpovědnosti advokáta za majetkovou škodu klienta v důsledku advokátova právního názoru, jenž posléze nebyl v praxi shledán správným nebo lépe řečeno účinným. Eventuelní odpovědnost by měla nastupovat pouze za situace, kdy jde o právní názor natolik krajně nestandardní, že např. jde proti výslovné dikci právního předpisu a k jehož realizaci bylo přesto přistoupeno bez poskytnutí informovaného souhlasu klienta.²⁷⁰

7.6 Jednání v důvěře v nesprávné informace nebo odborné služby II - Odpovědnost znalců za nesprávný znalecký posudek

7.6.1 Francie

Francouzské právo nemá problém přiznat ochranu proti protiprávním jednáním nebo opomenutím profesionálů, včetně znalců.²⁷¹ Rozsah povinností profesionálů se

---

²⁶⁷ BUCHTA, Z.: *K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti*, in *Právní rozhledy* 2/2008.

²⁶⁸ Tento přístup je pochopitelný zejména vezmeme-li do úvahy, že právo není extaktním oborem a proto je velmi obtížné stanovit, kdy ještě jde o postup tzv. *lege artis* a kdy již nikoli. Navíc z obecného principu nezávislosti advokáta je třeba dovodit i jeho nezávislost při utváření autonomních právních názorů.

²⁶⁹ Ústavní soud odpovědnost daňového poradce přirovnává k odpovědnosti advokáta, neboť postavení daňového poradce je srovnatelné s postavením advokáta při poskytování právní pomoci.

²⁷⁰ BUCHTA, Z.: *K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti*, in *Právní rozhledy* 2/2008.

²⁷¹ VAN GERVEN, W.: *Tort Law. Scope of Protection*, Hart Publishing, 1998, s. 289.

rozšiřuje, stejně tak jako jejich potenciální odpovědnost.²⁷² Postačí, když poškozený prokáže obecné podmínky odpovědnosti: faute, škodu a příčinnou souvislost (viz analýza francouzské právní odpovědnosti v části 4.2 této práce). V případě jednání znalce z nedbalosti pak bude klíčovou podmínkou příčinná souvislost.²⁷³ Odpovědnost znalců vychází z článku 1382 CC. Cour de Cassation rozhodl, že se odpovídá nejenom za porušení smluvních povinností (odpovědnost vůči objednateli posudku), ale i za porušení (nepřísané) povinnosti péče (odpovědnost vůči třetím osobám).²⁷⁴ Povinnost péče se přitom posuzuje podle toho, co se očekává od opatrné osoby (*une personne et avisée*) za obdobných okolností, tj. jestli znalec dodržel objektivní standard, který bylo možné očekávat od přiměřeně opatrného znalce.

7.6.2 Anglie

V angloamerické právní oblasti se rozlišuje mezi znalci ustanovenými soudem (*expert appointed by court, court expert/court witness*) a znalci, jejichž posudky si vyžádají jednotlivé strany sporu (*expert witness, friendly witness*). V anglickém právu asi od 17. století dramaticky upadá význam znalců ustanovených soudem,²⁷⁵ proto nenacházíme mnoho rozhodnutí zabývajících se odpovědností soudem stanoveného znalce.

(i) Odpovědnost za škodu vůči objednateli posudku

Odpovědnost znalce za škodu způsobenou svému klientovi jako smluvnímu partnerovi se posuzuje podle klasických pravidel pro smluvní vztahy, přičemž jako zvláštní podmínka smlouvy se vyžaduje *consideration*, které v rámci podávání rady, vyjádření či posudku zabezpečuje rozlišení mezi nezávaznou radou a smlouvou poskytnutí rady.²⁷⁶

(ii) Odpovědnost za škodu vůči třetím osobám

---

²⁷² TUNC, A., VINEY, G: „L'évolution de droit Francais de la responsabilité civile” (1992) 14 J. soc. lég. Comp. 123.

²⁷³ VAN BOOM, W.:H. *Pure Economic Loss: A Comparative Perspective*, in: VAN BOOM, W., KOZIOL H., WITTING, C. H.: *Pure Economic Loss*, b.m., Springer, 2004 s. 21.

²⁷⁴ Rozhodnutí *Brainly v. Turpain*, Cass. civ. 27. fev. 1951

²⁷⁵ NIEBERDING, F.: *Sachverständigenhaftung nach deutschem und englischem Recht*. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2002, s. 170.

²⁷⁶ CSACH, K.: *Zodpovednost' znalcov v komparativnom a kolíznoprávnom kontexte*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009, s. 44.

Odpovědnost znalců se bude v anglickém právním prostředí zakládat na deliktu z nedbalosti (*tort of negligence*) a zejména na principu Hedley Byrne. Pravidlo Hedley Byrne v kontextu odpovědnosti znalců říká, že znalec odpovídá za správnost vyjádření, pokud lze předpokládat, že druhé osoby budou podle tohoto vyjádření jednat, a to i v případě, že mezi znalcem a těmito druhými osobami nebyla uzavřena smlouva.

V případě *Yanni v. Edwin Evans & Sons*²⁷⁷ chtěli zájemci financovat koupi domu hypotékou, o kterou požádali stavební spořitelnu. Ta nechala ocenit předmětnou nemovitost znalcem, za co si vyžádala od zájemců poplatek. Znalecký posudek byl vyhotoven pro potřebu banky, nebyl poškozeným sdělen, ale spořitelna poskytnutí úvěru schválila. Z tohoto schválení vyvodili poškození závěr, že znalec bance potvrdil cenu nemovitosti. Znalec však z nedbalosti opomněl zaregistrovat podstatné vady, které dramaticky ovlivňovaly výši ceny. V rámci jednání o poskytnutí úvěru dostali poškození od spořitelny letáky, ve kterých se uvádělo, že banka neodpovídá za škody způsobené nesprávným posudkem a zájemci se sami mají obrátit na znalce ohledně stanovení kupní ceny. Soudce Park prohlásil, že mezi znalcem, financující bankou a zájemci o úvěr je vztah blízkosti (*proximity*), i když zájemci posudek nikdy neviděli. Znalec totiž mohl předpokládat, že jeho posudek bude podkladem pro rozhodnutí poškozených a že nesprávně ocenění může způsobit škodu. Po rozhodnutí *Yanni v. Edwin Evans & Sons* se stalo zvykem předkládat zájemcům o úvěr znalecké posudky, které obsahovaly klauzuli o vyloučení odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným posudkem. Soudy pak musely řešit, zda jsou takové doložky přípustné. V rozhodnutí *Court of Appeal Smith v. Eric S. Bush*²⁷⁸ byla klauzule o vyloučení odpovědnosti uznaná za nepřiměřenou a proto neplatnou. Soudci se v tomto případě zaměřili spíše na sociální rozměr sporu a uvedli, že v případě nákupu domu, který se uskuteční jednou v životě je spravedlivější, pokud odpovědnost nese profesionální znalec než kupující, ale v případě, pokud by takový sociální kontext chyběl – například v případě nákupu průmyslových staveb, velkých bytových domů nebo velmi drahých sídel²⁷⁹, tak by klauzule o vyloučení odpovědnosti nemusela být nerozumná. Rozumnost klauzule o vyloučení odpovědnosti se má posuzovat individuálně, přičemž Lord Griffiths nabízí následující čtyři kritéria: porovnání vyjednávací pozice stran, přiměřenost možnosti obstarat si posudek z jiného zdroje při

---

²⁷⁷ *Yanni v. Edwin Evans & Sons* [1982] QB 438.

²⁷⁸ *Smith v. Eric S. Bush* [1988] QB 743.

²⁷⁹ Lord Griffiths in *Smith v. Eric S. Bush, Harris v. Wyre Forest District Council*, [1990] 1 AC 831, s. 859.

zohlednění potřebného času a nákladů, náročnost činnosti znalce, pro kterou se vylučuje odpovědnost a praktické následky takového rozhodnutí.²⁸⁰ V případech, kdy není sociální důvod na ochranu tak důležitý, se klauzule o vyloučení odpovědnosti považuje za platnou a rozumnou a znalec třetím osobám, jednajícím v důvěře v jeho posudek, za škodu neodpovídá.²⁸¹

Druhým předpokladem odpovědnosti v rámci deliktu z nedbalosti je porušení povinné péče. Bylo řečeno, že obsahem povinné míry starostlivosti je určitý standard jednání. Základním standardem jednání je péče/ohleduplnost typického rozumně uvažujícího člověka. V případě, že škoda byla způsobena nesprávným výkonem určitého povolání, tak se nároky na míru starostlivosti zvyšují na míru starostlivosti vyžadovanou v rámci výkonu tohoto povolání. Povinná míra starostlivosti (duty of care) byla porušena pokud škůdce jednal v rozporu s tím, jako by jednal typický představitel té-teré profese (tzv. Bolamtest, podle rozhodnutí Bolam v. Friern Hospital Management Committee²⁸²).

V anglickém právu tedy znalec odpovídá za škodu způsobenou nesprávným posudkem obstaraným na žádost třetí osoby tehdy, pokud mezi stranami existuje určitý vztah blízkosti, posudek znalce musel být vyžádaný za určitým účelem, který je znalci znám nebo musel být znám, znalci muselo být dále známo, že jeho posudek bude sloužit jako podklad pro rozhodnutí určité osob nebo určité definovatelné skupiny osob a poškozený utrpěl škodu v důsledku jednání v důvěře v posudek. Jak bylo uvedeno, v některých případech vedou důvody sociální spravedlnosti ke zpřísnění odpovědnosti znalce tím, že mu neumožňují vyloučit svou odpovědnost prostřednictvím klauzule v znaleckém posudku.

7.6.3 Německo

(i) *Odpovědnost znalce vůči objednateli posudku*

BGB obsahuje zvláštní ustanovení o tom, že osoba podávající informaci je odpovědná za škodu, pokud je mezi ní a poškozeným smluvní vztah.²⁸³ Podle tohoto

---

²⁸⁰ Lord Griffiths in *Smith v. Eric S. Bush, Harris v. Wyre Forest District Council*, [1990] 1 AC 831, s. 858/859.

²⁸¹ *Viz Omega Trust Company Ltd & Anor v. Wright Son & Pepper & Anor*, [1997] 18 EG 120.

²⁸² *Bolam v Friern Hospital Management Committee* [1957] 1 W.L.R. 583.

²⁸³ §675 BGB (2): „Kdo dá jinému radu nebo doporučení, není povinen nahradit škodu, která vznikla následováním této rady nebo doporučení, ledaže by byl odpovědný ze smluvního vztahu, protiprávního jednání nebo z důvodu jiné právní úpravy.“

ustanovení bude znalec odpovídat za nesprávný znalecký posudek vůči jeho objednateli. Smluvní vztah mezi poškozeným a škůdcem přitom může být podle BGH založen i mlčky, pokud podle posouzení všech okolností, požadavků a vnímání praxe je možné dovodit, že strany měly zájem na tom, aby se podání informace či rady stalo předmětem jejich smluvního vztahu.²⁸⁴

(ii) *Odpovědnost znalce vůči třetím osobám*

Smluvní nárok na náhradu škody způsobené znalcem v zásadě náleží pouze osobě, která má se znalcem uzavřenou smlouvu. Třetí osoby si mohou vůči znalci uplatňovat nárok na náhradu škody zejména v rámci deliktní odpovědnosti za škodu. Poškozený, který není stranou smlouvy o vyhotovení posudku nebude podle textu BGB zpravidla úspěšný při uplatňování nároku na náhradu škody, protože spolehnutí na posudek mu způsobí zpravidla pouze prostou ekonomickou škodu, na kterou se §823 odst.1 BGB nevztahuje.

Poškozený by neuspěl ani s odvoláním se na ust. §823 odst.2 BGB, které ukládá povinnost nahradit škodu z důvodu porušení určité ochranné normy, resp. ochranné povinnosti (*Schutzpflicht*). Za ochrannou normu se považují ustanovení §153 a 154 německého trestního zákona (*Strafgesetzbuch*) o skutkové podstatě nedodržení slibu (*Falschheid*)²⁸⁵ včetně podání nesprávného znaleckého posudku, co ale přichází do úvahy pouze tehdy, pokud by znalec složil slib o správnosti svého posudku, který by porušil. Znalec, který slib nesložil, není podle BGH odpovědný za škodu způsobenou nesprávným posudkem ve smyslu §823 odst.2 BGB.²⁸⁶

Poškozený pravděpodobně neuspěje ani při uplatnění odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům, protože zpravidla nebudou splněny předpoklady §826 BGB. Podle BHG nesprávný znalecký posudek sám o sobě neodporuje dobrým mravům.²⁸⁷

---

²⁸⁴ CSACH, K.: *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte. Štúdia o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnou informáciou*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009, s. 20.

²⁸⁵ QUIRING, T.: *Die Dritthaftung von Sachverständigen. Nach der Schuldrechtsreform und der Neuregelung des § 839a BGB*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006, s. 176.

²⁸⁶ CSACH, K.: *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte. Štúdia o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnou informáciou*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009, s. 21.

²⁸⁷ BGH, publikováno v *Neue Juristische Wochenschrift*, 1991, s. 3282.

Judikatura i právní věda brzy narazily na hranice možného výkladu předmětných ustanovení BGB a v průběhu času se vykrytalizovaly tři mechanismy náhrady škody způsobené znalcem:

(iii) *Odpovědnost za porušení konkludentně uzavřené smlouvy mezi znalcem a třetí osobou*

Za účelem úniku z omezení delikt ní odpovědnosti do smluvní odpovědnosti, která je pro poškozeného příznivější, se judikatura zpočátku snažila překlenout nedostatky delikt ního práva konstrukcí smluvního vztahu. BGH odůvodňoval, že uzavření smlouvy je možné předpokládat tehdy, pokud konkrétní okolnosti případu prokazují vůli škůdce uzavřít smlouvu s třetí osobou.²⁸⁸ Dále specifikoval, že okolnosti případu, jako je předmět činnosti vyvolávající důvěru, zvláštní znalosti experta, zjevný význam vyjádření pro adresáta, indikují závěr o tom, že mezi osobou, která vyjádření poskytla, a příjemcem vyjádření, je smluvní vztah.²⁸⁹ V současné době již judikatura s ohledem na jiné pohodlnější řešení nesahá po této konstrukci smluvního vztahu.

(iv) *Smlouva s ochranným účinkem pro třetí osoby*

Podrobnější popis institutu smlouvy s ochranným účinkem pro třetí osoby v německém právu byl podán v části 4.4.3 této práce. Připomeňme si, že podmínkami pro tento ochranný účinek jsou: úzká souvislost s plněním smlouvy a se samotnou smlouvou, zájem věřitele na ochraně této osoby, zájem na poskytnutí ochrany třetí osobě, a nakonec rozeznatelnost pro dlužníka. BHG aplikoval zásady této ochrany i na případ, kdy osoba zadala znalci ocenit nemovitost s informací, že ji chce koupit buď tato osoba nebo jiná skupina zájemců, která ji nakonec v důvěře v nesprávný znalecký posudek koupila.²⁹⁰ Naopak, ochrana prostřednictvím smlouvy s ochranným účinkem pro třetí osoby se neposkytuje tehdy, kdy posudek slouží jako podklad pro rozhodnutí objednavatele posudku a nikoli třetích osob, resp. pokud má sice pro tyto třetí osoby majetkový dopad,

---

²⁸⁸ BGH, publikováno v *Wertpapiermitteilungen* 1978, s. 576 a n.

²⁸⁹ BGH, publikováno v *Neue Juristische Wochenschrift* 1992, s. 2080 a n., zvláště s. 2082.

²⁹⁰ CSACH, K.: *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte. Štúdia o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnou informáciou*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009, s. 24.

ale neslouží jako základ pro jejich rozhodnutí.²⁹¹ V případě, že třetí osoba spadá do ochranného pole smlouvy o vyhotovení znaleckého posudku, není pro účely určení rozsahu škody, která byla způsobena porušením smlouvy rozhodující, v jakém rozsahu, nebo jestli vůbec existoval substrát důvěry a jestli důvěra třetí osoby byla zklamaná.²⁹² Podle BGH není potřeba zužovat rozsah chráněných osob, když se jeho rozšířením nezmění rozsah odpovědnosti znalce za způsobenou škodu.²⁹³

(v) *Odpovědnost z titulu culpa in contrahendo*

Bližší výklad k institutu culpa in contrahendo v německém právu byl rovněž podán v části 4.4.4 této práce. Pokud v případě smlouvy s ochranným účinkem pro třetí strany, kde byla třetí strana chráněným subjektem, je v tomto případě třetí strana (znalec) subjektem odpovědným za škodu. Chráněný subjekt je zde stranou smlouvy a jedná pod vlivem třetí osoby, v důvěře v její správný postup. Znalec jako třetí osoba vplývá na proces kontraktace a důvodem pro jeho odpovědnost má být skutečnost, že chráněný subjekt (poškozený) uzavírá smlouvu na základě důvěry v objektivitu a odborné znalosti znalce.²⁹⁴

(vi) *Odpovědnost soudem ustanoveného znalce*

Soudem stanovený znalec nemá ve smyslu německého práva uzavřenou smlouvu s některou ze stran a strany nejednají v důsledku důvěry v jeho jednání. Z toho důvodu není možné konstruovat odpovědnost znalce vůči účastníkovi řízení na základě výše uvedených smluvních způsobů řešení (nárok z konkludentní smlouvy, ze smlouvy s ochranným účinkem nebo jako nárok z culpa in contrahendo). Dále nepřichází v úvahu odpovědnost podle obecné deliktivní úpravy - §823 odst.1 a odst.2 a §826. Německý zákonodárce na tento nedostatečný právní stav reagoval novelou BGB, která zavedla §839a, podle něhož

---

²⁹¹ Například manželka zemřelého pojištěného nemá nárok na náhradu škody vůči lékaři, který nesprávně vyhotovil zprávu o úmrtí pro pojišťovnu a tím byl spoluodpovědný za to, že pozůstalí dostali pouze 25 % pojistného plnění. BGH ze dne 17. září 2002, *Neue Juristische Wochenschrift* 2002, 3625.

²⁹² BGH, rozsudek ze dne 14.11.2000, sp. zn. X ZR 203/98, publikované v *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 10/2001, s. 529 – 532.

²⁹³ BGHZ 159, 1. V případě šlo o nesprávné ocenění pozemku. Rozsah odpovědnosti znalce je stejný a je omezen na rozdíl mezi skutečnou hodnotou a oceněním bez ohledu na to, kolik je poškozených. Proto by mělo být z pohledu znalce jedno, jestli smlouva nabízí ochranu jednomu nebo velkému množství poškozených. Jinak například Lord Griffiths: "*V určitých případech může být nebezpečnější čelit potenciálním nárokům dvou žalobců než čelit jedinému nároku...*" Viz *Omega Trust Company Ltd & Anor v. Wright Son & Pepper & Anor* [1997] 18 EG 120.

²⁹⁴ PINGER, W., BEHME, C.: *Der Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte als Rechtsgrundlage der Gutachterhaftung gegenüber Dritten*. In: *Juristische Schulung*, 8/2008, s. 678.

"podá-li soudem stanovený znalec úmyslně nebo z hrubé nedbalosti nesprávný posudek, je povinen nahradit škodu, která vznikla účastníku řízení rozsudkem, který spočívá na tomto posudku". V praxi je nejvíc problematické posouzení příčinné souvislosti mezi nesprávným znaleckým posudkem a vznikem škody. Podle nového ustanovení postačuje, pokud se rozhodnutí zakládá na výsledku znaleckého posudku (*beruhen*). Právní věda z toho vyvozuje, závěr, že rozsudek spočívá na znaleckém posudku, pokud se podle odůvodnění rozsudku soud tímto posudkem alespoň částečně řídil,²⁹⁵ a v případě, že není možné vyloučit, že by rozhodnutí soudu vyznělo pro poškozeného příznivěji bez znaleckého posudku nebo s posudkem s jiným obsahem a výsledkem.²⁹⁶

Znalec ve smyslu §839a odst.2 BGB ve spojitosti s §839a odst.3 BGB neodpovídá za škodu, pokud poškozený úmyslně nebo z nedbalosti opomněl možnost odvrátit škodu uplatněním opravného prostředku. V takovém případě se rozsah náhrady nesnižuje, ale celý nárok na náhradu škody zaniká.

7.6.4 Česká republika

Odpovědnost znalců za škodu způsobenou nesprávným posudkem vychází z §415 a z §420 OZ.

(i) *Odpovědnost znalce vůči objednateli posudku*

V případě, který je asi nejdůležitější pro zkoumanou problematiku, si poškozená nechala znalcem ocenit nemovitost, kterou zamýšlela převést na třetí osobu. Později uzavřela s třetí osobou smlouvu, v které se strany dohodly, že cena určená posudkem se bude považovat za kupní cenu. Znalec byl údajně pouze stručně informován o tom, že posudek je na účely převodu nemovitosti, nikoli však o tom, že bude představovat určení kupní ceny a určil tak úřední cenu nemovitosti. Později si prodávající nechala vyhotovit další znalecký posudek, podle kterého byla tržní cena nemovitosti o poznání vyšší a určením nižší kupní ceny utrpěla škodu.²⁹⁷ Druhostupňový soud řekl, že samotná

---

²⁹⁵ SPRAU, H. in Palandt, O (Begr.) a kol.: *Bürgerliches Gesetzbuch mit Nebengesetzen insbesondere mit Einführungsgesetz*. 68. Auflage. München : C. H. Beck, 2009, § 839a, marg. č. 4.

²⁹⁶ Viz KATZENMAIER, Ch.: Haftung des gerichtlichen Sachverständigen nach neuem Recht – Zweifelsfragen und Streitgegenstände zu § 839 a BGB. In: *Zivil- und Wirtschaftsrecht im europäischen und Globalen Kontext. Festschrift für Norbert Horn*. Berlin : De Gruyter Recht, 2006, s. 78/79.

²⁹⁷ V prvním stupni byla žaloba neúspěšná. Viz rozhodnutí Okresního soudu Plzeň-jih ze dne 13.3.2003, 5 C 88/2002-79, ve druhém stupni byl však žalovaný zavázán škodu uhradit – viz rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 14.1.2004, 15 Co 628/2003-148.

skutečnost, že znalec nebyl obeznámen s přesným účelem posudku nebyla relevantní, protože povinností znalce bylo vypracovat posudek řádně, kvalitně a bezchybně v souladu s právními předpisy. Vzhledem k tomu, že znalec mohl a měl vědět, že jeho posudek může být určitým návodem pro stanovení kupní ceny, a vzhledem k tomu, že se účastníci smlouvy na tento posudek úplně spolehli, je tento nesprávný posudek hlavní a rozhodující příčinou, která zásadně ovlivnila vůli smluvních stran a tím přivodila škodu. Nejvyšší soud v rámci dovolání rozhodnutí zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení z důvodu, že příčinou vzniku škody nebyl znalecký posudek, ale dohoda smluvních stran a smluvní strany ani neměly povinnost určit kupní cenu podle znaleckého posudku.²⁹⁸

Poškozená podala ústavní stížnost. Ústavní soud poukázal na nedostatečné odůvodnění zamítnutí příčinné souvislosti mezi nesprávným znaleckým posudkem a vznikem škody v rozhodnutí Nejvyššího soudu. Po otevřeném příklonu k německé civilistice poukazuje na potřebu aplikovat teorii ochranného účelu smlouvy (škůdce odpovídá pouze za porušení zájmů, jejichž ochranu má smlouva zabezpečit), jakož i na teorii adekvátní příčinné souvislosti (škoda je přičitatelná určité osobě pouze tehdy, pokud bylo její chování podle objektivních kritérií způsobilo přivolat škodlivý následek obecně, a nikoli jen při splnění obzvláště specifických, celkem nepravděpodobných podmínek, resp. okolností, které nejsou za běžného sledu událostí předvídatelné), které umožní z množství příčin vybrat ty, které jsou relevantní pro určení odpovědnostního vztahu. V projednávané věci přitom podle Ústavního soudu jak teorie o ochranném účelu smlouvy, tak i teorie adekvátního kauzálního nexu přináší stejné závěry o tom, že nesprávný znalecký posudek byl tou příčinou, která vedla ke vzniku škody.²⁹⁹

(ii) *Odpovědnost znalce vůči třetí osobě*

Nejvyšší soud přiznal též deliktní nárok na náhradu škody způsobené znalcem osobě, která s ním není ve smluvním vztahu.³⁰⁰ V daném případě si poškození zakoupili střešní krytinu na opravu střechy. U dodavatele střešních systémů si následně objednali přípravu úprav. Tento dodavatel si u znalce obstaral statický posudek o tom, zda obstaraná krytina vyhovuje pro střešní konstrukci. Znalec, který se spoléhal na informace objednatele tlumočené přes telefon a bez osobní obhlídky vypracoval posudek, podle

---

²⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2005, sp. zn. Cdo 1231/2004.

²⁹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 1.11.2007, I. ÚS 312/05.

³⁰⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.7.2008, sp. zn. 25 Cdo 1417/2006.

něhož je střešní krytina pro zamýšlený účel nevyhovující. Na to poškození krytinu vrátili se ztrátou. Posudek se ukázal nesprávným, jelikož krytina skutečně vyhovovala plánovaným úpravám. Nejvyšší soud poškozeným přiznal náhradu škody, ačkoli se znalce nebyli ve smluvním vztahu. Soud přitom nezkoumal otázky, zda je důvod omezit odpovědnost znalce vůči třetím osobám, o nichž možná ani neví. S ohledem na úvahy, které jsme uvedli v souvislosti s rozostřením hranic mezi smluvní a delikt ní odpovědností (viz část [●]) je otázkou, zda je pro odpovědnost znalce vůči třetí osobě potřeba, aby tato třetí osoba spadala do ochranné sféry kontraktu. Bez ohledu na to, že v uvedeném případě se soud těmito otázkami nezabýval, můžeme předpokládat, že třetí osoba by do ochranné sféry smlouvy mezi znalce m a objednatel em posudku patřila.

(iii) Odpovědnost soudem ustanoveného znalce

Podle českého práva odpovídá za způsobenou škodu i soudem ustanovený znalec, který vypracoval chybný znalecký posudek, na základě něhož soud přiznal nižší plnění účastníkovi.³⁰¹ Nejvyšší soud aplikuje teorii adekvátního kauzálního nexu, když uvádí, že obsah znaleckého posudku byl důležitou, podstatnou a značnou (i když ne jedinou) příčinou vzniku majetkové újmy, čím je dán vztah příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti na straně znalce a vznikem škody na straně poškozeného.

Na uvedených příkladech vidíme, že české právo v podání citované judikatury přiznává poškozeným nárok na náhradu škody i v situacích, kdy by, podle dalších zkoumaných právních úprav, nárok neměli. Ve spojitosti s předpokladem zavinění a široce chápanou prevenční povinností podle §415 OZ je česká právní úprava nejpřísnější s doposud posuzovaných.

---

³⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.7.2008, sp. zn. 25 Cdo 883/2006.

8. KAPITOLA

ZÁVĚREČNÁ KAPITOLA.

8.1 Shrnutí

Komparativní analýza pravidel náhrady prosté ekonomické škody ve srovnávaných právních řádech nám ukazuje, že způsob zacházení se čtyřmi standardními případy prosté ekonomické škody není vůbec koherentní. Tabulka 2 podává přehled řešení těchto standardních případů ve Francii, Anglii, Německu a v České republice.

	Náhrada	Bez náhrady	Nejasná nebo problematická náhrada
(a) Nepřímá škoda (<i>Ricochet loss</i>)	(i) Protiprávní přerušení dodávky energie Francie, Česká republika	Anglie, Německo	-
	(ii) Ztráta hvězdy Francie	Anglie, Německo	Česká republika
(b) Přenesená škoda (<i>Transferred loss</i>)	Francie, Česká republika	-	Anglie, Německo
(c) Poškození veřejných služeb a infrastruktury	Francie, Česká republika	Anglie, Německo	-
(d) Profesionální služby a informace	(i) Právní služby Francie, Anglie, Německo, Česká republika	-	-
	(ii) Znalci Francie, Anglie Česká republika	-	Německo

Tabulka 3: *Náhrada prosté ekonomické škody ve Francii, Anglii, Německu a v České republice*

Komparativní analýza prosté ekonomické škody shrnutá v Tabulce 3 naznačuje, že přístup k této problematice nesleduje tradiční linii rozdělení právních systémů na kontinentální a *common law*. Příkladem může být německý systém odpovědnosti, který má blíže k systému *common law* než ke klasickým kontinentálním systémům, jako je např. francouzský. Tyto rozdíly lze nejlépe ilustrovat na standardních případech prosté ekonomické škody. Z Tabulky 3 vyplývá, že judikatura je nejvíce rozpolcená v případech nepřímé škody (*ricochet loss*), přenesené škody (*transferred loss*) a poškození veřejných služeb a infrastruktury. Naopak, v případech odpovědnosti za vadné profesionální služby vidíme zásadní shodu ve prospěch náhrady prosté ekonomické škody. Zajímavé je, že všechny srovnávané právní systémy mají při řešení prosté ekonomické škody tendenci odchylovat se od dogmatických postojů: liberální systémy, jako je Francie nebo Česká republika, vytvářejí výjimky z náhrady ekonomické škody, zatímco konzervativní systémy, jako např. německý, výjimečně přiznávají náhradu škody vzniklé na zájmech, kterým se jinak ochrana neposkytuje.

8.2 Závěr

Z charakteristiky systémů odpovědnosti podaného ve 4. Kapitole vyplývá, že tradiční teorie odpovědnosti nepodávají ucelené teoretické vysvětlení hranic mezi nahraditelnou ekonomickou škodou a ekonomickou škodou, která se nahrazovat nemá. Naproti tomu ekonomická analýza nabízí instrumentarium v podobě konceptů a konstrukcí umožňujících koherentní zdůvodnění a řešení případů ekonomické škody napříč různými jurisdikcemi s různými systémy odpovědnosti.

Uvedli jsme, že ekonomický přístup k pravidlům odpovědnosti stojí na rozlišování mezi soukromou škodou (*private loss*), která generuje odpovídající společenskou škodu (*social loss*) a škodou, která je čistě soukromá v tom smyslu, že sice generuje škodu pro jednotlivce, ale zároveň i užitek pro jiné subjekty, takže ve výsledku žádná společenská škoda nevznikne. Srovnání judikatury ke standardním případům ekonomické škody v Tabulce 3 je výchozím bodem pro zhodnocení hypotézy, tedy tvrzení, že *judikatura je v souladu s ekonomicky optimálními pravidly odpovědnosti a výjimky z tohoto pravidla se opírají o tradiční právní pravidla zakořeněná v systémech odpovědnosti jednotlivých právních řádů*.

V 2. Kapitole jsme vysvětlili ekonomickou podstatu standardních případů prosté ekonomické škody. Ekonomická analýza nepřímé škody (*ricochet loss*) je založena na

tvrzení, že pro přiznání náhrady je rozhodující, zda cena poškozeného statku v sobě zahrnuje užitek plynoucí ze zapojení tohoto statku do ekonomických aktivit. Na základě tohoto předpokladu pak ekonomická analýza připouští náhradu škody v případech protiprávního přerušení kabelového vedení (přičemž výše náhrady bude odpovídat společenské škodě) a naopak nepřipouští náhradu v případech ztráty hvězdy. Pozitivní přístup k náhradě škody v případech protiprávního přerušení kabelového vedení ve Francii a v České republice je v souladu s ekonomickým zdůvodněním, ačkoli judikatura v těchto liberálních režimech nepracuje s ekonomickými kategoriemi odpovědnosti a nezná ani pojem prosté ekonomické škody. Vyloučení náhrady v Anglii a Německu je zdůvodňováno tradičními principy odpovědnosti; v Anglii jde to pravidlo, že v případech prosté ekonomické škody škůdce nemá povinnost péče (*duty of care*) vůči poškozenému a v Německu pravidlo, že ekonomické zájmy nespádají do seznamu vypočtených chráněných práv, kterým BGB a soudní praxe přiznávají ochranu. Vyloučení odpovědnosti v případech ztráty hvězdy v Anglii a v Německu je v souladu s ekonomickým vysvětlením tohoto druhu škody. Přiznání náhrady ve Francii vychází ze zdejšího liberálního ponímání odpovědnosti založeném na principu *neminem laedere* a formulace výjimek z tohoto pravidla je na uvážení francouzské soudní praxe. V České republice k tomuto druhu škody doposud chybí judikatura, a proto se lze jen domnívat, že přístup českých soudů by nebyl *a priori* založen na vyloučení náhrady.

Pro kategorii přenesené škody (*transferred loss*) rovněž platí, že odpovědnost by měla být založena jen pro případy společenské škody, která odpovídá sumě škody vzniklé na straně vlastníka a škody na straně toho, kdo má k věci jiné než vlastnické právo. Výše společenské škody proto bude individuální v každém jednotlivém případě. Pozitivní přístup k náhradě přenesené škody v liberálních systémech, jako je Francie a Česká republika, je v souladu s ekonomickým zdůvodněním odpovědnosti, pokud odpovědnost odpovídá společenské škodě. V Německu a Anglii je postoj k náhradě přenesené škody složitější tím, že okruh oprávněných osob je omezen na vlastníka, případně na oprávněného držitele věci. Toto řešení je v souladu s ekonomickou podstatou odpovědnosti, pokud odpovědnost koresponduje společenské škodě.

Ekonomické vysvětlení případů poškození veřejných služeb a infrastruktury říká, že horním limitem náhrady je rozdíl mezi ušlým ziskem a ziskem, který mohl poškozený dosáhnout zapojením se do alternativní činnosti. Jde pouze o horní limit rozsahu náhrady, protože ušlý zisk poškozeného může generovat užitek pro ostatní subjekty. Přiznání nebo

naopak zamítnutí náhrady škody je v individuálním případě ekonomicky efektivní, pokud se bude odpovídat za skutečnou společenskou škodu a nikoli za soukromou škodu.

Podmínkou pro náhradu prosté ekonomické škody při poskytování profesionálních služeb je schopnost pořizovatele těchto služeb internalizovat náklady odpovědnosti do ceny smlouvy, resp. ochota zaplatit za požadovaný standard profesionální péče. Pokud by se třetí osoby mohly dovolávat náhrady škody, aniž by se podílely na nákladech za tyto služby, vedlo by to ke vzniku společenských externalit. Srovnávané právní řády se překvapivě shodují v odůvodnění řešení odpovědnosti profesionálů a vycházejí z jakéhosi principu dobré víry příjemce těchto služeb v kvalitu a odbornost profesionála a zároveň z principu ochrany poškozeného, a to zásadně bez ohledu na to, zda byl se škůdcem ve smluvním vztahu či nikoliv.

V této práci jsme též poukázali na to, jak bohaté je právo a právní diskurs v Anglii a Německu ohledně prosté ekonomické škody. České právo odpovědnosti se spolu s francouzským řadí mezi liberální systémy, které vycházejí z principu *neminem laedere* a zacházejí se všema druhy škody stejně. Pojmeme prosté ekonomické škody se teoreticky nezabývají právě proto, že nejde o samostatnou kategorii škody, jejíž náhrada by měla být *a priori* problematická. Judikatura řeší ekonomickou škodu „případ od případu“ a odpovědnost zakládá v závislosti na splnění obecných podmínek odpovědnosti obsažených v §420 OZ. Přitom by rozpracování tématu prosté ekonomické škody českému právnímu prostředí rozhodně nezaškodilo a zařadilo by Českou republiku mezi země, kde jsou tyto debaty součástí aktuálního právního diskursu. Inspirací nám mohou být začínající diskuse v zemích východní Evropy, včetně našich sousedů.³⁰²

---

³⁰² Viz např. Slovensko: CSACH, K.: *Zodpovednosť znalcov v komparatívnom a kolíznoprávnom kontexte. Štúdiá o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnou informáciou*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009; Polsko: PAJOR, T.: *Poland: A Conservative Regime with a General Clause* in: PALMER, V.V., BUSANI, M.: *General Report: Pure Economic Loss. The Ways to Recovery.*, přístupné na: <http://www2.law.uu.nl/priv/AIDC/PDF%20files%5CIIA5%5CGeneral%20Report.pdf>; Maďarsko: MENYHARD, A.: *Pure Economic Loss in Hungarian Tort Law* in: BUSANI, M.: *European Tort Law: Eastern and Western Perspective*, Sellier, European Law Publishers; Rumunsko: ANGHENI, S.: *Romania - A Covert Shift*, in: PALMER, V.V., BUSANI, M.: *General Report: Pure Economic Loss. The Ways to Recovery.*, přístupné na: <http://www2.law.uu.nl/priv/AIDC/PDF%20files%5CIIA5%5CGeneral%20Report.pdf>; Chorvatsko: BARETIC, M., NIKSIC, S.: *Croatian Thriving Liberalis*, in: PALMER, V.V., BUSANI, M.: *General Report: Pure Economic Loss. The Ways to Recovery.*, přístupné na: <http://www2.law.uu.nl/priv/AIDC/PDF%20files%5CIIA5%5CGeneral%20Report.pdf>.